

Matiye

Bay kere Ngerewuru ka Matiye daa mbedeke

Bay ka se tul feri ka do bil mbede ni key

Mbede key na Matiye daa bay hanja nzobri ko mii, Zezu ba Krisi, nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzobri. Be mini ze, ka san bayri ka do bil *Mbede saka kuni ka piɛdke* ngji bamba a daa do bil mbede ni key bay kieke mii, feri riw bele ka Ngerewuru waa bay daa na, o bay zaɛe bay faa vika Zezu ka ba Krisi, Vu Ngerewuru, Nzob Kaw Bay Kumnun.

Saw fe ka'a daake mbede key na, bay kiinake soro bay kaw bay kumnun Zezu riw bele ya, roo le, kakalke ba baa nasi bay fe ka'a daa, bay fe ka'a fere nzobri. Ka kie Zezu ba bawda nzob luye ka fere nzobri fe bay hurusuo ka uru saa luo Ngerewuru. Be Zezu na, ka maa bay tina maa saw bay bol kusol Ngerewuru ndaw, a maa kie nzobri bay ka se tul reke mbay Ngerewuru na ndaw pi.

Maa bayri ka do bil-e

Saw bulu Zezuri bay mbona be: 1-2

Daa tul nduo mbii Zezu, bay lie law-ε: 3-4

Fe fere Zezu ka tul mboro: 5-7

Fe sanri ka Zezu daa, bay nzob tunj ni ngerenri: 8-12

Law bayri ka se tul reke mbay Ngerewuru: 13

Fe d́áa san̄ Zezu, báy bay ká'a baa zin̄ Fariziri:
 14-18
 Úru saa kufu zad̄ ká Galele kpuru m̄gba
 Zuruzalem: 19-23
 Vika réke mbay N̄gerewuru: 24-25
 Kóko seke fe Zezu, hud̄ be, báy t̄ji be saa luo
 hud̄: 26-28

S̄aw bulu Zezu K̄risi
(Luk 3.23-38)

¹ S̄aw bulu Zezu *K̄risi, n̄zob̄ ká N̄gerewuru waa bay pié ni ví ȳaa n̄zobri na ze d̄o key: ka ba vu bulu *Abaraham nd̄aw, a ba vu bulu Mbay *David̄ nd̄aw pi. ² Abaraham na m̄bon̄ Izak; Izak m̄bon̄ Zakob; *Zakob m̄bon̄ Zuda báy yu-eri. ³ Zuda m̄bon̄ Fares báy Zara ká máa b̄ari ba Tamar; Fares m̄bon̄ Esrom; Esrom m̄bon̄ Aram; ⁴ Aram m̄bon̄ Aminadaḅ; Aminadaḅ m̄bon̄ Naason; Naason m̄bon̄ Salm̄on; ⁵ Salm̄on m̄bon̄ Boaz zin̄ Rahaḅ; Boaz m̄bon̄ Obed̄ zin̄ Rud̄; Obed̄ m̄bon̄ Zese; ⁶ Zese m̄bon̄ David̄ ká ba mbay. Mbay David̄ m̄bon̄ Salom̄on zin̄ máy Uri. ⁷ Salom̄on m̄bon̄ Roboam; Roboam m̄bon̄ Abiya; Abiya m̄bon̄ Asa; ⁸ Asa m̄bon̄ Zozafa; Zozafa m̄bon̄ Zoram; Zoram m̄bon̄ Oziyas; ⁹ Oziyas m̄bon̄ Zotam; Zotam m̄bon̄ Akaz; Akaz m̄bon̄ Ezekiyas. ¹⁰ Ezekiyas m̄bon̄ Manase; Manase m̄bon̄ Am̄on; Am̄on m̄bon̄ Zoziyas; ¹¹ Zoziyas m̄bon̄ Zekoniyas báy yu-eri. Sewke ku na, i

f̄aa leḏ Izarayelri ɓa koy ruy í séke ri tusiri *Babilon*.

¹² Faɓe ká i f̄aa ri na báyyi le, Zekoniyas mbon̄ Salasiyel; Salasiyel mbon̄ Zorobabel; ¹³ Zorobabel mbon̄ Abiyu; Abiyu mbon̄ Eliyakim; Eliyakim mbon̄ Azor. ¹⁴ Azor mbon̄ Sadok; Sadok mbon̄ Akim; Akim mbon̄ Eliyud; ¹⁵ Eliyud mbon̄ Eleyazar; Eleyazar mbon̄ Matan; Matan mbon̄ Zakob; ¹⁶ Zakob mbon̄ Zezeɓ ká ɓa waa Mari ká mbon̄ Zezu ká i d̄i ni ɓa Kriſi na.

¹⁷ Be mini ze, saɓw bulu Zezu Kriſi, ká uru saa tul Abaraham kp̄uru t̄ji tul Mbay David na t̄ɔŋ fal k̄ji ɓa duɔ fale niŋ. A úru saa tul Mbay David kp̄uru t̄jike sew ká i f̄aake leḏ Izarayelri í séke ri Babilon na, saɓw bul-eri t̄ɔŋ fal k̄ji ɓa duɔ fale niŋ na nd̄aw. A úru saa sewke ká i f̄aake ri se Babilon kp̄uru t̄ji sew mbon̄a Kriſi na, saɓw bul-eri t̄ɔŋ fal k̄ji ɓa duɔ fale niŋ na nd̄aw pi†.

Saw bay mbon̄a Zezu (Luk 2.1-7)

¹⁸ Saɓw mbon̄a Zezu *Kriſi na ze ḏo key: Mari ká ɓa mi-ε na, ka ɓa máy mbana Zezeɓ. Bari

* **1:11** 1.11 Zakob ká Ngerewuru tuu riŋ ha ni ɓa Izarayel na, ka ɓa vu bulu Abaraham, a ḏo báyy ledri ɓa duɔ fale sid̄i. A ledkeri ku na, i ɓa nzoɓri ká Ngerewuru ko ri ɓa nzoɓ taa ɓeri. † **1:17** 1.17 Pola lew na, Ngerewuru waa ziŋ Abaraham bay sám fe zuo tul saɓw nzoɓri riw bele ká tusiri key báyy faa ɓe, a waa ziŋ Mbay David kara nd̄aw mii, nzoɓ mb̄jw ká saɓw kaŋi ɓe na, a káw tul karingaw mbay ɓaŋguɔ. Munu ká Zezu ɓa vu bulu Abaraham, a ɓa vu bulu Mbay David nd̄aw na, nzoɓ dáa mbede key na, hii bay haŋa nzoɓri ko ɓa tusue mii, Zezu na ɓa nzoɓ ká Zibri giyaŋ ni kekeke bay haŋa ni ka yaa ri. I k̄ji Tiika saɓw fe 12.3 báyy 2 Samiyel 7.12-16.

na i naa zinj k̄i ya rɔbay, le, báy faa h̄urusuo Tem Law Pie na, Mari ȳáake bil. ¹⁹ Zezeb ká ba mbana be na, ka ba nzoɔ ká daa fe báy zadɛ ká nun Ngerewuru, ze a hii d̄áa sahoɔ bo nun máy mbana be na ya. Sawke mini ze, a hii bay pón̄ ni ba muni hoɔ taɔ b̄aa bay bilke na ká nun ruo nzoɔri. ²⁰ Zadka'a d̄o k̄er bayke ká bil law-ε munu hoɔ le, Ngerembay pie led̄ nzaaped̄ ká nulue h̄a ni t̄ji tul-e báy lom a baa h̄a ni mii: «Zezeb, bo *vu bulu David, mu daa h̄iɛ ká bay yaɔɔa Mari ba máy bo na ya, bay ji le, báy faa h̄urusuo Tem Law Pie ze, ka d̄oɔke bil na ku. ²¹ Ká'a mbón̄ ba led̄ w̄ara nzoɔ, le, mù tuu riɔ-ε ba Zezu, bay ji le, be ze a yaɔɔa nzoɔ beri ká tul feyaa bari.»

²² Fe niri riw bele na, t̄ji mini key bay haɔa bay ká Ngerembay baa ká piɛdke lew báy faa nzoɔ yaɔɔa bay saa nzi-ε na, ka d̄o munu báy zadɛ. Bayke na ze d̄o key: ²³ «Ì ko, máy tikd̄i a yaɔɔa bil bay mbón̄ ba led̄ w̄ara nzoɔ, le, ì tuu riɔ-ε ba “Emanuyel‡.”» Báy nzaa bay naari le, baa mii, «Ngerewuru sad̄ zinj naari.»

²⁴ Zadka Zezeb tuma saa tul nam na báyji le, ka daa munu ká led̄ nzaaped̄ Ngerembay ká nulue baa h̄a ni na, a yaɔa Mari na ba máy be. ²⁵ Roo le, i naa zinj k̄i ya kpuru maa báy nam ká Mari mbon̄ke led̄ w̄ara nzoɔ. Leɛ, Zezeb tuu riɔ led̄ na ba Zezu.

2

Nzoɔ fe kókori vi Betelehem bay kóko Zezu

‡ 1:23 1.23 Ezay 7.14.

¹ Zezu na, Mari mbonɔ ni ká Betelehem, puo ká kuɖu zaɖ ká Zude. Sewke ku na *Eroɖ ze ɓa mbay ká ɗi. Fal mbonɔ Zezu na ku báyyi le, nzoɓ fe kókorɩ uru saa fi ṭji síe í se kpuru í ṭji Zuruzalem, ² a í vbi nzoɓ puori ɓay mii: «Led ká i mbonɔ ni ɓa mbay Zibri na w̄a, ka naa zaɖ haɗa le, ɓay ji le, ɓuru ko mbaymaw ká ṭji ká fi ṭji síe ɓay tul-e, ze ɓuru vi ɓay gól riŋ mbay be.»

³ Zaɖka Mbay Eroɖ laa ɓayke na munu báyyi le, law-ε nzaa ni ŋg̣ji ɓamba tasiri. Nzoɓri riw bele ká ɓil puo ká Zuruzalem na hoy kara, law-ri nzaa ri munu ká be na ndaw pi. ⁴ Báyyi le, Mbay Eroɖ mbu *ŋgerenzoɓ fe poyri ɓáy nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol Zibri riw bele a vbi ri ɓay mii: «Zaɖ haɗa ze i mbón nzoɓ ká Ŋgerewuru waa ɓay píe ni na ká ɗi le?» ⁵ Lεε, i ȳinjra ɓáy ɓay ha ni mii: «I mbón ni ká Betelehem ká kuɖu zaɖ ká Zude, ɓay ji le, nzoɓ yaɗa ɓay saa nzaa Ŋgerewuru ɓaa ɓayke ɗo ɓil mbede Ŋgerewuru piɗf lew hoy mii:

⁶ “Bo Betelehem, puo ká tusiri Zuda:

puo haɗwri ká Zuda na i ti kál mù ya,

ɓay ji le, mbay ká'a kóro nzoɓ ɓiri ká ɓa led Izarayelri na,

a ṭji saa saw ɓo*.”»

⁷ Fal ɓay ká Mbay Eroɖ laa munu na báyyi le, ka pie nzaa peɖ ha ri ɗi nzoɓ fe kókorɩ ɓa muni, a vbi ri ɓay, ɓay haɗa ri tuu ni nam ká mbaymaw ṭjike na lik lik ha ɓeri ko. ⁸ Falε ku le, ka pie ri ɓa Betelehem a ɓaa ha ri mii: «Ì se ɓo í v̄a vbi ɓay ká se tul led na ɓáy kere í ko. Zaɖka ì ko ni le, ì

* 2:6 2.6 Mise 5.1.

ȳji bo í ví baa bayke ha m̄i, bay ji ɛ, bi hoy kara m̄i hii bay séke bay v̄a gól riŋ mbay be ndaw.»

⁹ Zadka i laa bay ká Mbay Erođ baa ha ri na báyji ɛ, i mbi faa i se ba bađi. A ɛ, mbaymaw ká i kɔ ni ká fi t̄ji síe na nda faa pol-ri kpuru a t̄ji tul hul nam leđ na a ɽa a do đí. ¹⁰ Zadka i kɔ ni ɽa a do na báyji ɛ, i đaa suoriya ŋgi bamba tasiri, ¹¹ a í nduo í se hul nam leđ na, í kɔ ni báy mi-ε Mari, ɛ, i huku pol-e a í gól riŋ mbay be. Rođbay, i hina soba í faa feziŋa bari, a í mgbáke ini ziŋ ni. I ha ni lari ndaw, fe ká b̄aε fu b̄y b̄y ndaw, báy num *mir* ndaw pi. ¹² Falɛ ku ɛ, Ngerewuru baka ri báy faa lom bay haŋa ri ȳji báy faa ká t̄ji tul Mbay Erođ na mb̄a. Ȳji bari na báyji ɛ, i mbi faa k̄i ro ze í đaa t̄ji puo.

I mbi Zezu í đúuke se tusiri Ezibte

¹³ Zadka nzođ fe kókori na i zol báyji ɛ, leđ nzaapeđ Ngerembay ká nulue t̄ji tul Zezeđ ba lom a baa ha ni mii: «Úru siya mú mbi leđ na báy mi-ε, mú đúuke se tusiri Ezibte, mú v̄a káw đí kpuru ha m̄i bi k̄i mi mbi nzaa-i ha mù ndaw roo, mu ȳji mú víke ri báy, bay ji ɛ, Mbay *Erođ nzaa faa bay ika leđ na.» ¹⁴ Ká bil sunke ku hoy na, Zezeđ uru siya a mbi leđ na báy mi-ε, a zólke se tusiri Ezibte, ¹⁵ a í kaw đí kpuru maa báy huđ ká i Mbay Erođ. Fe niri key na kal mini ha bay ká Ngerembay baa pola lew báy faa nzođ yaŋa bay saa nzi-ε na, do munu báy zadε. Bayke baa mii: «M̄i đí vu-i ha ni t̄ji ká tusiri Ezibte†.»

Mbay Erođ ha ri i leđri ká Betelehem

† 2:15 2.15 Oze 11.1.

16 Zadka Mbay *Erođ ko ká nzoḅ fe kókori luo ḅa mbúo hoy ká tul-e na báyyi le, law-ε faa ni puu-u ha ni mbi nzi-ε ha nzoḅ ḅeri se Betelehem báy vu puoruori ká do lakun-ε, í i led wari riw bele ká mbiimbam ḅari ḅa sidi ya báy, bay ji le, ka tuu mbiimbam ledri ká ì ika ri na, ha ni maa báy bay ká nzoḅ fe kókori ḅaa ha ni se tul síe tji mbaymaw na. 17 Fe niri key na kal mini ha bay ká Zeremi nzoḅ yaṅa bay saa nzaa Ngerewuru ḅaa na, do munu báy zadε:

18 «Rεw nzoḅri mgbá godi godi ká ḅil puo ká Rama;

saa nzaa báy fe gúu mgbá gürum gürum ḅa ḅadi.

Ba Rasel ze rε-rεw ḅay tul vi-eri.

Ka hii ḅay haṅa nzoḅri mgbá ni í ḅo ni ya,

ḅay ji le, vi-eri na ti mbáa‡.»

19 Zadka Mbay Erođ hu na báyyi le, led nza-aped Ngerembay ká nulue tji tul Zezeb ḅa lom ká tusiri Ezibte a ḅaa ha ni mii: 20 «Úru siya mú mbi led na báy mi-ε, ḅo mú yiike ri se tusiri *Izarayel, bay ji le, nzoḅri ká i nzaara faa bay ika led na, i hu ro.» 21 Báyyi le, Zezeb uru siya a mbi led na báy mi-ε, a yiike ri kod kod vi tusiri Izarayel na. 22 Roo le, ka laa mii, Arakelaus ze suo bol bi-ε Mbay Erođ, a ḅa mbay ká kudfu zad ká Zude. Lεε, ka ḅaa hie bay káw tusirike na ku. Fal bay ká Ngerewuru tjiike tul-e ḅa lom na báyyi le, ka

‡ 2:18 2.18 Zeremi 31.15. Rasel na ḅa máy taa mbiwke ká sakra máy Zakobri. Ze ka hu ḅa dje ká lew hoy kara, ka do munu ḅa máa led Izarayelri. Ká ḅil mbede Zeremi laa le, rii fe ká'a rε-rεw ḅay tul kóko seke fe ká'a tji tul vu zi-eri na.

zol a se kuɖu zadf ká Galele, ²³ a vǎa kaw puo mbjw munu ká riŋ-ε ba Nazareɖ. Fekeri key na kal mini ha bay ká *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru baa ká piɛɖke lew na, ɖo munu báy zadε. I baa mii: «I ɖika ni ba nzob ká Nazareɖ.»

3

Káa bay Zaa Batis

(Mrk 1.1-8; Luk 3.1-18; Zaa 1.19-28)

¹ Zadka mbiimbamri kal maa fe báyii le, nzob mbjw ká riŋ-ε ba Zaa Batis se bil law kor ká kuɖu zadf ká Zude a ka-káa mii: ² «Ì suo kér bay baari, bay ji le, nam tòn ɖi mbáa hoy ro bay haŋa Ngerewuru ví re mbay ká tusiri key*.»

³ Zaa na ba nzob ká Ezay nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru baa bay be pola lew hoy mii: «Ì láa kusol nzob mgbá belej ká bil law kor mii: “Ì léke faa Ngerembay báy kere! I léke ha ni ka ɖo sikɖa kparak kparak†!”»

⁴ Zaa na nduo gari ká i kaŋ báy suy zambal, a siŋ si-ε báy sal huɔ bil. Tazala báy num zoro ká bisuy ze ba fe sum be. ⁵ Nzobri ká ngerɛpuo ká Zuruzalem, báy nzobri riw bele ká kuɖu zadf ká Zude, roo báy nzobri ká i naa puori riw bele ká kiri mbii Zurɖε na i se luo-ε. ⁶ Zadka i se í vǎa naa nzaa-ri ká tul feyaa bari na báyii le, ka ɖaa tul-ri nduo mbii Zurɖε.

* **3:2** 3.2 Báy nzaa gerek na, Matiye baa bay ká se tul «puoruo ká nulue», bay ji le, Zibri na i hii bay ɖika Ngerewuru báy riŋ-ε ya. Roo le, fe ká Matiye hii bay haŋa nzobri ko ta-taŋ na, be ze ɖo key: báy vika Zezu na, Ngerewuru tii saw réke mbay ká tusiri key. † **3:3** 3.3 Ezay 40.3.

⁷ *Fariziri báý *Sadusiri ng̃ji bamba i vi zad̃ ká Z̃aa d̃aa tul nzobri nduo mbii ká d̃i bay kókó kóm. Zad̃ka Z̃aa kó ri vi na báýji lé, ka baa ha ri mii: «Baar̃i mj̃iri kuotolri! A ve ze fere r̃i d̃úu here Ngerewuru ká'a t̃ji báý nam kúñ sal bay na lé?» ⁸ I d̃aa ped̃ ká d̃o báý zad̃ε ká kie suo kér bay baar̃i na ndaw̃ r̃o! ⁹ Kókó ká ì kér ká bil law-r̃i mii: “Buru ba vu bulu *Abaraham,” na munu ya, baỹ ji lé, m̃i baa ha r̃i: tisawri ká d̃o key kara, Ngerewuru maa bay fére ri ha ri vi ba vu bulu Abarahamri. ¹⁰ Timbed̃ε key na, tikal d̃o saw̃ puuri. Puu h̃aa h̃aa ká lie ndaya lé, Ngerewuru a kúñ ni báý saw̃ke nzed̃ a vbu ni bo huu. ¹¹ Bi na, m̃i d̃aa tul-r̃i nduo mbii bay kieke mii, ì suo kér bay baar̃i ro. Roo lé, nzob ká'a ví fal-i vuku na, h̃urusuo-ε kal tul-i pavbad̃, a dik̃on be h̃oy kara, m̃i maa bay nán ká bal-ε ya. Be na, a d̃áa r̃i nduo bil Tem Law Pie, báý huu. ¹² Fe veke nañ be na d̃o nduo-ε kek, ka'a vekeke nañ be na tañ peded̃ε, a f̃aa p̃are zuo bil pul. Roo lé, m̃buyke na, ka'a nzúñ báý huu ká se a ru-ruma ya bañguo.»

*I d̃aa tul Zezu nduo mbii
(Mrk 1.9-11; Luk 3.21-22)*

¹³ Báýji lé, Zezu uru saa kud̃u zad̃ ká Galele, a se luo Z̃aa ká d̃o nzaa mbii Zurd̃ε bay haña ni ka d̃aa tul-e nduo mbii. ¹⁴ A lé, Z̃aa hii bayke ya, a baa h̃a ni mii: «Bi ze, m̃i se síe haña mù d̃aa tul-i nduo mbii; w̃aa, d̃aa mina ndaw̃ r̃oo, mù vi luo-i key h̃oy lé?» ¹⁵ Báýji lé, Zezu ỹiñra báý bay h̃a ni mii: «Timbed̃ε key na, mu d̃aa munu ká m̃i vbi mù, baỹ ji lé, báý faa ká mini key na ze

náa dáake fe ká dɔ báy zadε ká Ngerewuru hii bayke.» Lεε, Zaa hii bay na zinj ni a daa tul-e nduo mbii.

¹⁶ Zadka Zezu tji saa mbii na báyji ε, ká zadε ku hoy nulue mgbuda bolon ha ni ko Tem Ngerewuru ká di saa di munu ká bedε pie a ví kaw tul-e kókrɔ. ¹⁷ Báyji ε, kusol nzoɔ mgba belɛn ká nulue mii: «Be key na ba vu-i; mi ko ni ba nzoɔ nun-i. Ba be na ze sùo-i rii mi bamba ká tul-e.»

4

Ngeretemndaya lie law Zezu (Mrk 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Falε ku ε, Tem Law Pie nda faa pol Zezu ha ni se bil law kor bay hana ngeretemndaya ka lie law-ε ká di. ² Munu ká'a san fe sum bisie sin nin, sun sin nin na, kon piri law-ε. ³ Báyji ε, ngeretemndaya, nzoɔ lie law nzoɔ na soro ba lakun-ε a baa ha ni mii: «Zadka mù ba Vu Ngerewuru ε, mu mbi nzaa-a ha tisawri key na i fére ba maapa ha mu su náa ko.» ⁴ Lεε, Zezu yijira báy bay ha ni mii: «I daa dɔ bil mbede Ngerewuru mii:

“Fe sum hoy ze nzoɔ a káwke báy kumnun ya,
roo ε, bayri riw bele ká tji saa nzaa
Ngerewuru ze,
nzoɔ a káwke báy kumnun taa tusueke*.”»

⁵ Falε ku ε, ngeretemndaya na sùu ni kpuru se Zuruzalem, ba puo ká dɔ bod ba taa Ngerewuru, a ha ni dɔ tul *hul kani Ngerewuru ká siya

* **4:4** 4.4 Kija bol kusol ba sidike 8.3.

zenlen⁶ ndaw roo, a baa ha ni mii: «Zadka mu ba Vu Ngerewuru le, mu zo bo siri naa ko, bay ji le, mbede Ngerewuru baa mii:

“Ngerewuru a mbika nzi-ε ha led nzaaped beri ka nulue,
le, i yaana mu bay nduo-ri zan
bay haña tisaw mbjw kara ka nda bal-a ya†.”»

⁷ Leε, Zezu yjira bay ha ni mii: «I daa do bil mbede Ngerewuru ndaw mii: “Ngerembay Ngerewuru bo na, mu ti lie law-ε ya‡.”»

⁸ Robay, ngeretemndaya na suu ni a seke tul kuo ka gan zenlen, roo a kie ni puoruori riw bele ka tusiri key bay rin dikakeri ndaw, ⁹ a baa ha ni mii: «Zadka mu huku pol-i, mu ruo mi le, fe niri riw bele key na mi haña mu.» ¹⁰ Bayji le, Zezu baa ha ni mii: «Satan, mu zol ka nzaa-i ba lew, bay ji le, i daa do bil mbede Ngerewuru mii: “Ngerembay Ngerewuru bo na, be huo-ε ki hoy ze mu huku pol-e mu ruo ni, a mu mbi suo-o ha ni§.”» ¹¹ Be nu ku bayji le, ngeretemndaya na pon fal-ε. Ro, led nzaaped Ngerewururi na tji yir i vi lakun Zezu i tina fe sum ha ni su.

*Zezu tii saw ped be ka kudu zad ka Galele
(Mrk 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Mbay *Erod mgba Zaa bo hul sal. Fale ka Zezu laa soro bayke na, ka naa suo-ε ka kudu zad ka Zude, a zol a se kudu zad ka Galele. ¹³ Ka pon Nazared, ka ba puo ka'a ngon ka di na, a vaa

† 4:6 4.6 Simri 91.11-12. ‡ 4:7 4.7 Kijna bol kusol ba sidike 6.16. § 4:10 4.10 Kijna bol kusol ba sidike 6.13.

kaw Kapernayum, ɓa puo ká ɗo nzaa maambii ká Galele na. Ba tusiri nzoɓ Zabuɓnri ɓáy nzoɓ Neftaliri. ¹⁴ Be ze ha ɓay ká Ezay nzoɓ yaɓa ɓay saa nzaa Ngerewuru ɓaa na, ɗo munu ɓáy zadɛ. Bayke ɓaa mii:

¹⁵ «Bo tusiri Zabuɓn, ɓo tusiri Neftali,
faa ká se ɓa maambii, tusiri ká mbii Zurdɛ fi
kelu,
ká kuɗu zad ká Galele ká saw nzoɓri ɓoɗ
ɓoɗ naa ɗi:

¹⁶ Nzoɓkeri ká i kaw ɓil suɓ tilo na,
i kóko zad taɓa ká'a tán kad kad!

A ɓari ká tem huɗ guba tul-ri gbukru na,
zad taɓa a hie gbay gbay ká tul-ri*.»

¹⁷ Uru saa sieke ku ɓáyji le, Zezu tii saw ka-
kaa ha nzoɓri mii: «Ì suo kér ɓay ɓaari, ɓay ji le,
nam ká Ngerewuru a ví réke mbay ká tul nzoɓri
na, tòn ɗi mbaa!»

Zezu ɗi leɗ nduɓal-eri ɓa niɓ
(Mrk 1.16-20; Luk 3.1-11)

¹⁸ Zezu se nzaa kporo maambii ká Galele. Zadka'a tji ɗi na ɓáyji le, ka ko warari ɓa sidɗi ká i ɓa yu kɗi, ká í ɓa nzoɓ súo mbii. Ba Simɓn ká i ɗi ni ɓa Piyer, ɓáy yu-ε Andere ká i ɗo vbuka basan ɓari ɓo mbii. ¹⁹ ɓáyji le, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì se fal-i, le, mi haɓa ri vi ɓa nzoɓ nzáa nzoɓri laa ro.» ²⁰ Zadɛ ku hoy le, i pɓɓ basan ɓari na a í se fal Zezu. ²¹ Zadka'a se ndji ɓa pola roɓay na,

* **4:16** 4.16 Ezay 8.23-9.1. Ká tusirike ku na, nzoɓri ká i ɓa Zibri, ɓáy nzoɓri ká i tuu Ngerewuru ya na, i zukri kɗi, a ɗaa ha Zib haɓri ɓm ri. Ká tusirike na ku ze Zezu tii saw peɗ be ká ɗi.

ka kɔ nzob̄ k̄iri sidi i ɓa yū k̄i. Ba Zak, ɓáy yū-ε Z̄aa ká i kaw bil tuo ɓari ziŋ ɓaa ɓari Zebede, í d̄o léke nun basan̄ ɓari. Lεε, ka d̄i ri. ²² Ká zad̄ε ku hoȳ ε, i pɔŋ ɓaa ɓari ɓáy tuo na a í se fal Zezu.

²³ Zezu se ɓáy puori ká kuɗu zad̄ ká Galele riw bele, a fere nzobri fe ká bil *hul mbú̄ k̄i ɓari Zibri, a ka-káa Bay Kere ká se tul réke mbay Ngerewuru ká tusiri key, a vaa nzobri ɓáy k̄iri sem ɓari riw bele, ɓáy nzob̄ kpɛɛri riw bele ndaw. ²⁴ Báyyī ε, soro ɓay Zezu na yaa zad̄ kpol kpol ká tusiri Siri riw bele. Nzobri ká k̄iri semri ɓod̄ ɓod̄ ɗaa nun-ri tuo síe ndaw, nzobri ká temndaya d̄o tul-ri ndaw, nzob̄ k̄ukuri ndaw, rɔɔ ɓáy nzobri ká s̄u-ri hu w̄uɔ ndaw na, i víke ri luo-ε, ze ka vaa ri riw bele. ²⁵ Lεε, ruɔ nzobri ŋḡī ɓamba ká i uru saa zad̄ri ɓod̄ ɓod̄ na i se fal-ε: nzobri ká i uru saa kuɗu zad̄ ká Galele ndaw, tusiri Dekapol ndaw, Zuruzalem ɓáy kuɗu zad̄ ká Zude ndaw, rɔɔ nzaa kporombii Zurɗε ká fi kelu ndaw pi.

5

Zezu fere nzobri fe ká tul mbɔɔ (Luk 6.20-23)

¹ Ruɔ nzobri ŋḡī ɓamba vi luo Zezu. Zad̄ka'a kɔ ri vi na báyyī ε, ka uru a v̄aa hil tul mbɔɔ a kaw d̄i. Lεε, leɗ nduɔbal-eri soro í vi kaw lakun-ε. ² Báyyī ε, ka tii saŋ fére ri fe mii:

³ «Suoriya ɓa taa nzobri ká i kɔ mii,
ɓari se síe Ngerewuru í ɗaa kɔn ɓe ká bil
law-ri;

- bari na, puoruo Ngerewuru ba taa bari*.
- 4 Suoriya ba taa nzobri ká i kaw báy rew;
bari na, Ngerewuru a húo law-ri báy.
- 5 Suoriya ba taa nzobri ká i se yudufu;
bari na, Ngerewuru a haɲa ri tusiri key na
ba taa bari.
- 6 Suoriya ba taa nzobri ká kɔn d́aa fe
ká rii law Ngerewuru d́aa ri lok lok;
bari na, Ngerewuru a haɲa kɔnke maa ri siɓ
siɓ.
- 7 Suoriya ba taa nzobri ká i ba nzob kóko nun síe
nzobri;
bari na, Ngerewuru a kóko nun síe bari.
- 8 Suoriya ba taa nzobri ká law-ri taɲ kad kad;
bari na, i kóko Ngerewuru báy nun-ri gbak
gbak.
- 9 Suoriya ba taa nzobri ká i daa haɲa nzobri zuo
ziɲ ki,
a í daa haɲa d́ekekɛ d́o sakra nzobri;
bari na, Ngerewuru a d́ika ri ba vi-eri.
- 10 Suoriya ba taa nzobri ká i ko seke fe
bay tul Ngerewuru ká i h́e ni;
bari na, puoruo Ngerewuru ba taa bari.
- 11 «Zadka nzobri rad rí, mase i daa nun-rí
tuo síe, mase i t́iri rí ḱire bod bod bay tul-i na,
suoriya ba taa baarí. 12 Í záy sùo-rí í daa suoriya,
bay jí lɛ, fe tundo baarí ngjí bamba d́o nulue
giyaɲ rí. Munu ndaw ze, nzobri d́aake fe seke

* 5:3 5.3 Zadka i baa mii: «Puoruo Ngerewuru ba taa nzob» na, bayke baa mii, nzobke ku na d́o báy fe samiri ngi-ngi ká vi báy faa ká Ngerembay réke mbay ká tul-e. Ba fe ká nzobke d́oke d́o ro bo, ka gi-giyaɲ bay zín ká luo Ngerewuru lew ya.

ziŋ *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru ka i do pol ha ri na.»

*Tom bay zad taŋa ka tusiri key
(Mrk 9.50; Luk 14.34-35)*

¹³ «Baari na, i do munu ba tom bay tul nzobri ka tusiri key. Roo le, zadka raake tji na waa, fe ji ndaw roo bay daake ha ni yi a raa ba ki robay le? Fe ka bay daake ha ni ndadke na tiya. Ba fe ka do nun kuna zuo bisuy ha nzobri tof bay bal-ri hoy ro.

¹⁴ «Baari na, i ba zad taŋa nzobri ka tusiri key. Ngerepuo ka do tul kuo na, faa ka bay haŋa ni muu suo-ε muu na, tiya. ¹⁵ Do faa mbjw munu ndaw, nzob ti daa huu taa huu ndele roo, a mbi tunquo guba di ya, roo le, ka'a daa sii siya ha ni taŋ zad kad kad ka tul nzobri riw bele ka i kaw hula na ha ri koke zad. ¹⁶ Be ze, i ha zad taŋa baari na ka taŋ kad kad ka pol nzobri. Be ndaw roo, i koke fe daa kere baari na le, i daake rin dika bo tul Baa baari ka kaw nulue na bay.»

Fe fere ka se tul bol kusol

¹⁷ «Koko ka i ker ka bil law-ri mii, mi vi bay bumra *bol kusol *Moyze, bay fe fere *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru na. Bi na, mi vi bay bumra ya, roo le, mi vi bay kie saw fekeri ku na ta-taŋ ba kele. ¹⁸ Mi baa ha ri ta-taŋ ba tusue ki: zadka tumbam bay tusiri do kob bay na, vu fe ka ndji ka i vbie do bil bol kusolke na ti bumra mbjw ya, kpuru maa bay feri riw bele ka'a tji na, ka tji bay zad. ¹⁹ Sawke mini ze, nzob ka wad tul bol kusol mbjw, a ko ba bol

kusol ká ndji hɔy ká sakra bol kusol hawri, rɔɔ a fere kɔ-eri bay haɲa ri dɔa munu na ndaw ɛ, nzobke ku na, Ngerewuru a kóko ni ba nzob ká ndji hɔy ká bil puoruo be. Roo ɛ, nzob ká dɔ tul bol kusol key na báy zadɛ nzedɛm, a fere kɔ-eri bay haɲa ri dɔa munu na ndaw ɛ, nzobke ku na, Ngerewuru a kóko ni ba nzob luye ká bil puoruo be. ²⁰ Mi baa ha rì ta-taɲ: zadka ì dɔa vu mbom bo tul fe ká Ngerewuru hii na kal tul vu mbom ká *Fariziri báy *nzob fére nzobri bol kusolri dɔa na ya ɛ, *puoruo Ngerewuru na ba taa baarì ya.»

Fe fére ká se tul law fɔa

²¹ «Baarì na, bay ká i baa ha bulu naari ká piedke lew na, ì laa ndaw. Bayke baa mii: “Mù ti ika nzob ya; a zadka nzob i hud ɛ, i haɲa ni se pol nzob kún sal bayri ha ri dɔa bay bo tul-e ha ni kɔ seke fe†.” ²² Roo ɛ, bi na, m̃ baa ha rì ta-taɲ: nzob ha ha ká law-ɛ fɔa ni ká tul yɔ-ɛ ɛ, maa bay séke ni pol nzob kún sal bayri. A nzob ká dī yɔ-ɛ “mbuo” ɛ, maa bay séke ni pol *nzob kún sal bay luyeri. A nzob ká kɔ yɔ-ɛ ba kòko nzob ɛ, maa bay vbuka ni bo bil huu ká ruruma ya. ²³ Munu zu ɛ, zadka mù se *hul kani Ngerewuru bay haɲa ni *fe poy, rɔɔ mú ker se tul yɔ-ɔ ká mù dɔa bay ziɲ ni ɛ, ²⁴ mu ála fe poy na ku ká bo zadɛ, a mú yji mú vɔa zúo ziɲ ni ndaw rɔɔ, mú ví mbi fe poyke na ha Ngerewuru báy.

† 5:21 5.21 Tji keɛ 20.13; Kjiɲa bol kusol ba sidike 17.8.

25 «Zadka nzoɓ ɗaa ɓay ziŋ mù, roo ɓo ɓáy kɪ í se mbɔw hoy ɓa zad fón ɓay ɛ, mu léke ɓayke ziŋ ni ɓa vaa hoy ɓáy seɗ ɓaari ká faa na ku, ɓo ha ni ka pón mù. Munu ya ɛ, ka'a ɗaa kpuru ha mù se nzaa nzoɓ kún sal ɓay. ɛɛ, nzoɓ kún sal ɓay na a ɗaa mù nduo ndúo domay mgbaka nzoɓri ha ni suru mù yod ɓo hul sal. 26 Mi ɓaa ha mù ta-taŋ ɓa tusue kɪ: mù ti tji ká zadɛ ku ya, kpuru maa ɓáy mbol ɓori ká mù púo o ngidɗ bele ndaw ro!»

Fe fére ká se tul ɗaa nun pie

27 «Bay ká i ɓaa ha ri na, ñ laa ndaw. Bayke ɓaa mii: “Mù ti ɗaa nun pie ya‡.” 28 A roo ɛ, ɓi na, mi ɓaa ha ri ɓa tusue kɪ: nzoɓ ha ha ká ko-kóm ɗeke ɓa luɔ may nzoɓ ɓáy nun pie ɛ, ka naa ziŋ ni ká ɓil law-ɛ ɗod ro zu. 29 Munu zu ɛ, zadka nun-a fi hoɗo ze ha mù ɗaa feyaa ɛ, mu ngókɗo mú naa ni, mú vbu ni biŋ ɓo ɓisuy. Bay haŋa nun-a mbɔw tiya na, ndad mba séke ɓáy sùo-ori riw bele se zad kókɔ seke fe ká ɓil huu ká ru-ruma ya. 30 A zadka nduo hoɗo ɓo ze ha mù ɗaa feyaa ɛ, mu kuŋ ni mú vbu ni biŋ ɓo ɓisuy. Bay haŋa nduo-o mbɔw tiya na, ndad mba séke ɓáy sùo-ori riw bele se zad kókɔ seke fe ká ɓil huu ká ru-ruma ya.»

Fe fére ká se tul nui may nzoɓ

(Mat 19.9; Mrk 10.11-12; Luk 16.18)

31 «I ɓaa pola lew ndaw mii: “Nzoɓ ká nii may be na, ndad ɓay haŋa ni ka ɗaa mbeɗe ní may

‡ 5:27 5.27 Tji keɛ 20.14; Kjiŋa bol kusol ba sidike 5.18.

be na, a ha ni ndaw roo a nii ni zól báy§.” ³² A roo le, bi na, mi baa ha ri: wara nzob haa haa ka do baý máy ka nzaa wara ki ya, roo wara nii ni na, zadka máyke na yaa wara ki le, wara ka nii ni na ze daa ha ni vi ba máy daa nun pie. Wara nzob ka yaa ni na kara daa nun pie ndaw.»

Fe fére ka se tul haa hud

³³ «Ro bay, bay ka i baa ha bulu naari ka piedke lew na, i laa ndaw. Bayke baa mii: “Fe ka mu haa hud bay daa na, mu pon fal-ε ya, a mu daa feke ka mu haa hudke ka nun Ngerembay na, ha ni ka o baý zadε*.” ³⁴ A roo le, bi na, mi baa ha ri bay ha ja ri haa hud ya mgbaj. Mu haa hud baý rin nulue ya, bay ji le, nulue na ba zad kaw Ngerewuru. ³⁵ Mu haa hud baý rin tusiri ya ndaw, bay ji le, tusiri na ba zad toko bal-ε. Mu haa hud baý rin Zuruzalem ya, bay ji le, Zuruzalem na ba ngerepuo Mbay Luye. ³⁶ Mu mba tul-a mu haake hud ya ndaw, bay ji le, mu maa bay ha ja syy tul-a mbijw mini kara ka fuu ya ndaw, mu maa bay fére ni ha ni vi ba pire ya ndaw pi. ³⁷ Ndad bay ha ja ri baa bay kpad hoy. “Ba tusue” le, ba tusue ki, a “ba tusue ya” laa le, ba tusue ya ki laa zu. Bay hawri ka i daa zuo di ku na, uru saa luo ngeretemndaya ro zu.»

Fe fére ka se tul vbida gbaa ndaa (Luk 6.29-30)

§ 5:31 5.31 Kijina bol kusol ba sidike 24.1-4. * 5:33 5.33 Soro ped daa Leviri 19.12; Tji kele 20.7; Kijina bol kusol ba sidike 5.11; 23.22; Ruo bari 30.2.

38 «Bay ká i baa pola lew na, ì laa ndaw. Bayke baa mii: “Nzob ká fúmra nun ku-ε le, i fúmra nun-ε na ndaw, a nzob ká haw sere ku-ε laa le, i háw ser-e na ndaw laa†.” 39 A roo le, bi na, mǐ baa ha rǐ: fe ndaya ká nzob dfaa zinj mù na, mu vbída gbaa ndaake ya. Zadka nzob nda hala nun-a fi hodo le, mu fére fi gel ha ni ka nda ndaw. 40 Zadka nzob hii bay mbika tul-a bay séke mù zad fón bay bay yaana gari fi siya bo le, mu mbi maagari bo mú dfaa nde tul-e ha ni ndaw. 41 Zadka nzob soḏ mù bay haṅa mù se zinj ni sal faa mbjw le, mu se zinj ni sal faa sidí. 42 Nzob ká gón mù fe na, mu ha ni; a nzob ká hii bay kpáka mù fe laa le, mú béd ni ya.»

*Fe fére ká se tul hii nzob tul ngani
(Luk 6.27-28,32-36)*

43 «Bay ká i baa ká piédke lew na, ì laa ndaw. Bayke baa mii: “Mù hii ku-ɔ, a mú tunj nzob tul ngani bo na káy.” 44 A roo le, bi na, mǐ baa ha rǐ: ì kɔ nzob tul ngani baarǐ ba nzob nun-rǐ, a í dfaa nzaa bay kere bay tul nzobri ká i dfaa nun-rǐ tuo síe. 45 Be ndaw roo, ì ví ba vu Bǎa baarǐ Ngerewuru ká kaw nulue na báy. Be na, ka ha síe be tji tul nzob law mgbórɔri ndaw, nzob law kereri ndaw pi. Rɔbay, ka ha mbam tɔ tul nzob fe dfaa báy zadferi ká nun-ε ndaw, tul nzob fe dfaa kaayari kara ndaw pi. 46 Zadka ì hii nzobri ká i kɔ rǐ ba nzob nun-ri kǐ hoy na waa, bay ji ndaw roo Ngerewuru a haṅa ri fe tundo le?

† 5:38 5.38 Tji kele 21.24; Soro ped dfaa Leviri 24.20; Kijna bol kusol ba sidíke 19.21.

Waa, *nzoɓ yaana larimbuori ká ì kò ri ɓa nzoɓ ndayari na, i ɗaa faa mbijw munu ndaw ya le woo! ⁴⁷ Zafka ì hii soko ha yu baari kɔ hoy na waa, fe ji ze ɓa fe kere ká ɗo ɓoɗ ká ì ɗaa na le? Nzoɓri ká i tuu Ngerewuru ya hoy kara, i ɗaa munu na ndaw ya le?

⁴⁸ «Munu zu le, ì ɗo ɓáy zadɛ nzedem faa mbijw munu ká Baa baari Ngerewuru ká kaw nulue ɗo ɓáy zadɛ nzedem na.»

6

Fe fére ká se tul haɗa fe ha nzoɓ kɔkuri

¹ Zezu ɓaa na roɓay mii: «Baari na, ì nze ɓáy sùo-rì ká ɓay kóɗ Ngerewuru ká nun nzoɓri ɓay ɗáɓke sùo-rì hoy ha ri kóke rì ya. Zafka ì ɗaa munu le, ì ti zinj fe tunduo ká luo Baa baari ká nulue na ya.

² «Be ze, zafka mù mbi fe ɓay mgbáke ini zinj nzoɓ síe le, mu ha vɓem ka mɓa ká ɗi káy káy ya. Mu ɗaa munu ká nzoɓ nzaa rúo ɓayri ɗaa ká ɓil *hul mbú kɔ ɓari ɓáy faa buori ɓay haɗa nzoɓri písi ri ká ɗi ku na ya. Mi ɓaa ha rì ta-taɗ ɓa tusue kɔ: bele fe tunduo ɓari kɔ ze i zinj ɗoɗ ro ku. ³ Roo le, ɓo na, zafka mù mbi fe ɓo ɓáy nduo-o fi hoɗo ɓay mgbáke ini zinj nzoɓ síe le, kɔkɔ ká nduo-o fi gel ka kɔ feke na. ⁴ Be ndaw roo, fe haɗa ini ɓo na, a ɗoko zad muni, le, Baa-ka ká nulue ká kɔ fe ká nzoɓ ɗaa ká zad muni na, a haɗa mù fe tunduoke na ɓáy.»

*Fe fére ká se tul ɗaa nzaa ɓay kere
(Luk 11.2-4)*

⁵ «Zadka ì dfaa nzaa bay kere na, ì dfaa munu ká nzoḅ nzaa rúo bayri dfaa ku ya. Bari na, i hii doko siya ndaw roo bay dfaa nzaa bay kere ká bil *hul mbú kị bari, báy faa buori ndaw bay dáfke sùo-ri ká nun nzobri riw bele ha ri ko ri. Mi baa ha ri ta-taḅ ba tusue kị: bele fe tunduo bari kị ze i zinj dɔd ro ku. ⁶ Roó le, bo na, zadka mù dfaa nzaa bay kere na, mu nduo hul nam bo, mú mgbá faa hul gbukru dɔ tul-a, a mú dfaa nzaa báy kere ká pol Bǎa-ka ká dɔ zad munike zinj mù na. Lεε, Bǎa-ka ká kaw nulue ká'a ko fe ká nzoḅ dfaa ká zad muni na, a haḅa mù fe tunduoke na báy. ⁷ A zadka ì dfaa nzaa bay kere na, ì káy fal bay taa mbjwke hoy banḅuo munu ká nzoḅri ká i tuu Ngerewuru ya na ya. Bari na, i ker ká bil law-ri mii, bari baa bay ḅgi-ḅgi munu na ndaw roo, Ngerewuru a láa bay bari na báy. ⁸ Ì mbóro fe dfaa bari na ku ya, bay ji le, Bǎa baarì ká kaw nulue na, ko fe ká ì se síeke na pola dɔd ndaw roo, ì vbi ni ku báy.

⁹ «Munu zu le, faa dfaa nzaa bay kere na ze dɔ key:

“Bǎa buru ká mù kaw nulue,
 Ndad bay haḅa nzoḅ haḅa haḅa le,
 ka tuu mù bo huo-o kị hoy mù ba
 Ngerewuru.

¹⁰ Ndad bay haḅa mu ví re mbay ká tusiri key.
 Ndad bay haḅa nzoḅ haḅa haḅa ká tusiri key na,
 ka dfaa fe ká law-a hii, munu ká i dfaa ká
 nulue na.

¹¹ Mu haḅa buru ḅgaw, bo buru re maa buru ká vuri key.

12 Mu nda buma ka zinj buru ká tul fe d́aa kaaya buru,
 faa mbjw munu ká buru kara buru nda buma zinj nzobri
 ká d́aa kaaya zinj buru ndaw na.

13 Mu ha buru se bil nzaa úla ya,
 roo ɛ, mu yaa buru yaa maa ká bil nduo ngeretemndaya.

[Tusueke ɛ, réke mbay ndaw, hurusuo ndaw,
 roo rin d́ika ndaw na ba taa bo banquo kpadara.

Amem. Ndad bay haɲa ni ka dfo munu na kɪ.]”

14 «Ì kɔ, zadka ì nda buma zinj nzobri ká i d́aa kaaya zinj rì na ɛ, Baa baari ká kaw nulue na, a ndaka buma zinj rì ndaw. 15 Roo ɛ, zadka ì nda buma zinj nzobri ká i d́aa kaaya zinj rì na ya ɛ, Baa baari kara ti ndaka buma ká tul fe kaaya baari na zinj rì ya ndaw pi.»

Fe fere ká se tul sán sùo

16 «Zadka ì san sùo-rì í sù fe ya ká pol Ngerewuru na, ì daa sùo-rì ba síe munu ká nzob nzaa rúo bayri ya. Bari na, i sinj tul nun-ri mbid mbid bay haɲa nzobri riw bele i kɔ mii, i san sùo-ri í sù fe ya. Mì baa ha rì ta-taɲ ba tusue kɪ: bele fe tunduo bari kɪ ze i zinj d́od ro ku. 17 Roo ɛ, bo na, zadka mù san sùo-o mú sù fe ya na, mu waa nun-a, mú d́aa num ka nda tul-a, 18 bay haɲa nzob mbjw mini kara ka kɔ mii, mù san sùo-o san na ya, ba Baa-ka ká dfo zad muni zinj mù na huo-ɛ hoy ze kɔ. Lɛɛ, be ká'a kaw nulue

ká kɔ fe ká nzoɓ daa ká zad muni na, a haɗa mù fe tunduoke na báy.»

Fe fére ká se tul feziɗa
(Luk 12.33-34)

¹⁹ «Ì mbu feziɗari ká tusiri key kibli kibli ya. Tusiri key na ba zad ká ndereri nde fe ká dī ndaw, fe kɔ vay ká dī a biɛ ndaw, nzoɓ riibari kara vuo hul a í rii fe ká dī ndaw pi. ²⁰ Roo ɛ, ì mbu feziɗari ha Ngerɛwuru kɔro ká nulue. Ba zad ká ndereri nde fe ká dī ya, fe kɔ vay ká dī a biɛ ya ndaw, riibari kara vuo hul a í rii fe ká dī ya ndaw pi. ²¹ Tusueke ɛ, zad ká feziɗa bo do dī na, ba zad ká law-a hoy kara te dī nzokdo banɗo ndaw.»

Nun nzoɓ do munu ba huu ndele be
(Luk 11.34-36)

²² «Nun nzoɓ na do munu ba huu ndele ká sùo nzoɓ. Zadka nun-ari do báy kere ɛ, sùo-ori riw bele a tán kad kad. ²³ Roo ɛ, zadka nun-ari ba sem ɛ, sùo-ori riw bele na a doko bil suɗ tilo. Be mini ze, zadka zad taɗa bo vi ba suɗ tilo nduɗ ɛ, suɗ tiloke ku na a doko mina ro ɛ?»

Ngerɛwuru, mase feziɗa
(Luk 16.13)

²⁴ «Nzoɓ mbiw maa bay daa ped ha ba gan beri sidi ya, bay ji ɛ, a ìm nzoɓ mbiwke, a hii nzoɓ sidike, mase a zúo ziɗ nzoɓ ni, a tuɗ bay nzoɓ nu. I maa bay séke fal Ngerɛwuru ndaw, roo fal feziɗari ká tusiri key ndaw buruk sidi bele ya.»

*Dáa law bo tul Ngerewuru nzokɔ
(Luk 12.22-31)*

²⁵ «Sawke mini ze, mĩ baa ha rĩ: ì hã law-rĩ ka nzáa-rĩ bay tul fe sum, mase mbii nzokɔ ká ì se sieke bay káwke báy kumnun na ya, mase bay tul gari ká ì ndúo na kara ya ndaw. Wãa, káw báy kumnun baarĩ na kal tul fe sumri, a sùo-rĩ kara kal tul gari ká ì nduo ndaw na ya le woo?

²⁶ Ì mbi nun-rĩ í kɔ nduyri ká i hãari tumbam siya ku. Bari na, i ru fe ya ndaw, í vbie fe pay í dāa zuo bil pul ya ndaw, roo le, Bãa baarĩ ká kaw nulue na hol ri. A wãa baarĩ na, ì kal tul-ri kal ya le woo? ²⁷ Ká sakra baarĩ key na wãa, nzoɔ ve ze báy faa law-ε ká nzaa ni na, a máa bay dāa nam k̄i nde tul nam káw báy kumnun be na le woo?

²⁸ «A munu ku waa, bay ji ndaw roo, ì hã law-rĩ nzáa rĩ bay tul gari ndúo do sùo-rĩ le? Ì békle fukri feri ká do mbyu ká bil wáari ku í kɔ. I dāa ped ya, í kan gari ya ndaw. ²⁹ Roo le, mĩ baa ha rĩ ta-tañ: Mbay Salomon k̄i ká ba nzoɔ rin dika ká'a kaw bil feziŋa badak na hoy kara, ka nduo gari nduy mba fukri fe niri na key ya. ³⁰ Feri ká fuu do mbyu ká bil wáari ká do vuri key, ká ruo le, i fáa ri zuo huu hoy le, Ngerewuru kɔ-kóm ba tul-ri a ha ri fuu mbyu ba gama ku ya roo, maa bay baarĩ ze, ka ti hanja rĩ gari ká ì se sieke na ya le woo? Aa, baarĩ ká mbika law baarĩ ndji na! ³¹ Munu zu le, ì hã law-rĩ ka nzáa rĩ í baa mii: “Fe ji ze buru sũŋa,” mase “Fe ji ze buru nzokɔ,” mase “Gari ji ze buru ndúo le” na munu ya. ³² Nzoɔri ká i tuu Ngerewuru ya ze i nzaa feri

ká mini key ñaṅguo. Roo ɛ, Bǎa ñaari ká kaw nulue na ko ferí ká ì se síeke na ko. ³³ I nzaa faa ha Ngerewuru ze ka re mbay ká tul-rì, a í ñaa fe ká ño báy zaɛe pola ñe kre ro ɛ, a haña rì fe niri ká ì se síeke na riw bele nde ñi báy. ³⁴ Munu zu ɛ, ì ha law-rì ka nzaa rì bay tul nam taa ruo ya, bay ñi ɛ, nam taa ruo na, ño báy fe kér bay be kị. Bil namri mbijw mbijw riw bele na ño báy fe kér bay ñari.»

7

I ñaa bay ka ño tul nzoɓ ya (Luk 6.37-38,41-42)

¹ Zezu ñaa na roɓay mii: «Ì ñaa bay ka ño tul nzoɓ ya, bay haña ño Ngerewuru kara ka ñaa bay ño tul-rì ya, ² bay ñi ɛ, Ngerewuru a ñaa bay ño tul-rì faa mbijw munu ká ì ñaa zinj ku-i ñaari na ku. Faa mbijw munu ká ì lie fe ha nzoɓri na, be ndaw ze Ngerewuru a lieke fe ha rì.

³ «Waa, bay ñi ndaw roɓo mù gede kóm ña bum suy ká ño nun yu-ɔ, a mú ko kparañ ká ño nun-a ku ya wum hoy ɛ? ⁴ A ku waa, mù ñaa mina mú ñaa ha yu-ɔ mii: “Ha mi mbi bum suy ká ño nun-a ku ha mù,” a laa ká kparañ ño nun-a ku ɛ? ⁵ Bo nzoɓ nzaa ruo bay! Kparañ ká ño nun-a na, mu mbi pola a mú ko zaɗ ka ta-tañ ndaw roɓo, mú ko faa mbika bum suy ká ño nun yu-ɔ na ku báy.

⁶ «Fe ká ño ñoɗ ña taa Ngerewuru na, ì mbi í ha nzoɓ law mgbórɔri ká i ño munu ña váyri na ya, ká i mgbaka í fere í ñaa so tul-rì í loro rì yak yak. Roɓay, ì vbuku fe kere Ngerewuru ká ì ko

ba fe ká ndaɗ ɓamba tasiri na ka zúo pol nzofri ká i do munu ba mbel puori na ya, ká i mgbaka í toɗ duɗa duɗa.»

*Vbi Ngerewuru fe ká ì se sieke
(Luk 11.9-13)*

⁷ «Ì vbi Ngerewuru fe, le, a haɗa ri. I nzaa fe, le, ka'a mbika bo pol-ri ha ri bay. I nda faa hul, le, ka'a mgbúda ha ri, ⁸ bay ji le, nzoɓ haɗa haɗa ká vbi ni fe le, a haɗa ni; a nzoɓ ká nzaa fe le, a mbika bo pol-e ha ni. Ze, nzoɓ ká nda faa hul le, a mgbúda ha ni. ⁹ Waa, nzoɓ ve ká sakra baari key ká vi-e vbi ni ngaw le, ka'a mbika tisaw ze bo nduo-e ha ni le? ¹⁰ Mase vi-e vbi ni ši le, a mbika kuɗol ze ha ni le? ¹¹ Baari ká ì ba nzoɓ law ndayari le, ì ko faa haɗa fe kereri ha vu baari ku ya roo, maa bay Baa baari ká kaw nulue ze, ti haɗa fe kereri ha nzoɓri ká i goɗ ni na ya le woo!

¹² «Feri riw bele ká ì hii bay haɗa ku-i baari daa ha ri na, baari hoy kara ì daa faa mbiw munu ha nzoɓri. Be ze ba mára saw bay *mbede bol kusol *Moyze bay mbede taa *nzoɓ yaɗa bayri saa nzaa Ngerewuru ká i daa.»

*I mbi faa kumnun taa tusueke
(Luk 13.24)*

¹³ «Zadka ì hii kumnun taa tusueke na, ì nduo bay faa hul ká aa ya hiyaw, bay ji le, faa hul ká se ba zad biɛ na aa banɗaɗ. Faa seke ba baɗi hoy kara se ya ndaw, a ha nzoɓri ngii bamba i se di bud bud. ¹⁴ Roo le, faa hul ká se ba zad kumnun taa tusueke na aa ya, a seke ba baɗi kara ngon

bamba tasiri ndaw, a nzobri ká i ziŋ faake na, i ŋgji ya nzekre hoy.»

*Kóko puu báy lereke
(Luk 6.43-44)*

¹⁵ I nze báy sùo-rì bay tul nzobri ká i dī sùo-ri ba *nzob yaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru na. Zadka i vi luo-rì ɛ, i dfaa sùo-ri munu ba baduri, roo ɛ, bil law-ri ká nziya na i ba váy koyri ká mgbor bamba. ¹⁶ I kóko ri báy ped dfaa bari. Waa, nzob a hóro tavoko saa kurikuŋ ɛ woo? Mase, nzob a hóro nzum saa ngatukru ndaw ɛ woo? ¹⁷ Puu ha ha ká do báy kere na, a líe lereke báy kere. A roo ɛ, puu ká ndaya na, a líe lereke ndaya. ¹⁸ Puu kere na ti máa líe lereke ndaya ya, a puu ká ndaya na kara ti máa líe lereke báy kere ya ndaw. ¹⁹ Puu ha ha ká lie lereke ndaya na, i téke ni nzed bay vbuka ni bo huu. ²⁰ Munu zu ɛ, báy ped dfaa bari nzobkeri ku na ndaw roo, i kókoke ri báy.

*Ndad bay dfaa law hiiya Ngerewuru
(Luk 13.25-27)*

²¹ «Nzobri ká i dī mī “Mbay, Mbay” na, i ti doko sakra nzobri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na riw bele ya. Roo ɛ, ba nzobri ká i dfaa law hiiya Baa ká kaw nulue na huo-ri hoy ze i doko dī. ²² Síeke ku na, nzobri ŋgji bamba i baa ha mī mii: “Mbay Mbay, waa buru ya bay saa nzaa-a búru baa ha nzobri báy riŋ-a ya ɛ” mase, “Buru dī riŋ-a búru níike temndayari ká tul nzobri ya ɛ” mase, “Buru dfaa fe sanri bod bod ŋgji bamba báy riŋ-a ya ɛ?” ²³ Báyi ɛ, mī baa ta-taŋ ha ri

mii: “Mĩ tuu rĩ ba mbjw ya mgban! I zól ká nzaa-i ba lew, baarĩ nzob fe d́aa kaayari!”»

D́aa hul d́o tul tisaw
(Luk 6.47-49)

²⁴ «Be mini ze, nzob h́aa h́aa ká laa bayri ká mĩ baa key, a ýaa a d́aaake ped́ ɛ, ka d́o munu ba nzob nun nzem ká d́aa tigb́aa hul be b́áy tisaw. ²⁵ Ze mbam tó h́a mbii ýaa zad́ remlen remlen ká saw hulke, mase zuu kuu b́áy ngónke bivbid́ bivbid́ ká tul hulke na ku h́oy kara, hulke haw ya, bay j́i ɛ, tigb́aa hulke na i d́aa b́áy tisaw. ²⁶ Roo ɛ, nzob h́aa h́aa ká laa bayri ká mĩ baa key, a d́aaake ped́ ya ɛ, ka d́o faa mbjw munu ba mbúo nzob ká d́aa hul be d́o tul dikud́i. ²⁷ Zadka mbam tó na, mbii ýaa zad́ remlen remlen ká saw hulke. Zuu kuu b́áy ngónke bivbid́ bivbid́ ká tul hulke na h́a ni haw wuruk zuo siri h́a hulke ku na b́ie ba h́e bamba tasiri.»

²⁸ Zadka Zezu fere nzobri fe key na o b́áyji ɛ, tuku ruo nzobri ha ri kaw silili bay tul gosi fe fére b́e, ²⁹ bay j́i ɛ, ka fere ri fe b́áy h́urusuo ká uru saa luo Ngerewuru bo, ka fere ri fe munu ká nzob fére nzobri *bol kusol b́ari fere ri na ku ya.

8

Zezu vaa nzob ká kp̄iri d́o sùo-ε
(Mrk 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Zadka Zezu d́i saa tul mboro na, ruo nzobri nḡji bamba se fal-ε wuu wuu. ² B́áyji ɛ, nzob mbjw munu ká kp̄iri d́o sùo-ε na soro a ví huku pol-e gburuk a b́aa h́a ni mii: «Mbay, zadka

mù hii ɛ, mù maa ɓay haɲa sùo-i key na duo mgberɛɲ*.»

³ ɛɛ, Zezu ndaɗa nduo-ɛ a zaa ni a ɓaa haɲ ni mii: «Mì hi-hii! Sùo-ɔ na ka duo mgberɛɲ ha mù.» Zafɛ ku hoy ɛ, kp̄iri be na ɔ haɲ sùo-ɛ duo mgberɛɲ. ⁴ Falɛ ku ɛ, Zezu ɓaa haɲ ni mii: «Mu laa ɓay key ɓáy kere! Kɔkɔ ká mu ɓaa ɓayke ha nzob! Roo ɛ, mu se mú vǎa kíe sùo-ɔ ha *nzob fe poy Ngerewuru ka kɔ. Falɛ ku ro ɛ, *fe poy ká *bol kusol *Moyze mbi nzi-ɛ ká dī haɲ nzobri ká kp̄iri ɗo sùo-ri ká i vaa ɛ i puo na, mu puo†. Be ndaw rɔɔ, a kíe nzobri riw bele ha ri kɔ mii, sùo-ɔ na vaa ɓáy kere ɓáy.»

*Zezu vaa leɗ peɗ ngerenzob yum
(Luk 7.1-10; Zaa 4.43-54)*

⁵ Zafka Zezu ɗo ndúo ɓa ɓil puo ká Kapernayum na ɓáyji ɛ, ngerenzob yum mbijw munu ká Rom soro ɓa lakun-ɛ, a kod ni ɓay haɲa ni ka so ni. ⁶ Ka ɓaa haɲ ni mii: «Mbay, leɗ peɗ ɓi naa hula ɓáy sem haɲ sùo-eri hu wúɔ riw bele, a kɔ seke fe nḡji ɓamba tasiri.» ⁷ ɛɛ, Zezu ɓaa haɲ ni mii: «Mì séke vǎw ɓay vǎa vaa ni.» ⁸ ɓáyji ɛ, ngerenzob yum na yjinra ɓáy ɓay haɲ ni mii: «Mbay, ɓi hoy m̄i maa ɓay haɲa mù ɗaa tul-a nduo ɓil hul ɓi ya. Roo ɛ, mu ɓaa ɓay mbijw k̄i hoy ɛ, sùo leɗ peɗ ɓi na a vǎa ɓáy kere, ⁹ ɓay ji ɛ, ɓi hoy kara m̄i ɗo ɓáy gan tul-iri ká m̄i ɗaa bol nzaa-ri, a mí ɗo ɓáy nzob yum ɓiri ká i ɗaa

* **8:2** 8.2 Bol kusol Ngerewuru ɓaa mii, nzob ká kp̄iri ɗo sùo-ɛ na, ka maa ɓay séke hul k̄ani Ngerewuru mbáa, ɓay ji ɛ, ka ɓa nzob ká taɲ kad kad ká nun Ngerewuru ya. † **8:4** 8.4 I k̄ji Soro peɗ ɗaa Leviri 14.10.

bol nzaa-i ndaw pi. Zadka mĩ baa ha nzoḅ mbiw mii: “Mu se,” ɛ, ka se na ki. A mí baa ha nzoḅ ki mii: “Mu vi,” ɛ, ka vi. A mí yi mí baa ha leḉ peḉ bi mii: “Daa fe key,” ɛ, ka daa feke na ki.»

¹⁰ Zadka Zezu laa baykeri na munu bayji ɛ, tuku ni ha ni baa ha nzoḅri ká i se fal-ɛ na mii: «Mì baa ha ri ta-taḅ ba tusue ki: ká sakra leḉ Izarayelri riw bele na, mĩ ziḅ kiri nzoḅ ká daa law-ɛ bo tul-i mini key na ya. ¹¹ Roḅay, mĩ baa ha ri: nzoḅri ngiḅa bamba i úru saa fi ti síe bay fi riḅ síe í mgba zaḉ káw ká nzaa fe sum ziḅ *Abaraham, Izak, bay *Zakoḅ ká *puoruo Ngerewuru. ¹² Roo ɛ, nzoḅri ká i ker mii, bari ba leḉ bil puoruo Ngerewuru na, ka’a vbuku ri zuo fal kpaḅ ká ba bil suḅ tilo. Zaḉe ku na, nzoḅri réke rew bay mbii nun-ri mgoboḅ mgoboḅ, a í su sere-ri ngēr ngēr ká di.»

¹³ Falɛ ku ɛ, Zezu baa ha ngerenzob yum na mii: «Mu se puo. Ndaḉ bay haḅa feke ka daa munu ká mù daake law-a bo tul-e na.» ɛɛ, ká zaḉe ku hoy sùo leḉ peḉ be na vaa ni.

*Zezu vaa nzoḅ suosereḅri ngiḅ bamba
(Mrk 1.29-34; Luk 4.38-41)*

¹⁴ Roḅay, Zezu se bil hul Piyer, ɛ, ka ziḅ máa fay Piyer ká sùo-ɛ mbi huu biḉ biḉ naa hii ká di.

¹⁵ Bayji ɛ, ka zaa nduo-ɛ, ɛ, ká zaḉe ku hoy sùo zaḅa be na poḅ ni ha ni uru siya a daa fe sum ha ni su.

¹⁶ Zadka síe daa nduo-ɛ bo tul vay puu der na bayji ɛ, nzoḅri ngiḅ bamba ká temndayari do tul-ri na, i faa ri í séke ha Zezu. ɛɛ, bay bay ká tiḅ saa nzi-ɛ na ka níke temndayari a vaa nzoḅ

semri riw bele. ¹⁷ Fe ká'a dfaa na, ha bay ká Ezay nzoɓ yaana bay saa nzaa Ngerewuru baa na, do munu bay zadε. Bayke baa mii: «Be na, ka faa kpedε naari do tul-e, a yaa suoserem naari a sob‡.»

Séke fal Zezu ba fe vbem ya
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Nam mbjw munu ká ruo nzoɓri kiri Zezu gbuk na bayji le, ka mbi nzi-ε ha led nduobal-eri bay tuo maambii ba fi kelu. ¹⁹ Leε, nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol mbjw munu soro ba lakun-ε a baa ha ni mii: «Mbay, zadri riw bele ká mù séke di na, mi séke fal-a njm njm.» ²⁰ Bayji le, Zezu yijra bay bay ha ni mii: «Minri na, luɔ nam bari do di, a nduyri hoy kara kpan nam bari do di ndaw. Roo le, bi *Vu Nzoɓ na, zad ká bay hana mi daa tul-i nduo di, bay mgbaka tarām sùo-i ká di na tiya.»

²¹ Leε, nzoɓ kɔ mbjw munu ká ba led nduobal-ε baa ha ni mii: «Mbay, mu pónj faa ha mi se mí vaa vóro baa ndaw roo, mi yi mí se fal-a bay.»

²² Bayji le, Zezu yijra bay bay ha ni mii: «Mu se fal-i, a bo mú pónj ha bari ká i do munu ba nzoɓ hudferi na i vóro hud kɔ.»

Zezu ha nzaa zuu kuj nzed
(Mrk 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Fale ku le, Zezu hil a kaw bil tuo, le, led nduobal-eri su ni a í se di maa fe. ²⁴ A le, ká zadε ku hoy, bawda zuu bura uru a kuu bivbid bivbid ká tul maambii na ha mbii nda nzaa tuo paw paw a puɗa tul-ri. Roo le, Zezu na-nam. ²⁵ Bayji

‡ 8:17 8.17 Ezay 53.4.

ɛ, leɗ nduoɓal-eri soro ɓa lakun-ɛ í tuma ni í gúuke fe ha ni mii: «Mbay, mu yaa buru! Naa húkari!»

²⁶ Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Daa mina rɔɔ, ì ɓa toko mini ɛ? Mina rɔɔ, mbika law ɓaari ndji mini key hoy ɛ?» Ro, a uru siya a ɓaa ɓay ngɔ-ngɔɗ zɪŋ zuu ɓáy mbii na, ɛ, nzaa-ri kuŋ nzɛɗ a ha zad do ndiŋ. ²⁷ ɓáyji ɛ, nzobri ká i do zadɛ ku na i kaw yer í ɓaa mii: «Ledban key na waa, ɓa kɪri nzob ji ndaw rɔɔ, mbii ɓáy zuu kara daa vu mbom ɓo tul-e mini key ɛ?»

*Zezu vaa wɔrari sidɪ ká temndayari do tul-ri
(Mrk 5.1-20; Luk 8.26-39)*

²⁸ Zadfka Zezu tuo mbii a tji fi kelu ká tusiri nzob Gadarari na ɓáyji ɛ, wɔrari tul-ri sidɪ ká temndayari do tul-ri na, i tji saa puɣ kuo ká Zibri voro huɗ ká di a í suɔ nun-ɛ. Ká bil korke ku na, nzob maa ɓay mbika faa tji di ya, ɓay ji ɛ, nzobkeri ká temndayari do tul-ri ká í mgbɔr ɓamba na i do di. ²⁹ ɓáyji ɛ, i tii saw daa fe ɓókoko ɓókoko mii: «Bo Vu Ngerewuru, fe ji rɔɔ, mù nzáake fal buru ɛ woo? Mù vi ɓay daa nun buru tuo sie pola ndaw rɔɔ, nam kúŋ sal ɓay na ka vi ɓáy ɛ?»

³⁰ Di ya ɓáy zadɛ ku na kuɗu mbel puɔri ngji ɓamba i do suŋa fe. ³¹ ɓáyji ɛ, temndayari na i kod Zezu í ɓaa mii: «Zadfka mù nii buru ɛ, mu ha buru riɪ tul mbelri na ku.» ³² Lɛɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Ì tji í se!» ɓáyji ɛ, temndayari na tji ká tul nzobri ká sidɪ na, í duu í vaa riɪ tul mbel puɔri na. Zadɛ ku hoy ɛ, kuɗu mbelri ká riw bele ku na, i zuɔ dful vbububu ɓáy takra, í tji nzaa ngen

í zof kirim kirim zuo maambii ha mbii ya ri gbăy báy zad bari riw bele. ³³ Báyyi le, nzob kóro mbel puori na, i haw dful í se bil ngerɛpuo, í vaa kji bay feri riw bele ká kal, báy bay ká se tul temndayari ká i tji saa tul nzobri ká sidí na ha nzobri laa. ³⁴ Lɛɛ, nzobri ká bil ngerɛpuo ku riw bele na, i tji bud' bud' í suo nun Zezu. Zadka i mbi nun-ri í ko ni na báyyi le, i kod' ni bay haɲa ni ka zól ká tusiri bari.

9

*Zezu vaa nzob ká sùo-ɛ hu wũo
(Mrk 2.1-12; Luk 5.17-26)*

¹ Zezu hil a kaw bil tuo a tuo maambii a yji a se puo be. ² Lɛɛ, i mbi nzob mbijw munu ká sùo-ɛ hu wũo ká naa hii í víke ha ni. Zadka Zezu ko law-ri ká i daa bo tul-e na báyyi le, ka baa ha nzob ká sùo-ɛ hu wũo na mii: «Vu-i, mu siɲ law-a; feyaa bori na, mĩ nda bumake zɲɲ mù ro.» ³ Báyyi le, nzob fére nzobri *bol kusol haɲeri ká i laa bayke na, i ker bay ká bil law-ri í baa mii: «Ledban key na, baa bay a tjirike riɲ Ngerewuru*.» ⁴ Lɛɛ, munu ká Zezu ko kér bay bari ko na, ka fere a vbi ri mii: «Bay ji ndaw roo, ì do báy kér bayri ká ndaya mini ká bil law-ri le? ⁵ Bay ha ze baake se ya le? “Mĩ nda buma feyaa bori na zɲɲ mù,” mase, “Úru siya mú se-sed” le? ⁶ Roo

* **9:3** 9.3 Bari Zibri na, i ko mii, ba Ngerewuru kɲ huo-ɛ hoy ze maa ndaka buma feyaa nzobri zɲɲ ri. Zadka Zezu nda buma feyaa ledban na, nzob fére nzobri bol kusolri do zɲɲ ni gal gal, bay ji le, Zezu ká nda buma zɲɲ nzob a vaa ni na, kie mii ka ba Ngerewuru.

le, mĩ hii bay haɲa ri ko, bi *Vu Nzob na, mĩ do bay hurusuo ka tusiri key bay ndaka buma ka tul feyaa nzobri!» Bayji le, ka zaɛ ku hoy, Zezu baa ha nzob ka sùo-ε hu wũo na mii: «Úru siya mú mbi hii bo mú se puo!» ⁷ Leε, ledban na uru siya a zol faa puo. ⁸ Zadka ruo nzobri ko feke na munu bayji le, hie daa ri zikiki ha ri pisike Ngerewuru bay tul kiri hurusuo fe daa san ka mini ka'a daa ha nzobri na.

Zezu di Matiye

(Mrk 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Zezu zol ka zaɛ ku a do kali bayji le, ka ko nzob mbjw ka riɲ-ε ba Matiye kaw hul yaɲa larimbuo. Bayji le, ka baa ha ni mii: «Mu se fal-i.» Leε, Matiye na uru siya a se fal-ε.

¹⁰ Nam mbjw ka Zezu kaw nzaa fe sum ka puo Matiye na, *nzob yaɲa larimbuori bay nzobri ka soro bay bari mgba ndaya ka *Fariziri di ri ba nzob feyaaari na, i vi ngji bamba i kaw nzaa fe sum ziɲ Zezu bay led nduobal-eri. ¹¹ Zadka Fariziri ko fekeri na bayji le, i vbi led nduobal-eri mii: «Bay ji ndaw roo, gan tul-ri na su fe ziɲ nzob yaɲa larimbuori bay nzobri ka soro bay bari mgba ndaya mini key le?»

¹² Bayji le, Zezu laa bay bari na a baa mii: «Nzobri ka sùo-ri do bay kere bay na, i se sie nzob haɲa sawpuu va nzob ya. Roo le, nzob suoseremri ze se sie nzob haɲa sawpuu. ¹³ Munu zu le, i se i fere saw bay ka Ngerewuru baa do bil mbede be na i ko. Ka baa mii: “Koko nun sie nzob ze rii law-i bo, ba *fe poy ka i puo ha mi ze

rii law-i ya†.” Mĩ vi bay dika nzobri ká i ker mii, bari ba nzob d́áa fe báy zaḍeri na ya, roo ɛ, mĩ vi bay tul nzobri ká i kɔ sùo-ri ba nzob feȳari.»

Bay ká se tul t́aw fe báy fe fie
(Mrk 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ Báyyi ɛ, leɗ nduoɓal Z̄aa Batisri soro í se luo Zezu í vbi ni bay mii: «W̄aa bay yi ndaw roo, búru *Fariziri na, buru saŋ sùo buru baŋguo, a poŋ leɗ nduoɓal-ari m̄aa, i daa munu ya ɛ?» ¹⁵ ɛɛɛ, Zezu yiŋra báy bay ha ri mii: «Nzobri ká i d̄i ri vi zaḍ suoriya yaŋa k̄i na, zaḍka nzob máy fie do ziŋ ri kɔb robay na, i m̄aa d́áa sùo-ri ba síe ɛ? Munu ya mgbaj! Roo ɛ, namri ká'a ví vuku na, i náa nzob máy fie ká sakra bari; be ndaw roo i saŋ sùo-ri báy. ¹⁶ Robay, nzob mbjw ti mbika nzaa gari fie bay búoke nun t́aw gari ya, bay yi ɛ, nzaa gari fieke ku na, a haŋa t́aw gari na góɗo tir tir ha góɗo garike ku na mba taa pola ku robay. ¹⁷ Do faa mbjw munu ndaw, nzob ti aŋ him fie zuo t́aw ɓol huori ya. Zaḍka nzob daa munu ɛ, ɓol huori na a fúo kpom, ɛ, him na a zúo bisuy, ɓol huori kara a bíe ndaw. Roo ɛ, him fie na i aŋ zuo ɓol huo fieri. Be ndaw roo, him báy ɓol huori na, i mgbaka k̄i zeb zeb báy kere báy‡.»

† **9:13** 9.13 Oze 6.6. I k̄i 1 Samiyel 15.22 báy Mise 6.8 ndaw.

‡ **9:17** 9.17 Ká ɓil sewke ku na, huɔ vuy ká i saŋ ba ɓol ze Zibri korɔ him do d̄i. Zaḍka him na ví loŋ báyyi ɛ, hew ɓol huɔ na. Munu zu ɛ, do nun aŋ him fie do t́aw ɓol ya, ɓo munu ya ɛ, ɓol na a fúo. Ká ɓil bay key na, Zezu hii bay báa mii, t́aw fe d́áa Zibri na, ti m̄aa báy fe fie ká Zezu vike ha nzobri ya.

*Ze zu vaa máy tikdĩ, bá y má y ká suosere m sí m
 d̄aa ni*

(Mrk 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Zadfka Ze zu d̄o b̄aa bay zinj ri k̄o b̄ bá y na bá yj̄i l̄e, mbay Zi b̄ mbj̄w munu ví huku siri gburuk ká pol-e a b̄aa h̄a ni mii: «Vu-i ká b̄a led̄ má y tikdĩ na hu ká timb̄ed̄e key. Munu h̄oy kara mu ví d̄aa nduo-ɔ b̄o tul-e, l̄e, ka'a yj̄i a kaw bá y kumnun.» ¹⁹ L̄e e, Ze zu uru siya bá y led̄ nduo b̄al-eri a í se fal-e.

²⁰ Zadfka i se nun-ri b̄a pola na bá yj̄i l̄e, má y mbj̄w munu ká suosere m sí m d̄aa ni mbiimbam duo fale sid̄i ro na, soro a vi bá y fal Ze zu a zaa nzaa gari b̄e ká fi siri, ²¹ bay j̄i l̄e, ka b̄aa ká b̄il law-ε mii: «Zadfka m̄i zinj faa mí zaa nzaa gari b̄e k̄j̄ h̄oy l̄e, s̄u-o-i na a vaa.» ²² Bá yj̄i l̄e, Ze zu fere kóm a k̄o ni a b̄aa h̄a ni mii: «Vu-i má yke, mu sij̄ law-a, bay j̄i l̄e, law-a ká mù d̄aa b̄o tul-i na, h̄a s̄u-o-ɔ na vaa mù.» Ká zad̄e ku h̄oy l̄e, s̄u-o led̄ má y tikdĩ na vaa ni.

²³ Zadfka Ze zu t̄ji puo mbay na bá yj̄i l̄e, ka k̄o nzobri ká i mgb̄a t̄j̄w b̄ari gbiri gbiri d̄o nduo-ri ká í d̄o d̄i ya bay s̄úka nzob̄ vóro hudri, r̄o r̄o nzobri ká i guu fe ḡurum ḡurum nd̄aw. ²⁴ L̄e e, Ze zu b̄aa ha ri mii: «Í t̄ji b̄a ke l̄e, bay j̄i l̄e, led̄ má y tikdĩ key na hu ya, roo l̄e, ka na-nam.» Bá yj̄i l̄e, b̄ari na i sie ni sie h̄oy. ²⁵ Zadfka Ze zu h̄a r̄o nzobri t̄ji ke l̄e na bá yj̄i l̄e, ka nduo a se hula, a vaa mgb̄a nduo led̄ má y tikdĩ na h̄a ni uru siya. ²⁶ L̄e e, soro bayke na yaa zad̄ kpol kpol ká tusirike ku riw bele.

Ze zu vaa rawri sidi, bay nzob ka kusol-e mbii gbãñ

²⁷ Zadka Ze zu zol ka zadε ku bayji ε, rawri tul-ri sidi i dii fal-ε í guu fe bay bawda kusol-ri belen mii: «Kódf ηguo hoy *vu bulu David, mu ko nun sie buru!» ²⁸ Zadka Ze zu tji puo na bayji ε, rawri ka tul-ri sidi na i soro í vi lakun-ε, ε, ka vbi ri bay mii: «Lεε, ì ko mii, mĩ maa bay daa fe ka ì vbi mĩ na ε?» Lεε, i yjĩra bay bay ha ni mii: «Uu, Mbay, mù ma-maa.» ²⁹ Bayji ε, Ze zu zaa nun-ri a baa mii: «Feke ka do munu ha ri maa bay zad law-ri ka ì daa bo tul-i.» ³⁰ Lεε, nun-ri na mgbuda gberere ha ri ko-kóm. Fale ku ε, Ze zu baka ri ηgo-ηgoñ mii: «Ì laa bay kere ndaw ro! I ha nzob mbjw mini kara, ka laa bay fe ka kal key na ya.» ³¹ Roo ε, tji bari ku hoy ε, i lo soro Ze zu ka tusirike na ku riw bele.

³² Zadka rawri na i do zol munu hoy ε, nzobri vi bay nzob mbjw ka temndaya do tul-e ha kusol-e mbii gbãñ na ha Ze zu. ³³ Fale ka Ze zu nii temndaya ka tul-e na bayji ε, ledban na tii saw baa bay. Lεε, tuku ruo nzobri ha ri baa mii: «Í! Kiri fe ka mini key na, buru ko ka tusiri *Izarayel key ba mbjw ya mgbaj!» ³⁴ Roo ε, *Fariziri na i gefe mii: «Ba mbay tul temndayari ze ha ni hurusuo nii temndayakeri na ku.»

³⁵ Bayji ε, Ze zu haari bay ηgerepuori bay vu puori riw bele, a fere nzobri fe ka bil *hul mbu ki bari Zibri, a ka-kaa Bay Kere ka se tul reke mbay Ngerewuru ka tusiri key, roo a vaa nzob semri riw bele, bay nzob kpederi riw bele. ³⁶ Zadka'a mbi nun-ε a ko ruo nzobri bayji ε, ka ko nun sie

bari, baȳ ji ɛ, nzoɓkeri ku na i ɲaa ɓamba, a law-ri hoy kara saa ndaw, munu ɓa baɗuri ka nzoɓ kóro ri tiya. ³⁷ Baȳji ɛ, ka ɓaa ha leɗ nduoɓal-eri mii: «Fe payri na ɲḡji ɓamba a ɲgoɲ maa vbíe, roo ɛ, nzoɓ pedkeri ɲḡji ya. ³⁸ Munu zu ɛ, ì kóɗ Ɗgerembay ka ɓa ɲgerenzob wáa na, ha ni ka pie ɓáy nzoɓ pedkeri ka ɲḡji maa fe ha ri zúo tul nzoɓ haɓwri roɓay.»

10

Nzoɓ ndáy nzaapedri ka duo fale sidí (Mrk 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Zezu dī leɗ nduoɓal-eri ka duo fale sidí ha ri vi luo-ε. Baȳji ɛ, ka ha ri hɓurusuo ka bay haɲa ri níike temndayari, a í váake nzoɓ semri ɓáy nzoɓ kpɛɗeri riw bele. ² Riɲ *nzoɓ ndáy nzaapedri ka duo fale sidí na ze ɗo key: pola ɗɛkre ɛ, ɓa Simoɲ ka i dī ni ɓa Piyer ɓáy yu-ε Andere, Zak ɓáy yu-ε Zaa, ɓari sidí bele ka i ɓa vu Zebede ndaw, ³ Filiɓ ɓáy Batelemi ndaw, Toma ɓáy Matiye, ɓe ka'a ɓa nzoɓ yaaɲa larimbuo ndaw, Zak vu Alfe ɓáy Tade ndaw, ⁴ Simoɲ ka hii nzoɓ ɓeri a ru-ruy bay tul-ri ndaw, roo Zudas Iskariyod ka mbi tul Zezu ndaw pi.

Zezu pie leɗ nduoɓal-eri bay haɲa ri ka-káa bay ɓe (Mrk 6.7-13; Luk 9.1-6)

⁵ Bari ka duo fale sidí key na, Zezu pie ri a ɓaa ha ri mii: «Ì se tusiriri ka saw nzoɓkeri ɓa Ziɓ ya na ya, a í nduo ɓil puo mb̄iw ka kuɗu zad ka Samari na ya ndaw, ⁶ roo ɛ, leɗ Izarayelri ka i ɗo

munu ɓa vu baɗuri ká i ze-zee na ze ì se luo-ri. ⁷ Ì se í vaa ka-káa ɓay mii: “Nam ká Ngerewuru tii saw réke mbay ká tul nzobri ká tusiri key na tòn ði mbáa deb hoy ro.” ⁸ Ì vaa nzob semri ndaw, nzobri ká i hu na kara, ì túma ri ha ri kaw ɓáy kumnun ndaw, nzobri ká kp̄iri ɗo sùo-ri kara, ì ha sùo-ri duo mgbereŋ ndaw, a í nii temndayari ká tul nzobri ndaw pi. Hurusuo ká m̄i ha r̄i key na, m̄i ha r̄i hoy hoy. Ze ɓaari hoy kara, ì haŋa feke hoy hoy ha nzobri munu na ndaw. ⁹ Zadka ì mbi faa varu ɛ, ì yaa lari mb̄iw mini í ɗaa ɓo bil ɓol ɓaari ya. ¹⁰ Ì se ɓáy ɓol varu ya ndaw, ì faa gari ɓa siɗi ya ndaw, ì faa dikonri ya ndaw, a í mgbá káw ya ndaw, ɓay ʒi ɛ, nzob ped na ɗo ɓáy faa ká ɓay sɔŋa lere pedke.

¹¹ «Zadka ì t̄ji ngerewu, mase vu puo ɛ, ì nzaa nzob ká maa ɓay mgbaka r̄i ɓáy kere ndaw roo í se luo-ɛ, ɛ, ì naa puo ɓe na kpuru maa ɓáy zól ɓaari. ¹² Zadka ì ɗo ndúo bil puo nzobke ɛ, ì hii soko ha nzobri ká i kaw ɗi na í ɓaa mii: “Dekeke ka sáɗ z̄iŋ r̄i.” ¹³ Zadka nzob puokeri mgbá r̄i ɓáy kere ɛ, fe s̄ami ɓaari a ɗoko tul-ri. A zadka i mgbá r̄i ɓáy kere ya laa ɛ, fe s̄ami ɓaari na, a sáɗ ɓa tul-r̄i k̄i sùo-r̄i. ¹⁴ Zadka nzobri mgbá r̄i ɓáy kere ya, mase i hii ɓay láa ɓay ɓaari ya ɛ, ì t̄ji ká bil hulke, mase bil puoke ku na, í nda kusal ká ɓal-r̄i kuɓ kuɓ. ¹⁵ M̄i ɓaa ha r̄i ta-taŋ ɓa tusue k̄i: nam kún sal ɓay na, ɓay ká i kún ɓo tul nzob puokeri ku na, a ngón kal tul-e taa hay ká i ɗaa ɓo tul nzob ndayari ká *Sodom ɓáy Gomor

na pavbaɗ rɔɓay* .»

*Dáa nun tuo síe ká bay tul Zezu
(Mrk 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ «Ì ko, bi na mî pié rî munu ba baɗuri ká i ɗo sakra váy koyri. Munu zu ɛ, ì nze báy sùo-rî faa mbjw munu ká soyri, a í ɗaa fe ndaya mbjw ya munu ká beɗe pieri. ¹⁷ I nze báy sùo-rî bay tul nzobri! I mgbaka rî í ɗáa rî zuo nduo nzob kúnj sal bayri; i ndáka rî báy ndoy ɗɔŋ ká bil *hul mbú kị bari Zibri kara ndaw. ¹⁸ I fáa rî bay ɗáa rî kaw pol nzob réke tul puori ndaw, pol mbay luyeri ndaw bay tul-i, a ɛ, ká zaɗe ku na ì báa nasi bay ká se tul-i ká pol-ri báy pol nzob kịri ká i ba Zib ya na ha ri laa. ¹⁹ A zaɗka i mgba rî bay ɗáa rî kaw pol nzob kúnj sal bayri ɛ, ì ha law-rî ka nzaa rî bay tul bayri ká ì vaa báa na ku ya, mase faa báakeri ká ì báa ká zaɗe ku ya ndaw. Bayri ká ì báa na, Ngerewuru a haɗa ni tji ká nzáa-rî ká bil saw síeke ku báy. ²⁰ Bayri ká ì báa na, ba baarî ze ì báa ya, roo ɛ, ba Tem taa Baa baarî Ngerewuru ze a ɗáa zuo nzáa-rî ha rî baa báy.

²¹ «Namke ku na yu kịri mbika tul kị ha ri i ri ndaw, baa ledri ɗáa munu zinj vu bari ndaw, a ledri kara i úru zinj nzob mbónj ri rî ha ri ɗaa bay huɗ bo tul-ri ndaw. ²² Nzobri riw bele, i fúy rî bay tul-i. Roo ɛ, nzob ká mgba ngɔ-ngɔŋ kpuru tji gbuke ɛ, Ngerewuru a yaɗa ni. ²³ Zaɗka i ɗaa nun-rî tuo síe ká bil ngerepuo haɗe ɛ, ì ɗúu

* **10:15** 10.15 I kji Tiika saw fe 19.23-28. Puori ká Sodòm báy Gomɔr na Ngerewuru bie kpukɗu kpukɗu bay tul fe ɗáa yaa nzobkeri.

í se puo k̄i. M̄i ɓaa ha r̄i ta-taŋ ɓa tusue k̄i: bil ŋgerɛpuori ká *Izarayel na, ì ti séke d̄i ɔ riw bele ya h̄oy, ɓi *Vu Nzob na, m̄i ví ɓáy riŋ d̄ika.

²⁴ «Nzob ká fere fe na, ka ti kál tul gaŋ ɓe ká fere ni fe ya; a leɗ káw h̄oy kara ti kál tul ɓaa káw ɓe ya ndaw. ²⁵ Munu zu ɛ, nzob ká fere fe na, ka ɗaa suoriya ɓay ɗoko munu ɓa gaŋ tulle; a leɗ káw h̄oy kara, ka ɗaa suoriya ɓay ɗoko munu ɓa ɓaa káw ɓe ndaw. A zadka i d̄i m̄i ɓi ɓaa puo ɓa *Belzebul, ŋgerɛtemndaya na waa, riŋ j̄i ro ze i tuu ha r̄i ɓaar̄i ká ì ɓa leɗ bil hul biri na le woo!»

*Nzob ká ɗo nun h̄ie ni
(Luk 12.2-7)*

²⁶ «Munu zu ɛ, ì ɗaa h̄ie nzob mb̄iw ya. Feri riw bele ká ɗo lanzon̄ na a t̄ii ɗo zad hie gbay gbay, a ferri riw bele ká ɗo zad muni kara, nzobri kóko riw bele. ²⁷ Feri ká m̄i ɓaa ha r̄i ká zad muni na, ì k̄ay í ɓaa ɓayke ká ɓisie biribiŋ. A ɓay ká m̄i ɓaa ɓa ɗaɗi ha r̄i na kara, ì ka-káake ɓa siya ká sikɗa puo roo ha nzobri laa ɓáy. ²⁸ Nzobri ká i i naysuo nzob, a í maa ɓay ika para nun s̄o nzob ya na, ì h̄ie ri ya. Roo ɛ, ì h̄ie Ŋgerewuru ká maa ɓay ɓiɛ naysuo ɓáy para nun s̄o sid̄i bele wuruk zuo zad kóko seke fe ká bil huu ká ru-ruma ya ɓaŋguo na. ²⁹ T̄itiri na waa, i faa ri ɓa sid̄i ndaw roo, i hie ɓáy s̄ii sii mb̄iw h̄oy ya ɛ? Be nu ku h̄oy kara, zadka ɓaa ɓaar̄i na ha faa ya ɛ, t̄iti mb̄iw mini kara ti tóɗo ɓo siri ya. ³⁰ Baar̄i na, suy tul-r̄i h̄oy kara, Ŋgerewuru k̄ii ɓáy nzi-ɛ lem lem riw bele. ³¹ Munu zu ɛ, ì ɗaa

h̄je ya, bay ji ɛ, ká nun Ngerewuru na, ì kal tul t̄itiri wuruk wuruk kál rɔbay!»

*K̄ɛ s̄uo ba nzob taa Krisi ká nun nzobri
(Luk 12.8-9)*

³² «Nzob h̄aa h̄aa ká baa ta-taŋ ká nun nzobri mii, beri ba taa bi ɛ, bi h̄oy kara, m̄i b̄aa ta-taŋ ká pol B̄aa ká nulue nd̄aw mii, ka ba taa bi. ³³ Roo ɛ, nzob h̄aa h̄aa ká baa ta-taŋ ká nun nzobri mii, beri kɔ m̄i ya ɛ, bi h̄oy kara, m̄i b̄aa ta-taŋ ká pol B̄aa ká kaw nulue nd̄aw mii, m̄i kɔ ni ya.»

*Nzobri te bil k̄i bay tul Zezu
(Luk 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ «Kɔkɔ ká ì k̄er ká bil law-r̄i mii, m̄i vi bay haŋa ɔ̄ekeke ka ɔ̄o tusiri key. M̄i vi bay haŋa ɔ̄ekeke ka ɔ̄o ya, roo ɛ, m̄i vi b̄áy maamii téke bil k̄i. ³⁵ M̄i vi bay téke sakra leɔ w̄ara nzob b̄áy bi-ɛ, sakra leɔ m̄áy tikd̄i b̄áy mi-ɛ, rɔɔ sakra m̄aa fay b̄áy m̄áy vi-e, ³⁶ a nzob ini taa simri ká bil hul mb̄iw kara, i ví ba nzob tul ŋgani k̄i.

³⁷ «Nzob ká hii bi-ɛ mase mi-ɛ kal m̄i ɛ, ka maa bay b̄á nzob bi ya. Nzob ká hii vi-e w̄arake mase m̄áyke kal m̄i ɛ, ka maa bay b̄á nzob bi ya nd̄aw. ³⁸ A nzob ká mbi puu say huɔ be a sob, a séke fal-i ya ɛ, ka maa bay b̄á leɔ nduobal-i ya†.

³⁹ «Nzob ká hii kóro kumnun be na, a ɔ̄oko b̄áy kumnun taa tusueke ya. Roo ɛ, nzob ká'a p̄on̄ s̄uo-ɛ yɔɔ bay tul-i na, a z̄in̄ kumnun taa tusueke.»

† **10:38** 10.38 Nzob ká mbi puu say huɔ bay séke fal Zezu na, ba nzob ká ɔ̄o d̄i ya bay kóko séke fe nd̄aw, bay huka bay tul-e h̄oy kara nd̄aw pi.

Fe tunduo ká nzobri zín
(Mrk 9.41)

⁴⁰ «Nzob ká mgba rí ba sùo-ε báy kere le, ka mgba mǐ ndaw zu. A nzob ká mgba mǐ ba sùo-ε báy kere laa le, mgba nzob ká píe mǐ na ba sùo-ε ndaw. ⁴¹ Nzob ká mgba nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru báy kere bay baa ká'a ba nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru na le, a zín fe tunduo munu ká nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru na ndaw; a nzob ká mgba nzob ká daa fe báy zaɛ ká nun Ngerewuru bay baa ká'a ba nzob ká'a daa fe báy zaɛ ká nun Ngerewuru na le, a zín fe tunduo munu ká nzob ká daa fe báy zaɛ ká nun Ngerewuru na ndaw pi. ⁴² Nzob ká ha mbii huoke tunguo toy mbijw kǐ hoy ha leɔ mbijw ká ndji ká sakra leɔ nduobal-iri key bay baa ká'a ba leɔ nduobal-i na le, mǐ baa ha rí ta-tan ba tusue kǐ: nzobke ku na a zín fe tunduo be.»

11

Zaa Batis pie leɔ nduobal-eri se luo Zezu
(Luk 7.18-35)

¹ Zadka Zezu fere ri bay beri key na ha leɔ nduobal-eri ká duo fale sidí na o munu báyii le, ka zol ká zaɛ ku a se nun-ε ba pola ba ngerewuru hawri a fere nzobri fe, a ka-kaa Bay Kere ha nzobri ká bil tusirike.

² Zaa Batis ká i mgba ni naa hul sal na, zadka'a laa soro bay ped daa *Krisi na báyii le, ka pie leɔ nduobal-ε haneri ha ri vaa vbi ni ³ bay mii: «Waa ba bo ze mu ba Krisi, nzob ká Ngerewuru waa

bay píe ni ví yaa nzob na mase, buru Zibri buru giyaŋ nzob k̄i báy ɛ?»

⁴ ɛɛ, Zezu ȳiŋra báy bay ha ri mii: «Ì ȳi i se bo, í v̄a k̄i fal feri ká ì laa báy suku-r̄i, í k̄o báy nun-r̄i nd̄aw key na ha ni laa. ⁵ Rāwri k̄o-kóm *taŋ kad kad nd̄aw, nzob kp̄eferi se siya kiyaw kiyaw nd̄aw, nzobri ká kp̄iri do s̄o-ri kara, kp̄iri bari na o a p̄oŋ s̄o-ri duo mgberen̄ nd̄aw, mbikiri laa bay nd̄aw, nzobri ká i hu h̄oy kara, i tuma í kaw báy kumnun nd̄aw, r̄oo i ka-káa Bay Kere ha nzob k̄ukuri nd̄aw pi. ⁶ Nzob ká daa law-ɛ bo tul-i a p̄oŋ ya ɛ, suoriya ba taa be.»

Nasi bay ká se tul Z̄aa Batis

⁷ Zadka lef nduobal Z̄ari na, i zol v̄aw báyji ɛ, Zezu tii sāw báa bay se tul Z̄aa ha ruo nzobri mii: «Zadka ì se bil law kor bay láa káa bay Z̄aa ká kaa na w̄aa, fe ji ze ì v̄a k̄o ɛ? W̄aa, ì se í v̄a k̄o nzob ká do tul bay be ya munu ká ŋgasikri ká zuu kila ri mgbaya mgbaya ɛ? Munu ya! ⁸ A w̄aa ba fe ji k̄i r̄oo ì se í v̄a k̄o ɛ? Ì se í v̄a k̄o nzob ká nduo gari nduy z̄iriri z̄iriri ɛ? Kúy! Nzobri ká i nduo gari ká nduy munu ku na, bil puo mbay luyeri ze ba zad káw bari. ⁹ A ku w̄aa, fe ji k̄i r̄oo ì se í v̄a k̄o ɛ? Ì se í v̄a k̄o nzob yaana bay saa nzaa Ŋgerewuru ɛ? Nda ndad! Roo ɛ, m̄i baa ha r̄i: be Z̄aa na, ka ba nzob yaana bay saa nzaa Ŋgerewuru taa h̄oyke ya, ¹⁰ bay ji ɛ, be Z̄aa na, Ŋgerewuru baa bay se tul-e ká bil mbede be mii:

“Bi na, mĩ pié led nzaaped bi ha ni vi do pol-a, bay haña ni ka léke faa bo pola ha mù*.”»

¹¹ Zezu baa ha ri mii: «Mì baa ha rĩ ta-taŋ ba tusue k̄i: sakra nzobri ká máyri mboŋ ri ká tusiri key na, nzob mbjw mini ká kal tul Zaa Batis kal na, tiya. Ze munu hoŋ kara, nzob ká ndji ká bil sew ká Ngerewuru tii saw réke mbay ká tul nzobri na, nzobke do báy fe sami mba tul-e taa Zaa Batis na pavbad. ¹² Tii sawke saa sew ká Zaa Batis ka-káa kpuru tji vuri key na, nzobri ha réke mbay Ngerewuru na ko seke fe ngji bamba tasiri, a nzob hurusuori dar ri gbaw. ¹³ I ko, kpuru tji sewke taa Zaa na, *mbede bol kusol *Moyze báy mbede *nzob yaaña bayri saa nzaa Ngerewuru riw bele na, i baa bay se tul sew ká Ngerewuru a tiika saw réke mbay ká tul nzobri. ¹⁴ A zadka ì hii bay yaaña bay bi le, Zaa na k̄i ze do munu ba *Eli ká nzob yaaña bayri saa nzaa Ngerewuru baa bay yji be na†. ¹⁵ Nzob ká do báy suku le, ka laa.

¹⁶ «Nzob ve ndaw roo, mĩ mgbaka bay lieke nzobri ká timbede key le? I rii ledri ká i kaw káa í guu fe ká sakra k̄i mii: ¹⁷ “Buru ul t̄iw ha rĩ, le, ì nda-nday ya! Buru d̄i sim rew hudri ha rĩ kara, ì re s̄uo-r̄i ya ndaw!” ¹⁸ I ko, Zaa Batis na vi, a san̄ s̄uo-ε a s̄u fe ya ndaw, a nzo him ya ndaw.

* **11:10** 11.10 Malasi 3.1. I k̄i Tji kele 23.20 ndaw. † **11:14** 11.14 Do faa mbjw munu ká Eli vi pola ha Elize na, Zibri ker í baa mii, pola roo bay haña Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay pié ni vi na vi le, nzob mbjw a vika báy hurusuo munu ká Eli bay léke faa be. Ká zad̄ ni key, Zezu baa mii, ba Zaa Batis ze leke faa beri. I k̄i Malasi 3.23.

Λεε, nzobri baa mii: “Temndaya ze dfo tul-e.” ¹⁹ A bi *Vu Nzob ka mi vi na laa le, mi su fe ndaw, a mi nzo him ndaw, le, nzobri baa mii, mi ba nzob fe sum luye ndaw, mi ba nzob buo him ndaw, a mi mgba buo zin *nzob yaaŋa larimbuori bay nzobri ka soro bay bari mgba ndaya ndaw, le ji maale. Roo le, nun nzem taa Ngerewuru na, kie suo-ε ba fe ka dfo bay zaɛ bay faa lere ped be ka dfo bay kere.»

Koko seke fe, a doko tul puori ka i tun Zezu ngereŋ

(Luk 10.13-15)

²⁰ Bayji le, Zezu tii saw baa bay ngo-ngon zin nzobri ka bil puori ka'a daa fe sanri ngi bamba ka di na, bay ji le, i hii pon fe daa yaa bari ya. Ka baa mii: ²¹ «Baari nzobri ka Korazin, koko seke fe ba taa baari! Baari nzobri ka Besayda, koko seke fe ba taa baari ndaw, bay ji le, fe sanri ka mi daa bay hurusuo Ngerewuru ka sakra baari na, ba fe ka mi daa ka bil ngerepuo ka Tir bay Sidon ze munu le, ba de lew hoy nzob puokeri ku na, i daa sie a i nuu se i puu kpa kpa i suoke ker bay bari ka tul fe daa yaa bari na.† ²² Sawke mini ze, mi baa ha ri ta-tan: nam ka Ngerewuru a kun sal bay na, bay ka'a kun bo tul-ri na a kal taa hay ka'a kun bo tul nzobri ka Tir bay Sidon na pavbad robay. ²³ A baari nzobri ka Kapernayum, waa i ker i baa mii, i faa ri kpuru se nulue lew

† **11:21** 11.21 Tir bay Sidon na ba puori ka nzobkeri ko Ngerewuru ya; ba puori ka nzob yaaŋa bayri saa nzaa Ngerewuru baa bay i tunke nzobkeri na tun. I kji Ezay 23; Ezekiyel 26-28; Amos 1.9-10; Zuyel 4.4-8; Zakari 9.2-4.

le woo? Munu ya mgbaj! Ngerewuru a yijira ri kpuru ha ri se puo nzoɔ huɔeri ka zaɔ baw, bay ji le, fe saɔri ka mi daa ka sakra baari ku na, ba fe ka mi daa ka bil ngerewuru ka soɔm ze munu le, kpuru tii vuri key kara, soɔm na a ɔko ku roɔbay. ²⁴ Be mini ze, mi baa ha ri: nam ka Ngerewuru a kuni sal bay na, bay ka'a kuni bo tul-ri na a kal taa hay ka'a kuni bo tul nzoɔri ka soɔm na pavbaɔ roɔbay.»

I vi luo Zezu i mgba tararam

(Luk 10.21-22)

²⁵ Sieke ku na, Zezu mbi bay a baa mii: «Baa, bo ka mu ba Ngerembay nulue ndaw, Ngerembay tusiri key ndaw na, mi pisi mu bay tul fe niri key ka mu mu nzoɔ nun nzemri bay nzoɔ fe koki, a mu mgbuda nun nzoɔri ka i ko fe ngji ya na ha ri ko. ²⁶ Ba tusue, taambol Baa, bay ji le, bo na mu hii bay hana ni ka do munu.»

²⁷ Zezu mbi bay a baa ha nzoɔri mii: «Feri riw bele na Baa pon zuo nduo-i. Nzoɔ mbijw mini ka tuu mi ba Vi-e na, tiya, ba Baa hu-e hoy ze tuu mi. Roɔbay, nzoɔ mbijw mini ka tuu Baa na tiya ndaw, ba bi ka mi ba Vi-e hu-e hoy bay nzoɔri ka mi hii bay mgbuda nun-ri ha ri tuu ni na ze, i tuu ni.

²⁸ «Baari riw bele ka soba hii ri ha ri take kpuy na, i vi luo-i, le, mi hana ri mgba tararam. ²⁹ I din tul-ri ka pol-i i ya fe boko sol-i, a i ba led fe fere bi, bay ji le, bi na, mi ba nzoɔ din tul

§ 11:23 11.23 Puo ka soɔm na, Ngerewuru bie kpukɔ kpukɔ bay tul fe daa ya nzoɔri. Ba fe ka bari Zibri riw bele ko-ko. I kji Tiika saw fe 19.23-29.

ndaw, a mí se yuɖuɖu ndaw pi. I vi luo-i ɛ, ì mgbaka taram sùo-rì, ³⁰ bay jì ɛ, fe boko sol taa bi ká mǐ haɲa rǐ na, a húo solri lóm ndaw, a soba bi ká mǐ haɲa rǐ hoy kara, hii ya habri ndaw pi*.»

12

Zezu ba mbay tul nam mgbaka taram Zibri (Mrk 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹ Falɛ ku ká ba *nam mgbaka taram Zibri na, Zezu báy leɖ nduobal-eri i saka báy bil wáa fe payri. Lɛɛ, kɔn i leɖ nduobal-eri ha ri tii saw háw tul fe pay na bay suɲa. ² Zadka *Fariziri kɔ munu na báyi ɛ, i baa ha Zezu mii: «Mu kɔ leɖ nduobal-ari ká i daa fe ká *bol kusol naari haa faa dáake ká síe nam mgbaka taram na!» ³⁻⁴ Lɛɛ, Zezu yiɲra báy bay ha ri mii: «Fe dáa *David ká i daa bayke do bil mbede Ngerewuru na waa, ì kji ya hoy ɛ? Ká bil sewke ku na, zadka kɔn i ni báy nzoɔ beri na, ka se bil *hul kani Ngerewuru ká i daa báy huɔ, a faa maapari ká i ha ba fe tunduo ha Ngerewuru na, báy nzoɔ beri í su na waa, ì kɔ ya ɛ? Báy faa bol kusol naari ɛ, maapakeri ku na, David báy nzoɔ beri do báy faa ká bay suɲa ya, ba nzoɔ fe poyri huori hoy ze i do báy faa ká bay suɲa*. ⁵ Mase, ì kji bay ká do bil *mbede bol kusol *Moyze ká se tul nam mgbaka taram Zibri na ya ɛ? Bayke

* **11:30** 11.30 Fe boko sol na, ba faa ká bay haɲa daa ped ka se ya. Zibri na, fe boko sol na ba bol kusol bari, roo ɛ, Fariziri daa bol kusol Moyze báy zad sanmakeri ha ni vi ba bawda soba ká hii bamba. Be ze Zezu dike ri bay haɲa ri vi luo-e ha ni ka soɔ zinj ri. * **12:3-4** 12.3-4 I kji 1 Samiyel 21.1-6.

baa mii, nzob fe poyri ká i daa ped ká bil *hul kani Ngerewuru báy nam mgbaka taram na, ze i wad tul bol kusol nam mgbaka taram bay tul ped d'aa bari hoy kara, bayke mgba tul-ri ya†. ⁶ Mi baa ha ri: ká zad ni key na, nzob ká kal tul hul kani Ngerewuru pavbad na, do di. ⁷ Mbede Ngerewuru baa mii: “Kóko nun síe nzob ze rii law-i bo, ba *fe poy ká ì puo ha mi ze rii law-i ya‡.” Ba fe ka ì ko saw bayke ta-tan zu le, ì ti d'aa bay bo tul nzofri ká bay mgba tul-ri ya na ya, ⁸ bay ji le, bi *Vu Nzob na mi ba mbay tul nam mgbaka taram.»

*Ze zu vaa nzob ká nduo-ε mbijw hu wũo
(Mrk 3.1-6; Luk 6.6-11)*

⁹ Ze zu uru ká zadε ku, a se bil *hul mbú kị bari Zifri mbijw munu. ¹⁰ Lεε, waa nzob mbijw munu ká nduo-ε mbijw hu wũo na kaw di. Báyii le, Farizi haneri ká i do zadε na, i vbi Ze zu bay mii: «Waa, *bol kusol naari na ha faa ká bay vaa nzob ká síe nam mgbaka taram le?» I baa munu, bay ji le, i nzaa faa bay d'aa bay bo tul-e.

¹¹ Lεε, Ze zu yinjra báy bay ha ri mii: «Ká sakra baarì key na waa, nzob ve ze badu be ká mbijw hoy lie bo luo ká síe nam mgbaka taram, le, ka'a séke bay vaa kúo ni tji kele ya le? ¹² A ku waa, nzob na kal tul badu pavbad ya le woo! Be mini ze, faa do hoy bay d'aa fe kere ká síe nam mgbaka taram na.» ¹³ Báyii le, ka ferε a baa ha ledban na mii: «Ndáda nduo-ɔ.» Lεε, ka ndada nduo-ε na, le, nduo-ε na vaa báy kere a do munu ká taa

† 12:5 12.5 Ruo bari 28.9-10. ‡ 12:7 12.7 Oze 6.6.

mbini. ¹⁴ Be nu ku báyyi ɛ, *Fariziri na tji í vǎa mbu kǐ í nzaa faa bay ika Zezu.

Zezu ba leɔ peɔ Ngerewuru

¹⁵ Zadka Zezu ko ká *Fariziri hii bay ika ni na báyyi ɛ, ka naa sùo-ε ká zadε ku, ɛ, ruo nzobri ngji bamba se fal-ε. Ka vaa nzob semri riw bele, ¹⁶ roo ɛ, ka baka ri ngɔ-ngɔɔ bay haɲa ri baa bay be ha nzobri tuu ni ya. ¹⁷ Be ze ha bay ká Ngerewuru baa báy faa Ezay nzob yaɲa bay saa nzaa Ngerewuru na, ɔo munu báy zadε. ¹⁸ Bayke baa mii:

«Be key na, ka ba leɔ peɔ bi ká mǐ naa ni.
Mǐ ko ni ba nzob nun-i, a sùo-i rii mǐ bamba ká tul-e.

Mǐ haɲa Tem bi ɔo tul-e
ha ni káake káa faa ká mǐ yaɲake nzobri na
ha saw nzobri riw bele.

¹⁹ Be na, ka ti ɔáa roɔi ya;
kusol-e ti mgbaka beɲe ya ndaw,
nzob mbjw kara ti láa kusol-e ká faa buori ya ndaw pi.

²⁰ Nzob ká ɲa ndoli ndoli munu ká ngasikri ká fu-fumra na,
ka ti háw ni ya.

A nzob ká hurusuo-ε ngji ya munu ká huu ndele ká ɔo mbuu na kara,
ka ti ruma ni ya ndaw.

Ká'a ɔáa munu kpuru bay haɲa fe ká mǐ ɔáa bay yaɲake nzobri na
ka o riw bele, a haw yum ká tusiri key.

21 Lεε, saw nzobri riw bele i d́aa law-ri te tul-e nzokd́o§.»

Zezu báy Belzebul

(Mrk 3.22-30; Luk 11.14-23)

22 Báyii ε, i sùu ledban mbjw munu ká temndaya d́o tul-e, a raa nun-ε gbibli, a mbii kusol-e gban ndaw na í víke ni ha Zezu. Lεε, ka vaa ni ha ni baa bay a kó-kóm. 23 Báyii ε, tuku ruo nzobri riw bele ká i d́o zadε na ha ri baa mii: «Waa, be key na ka ba *vu bulu David, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni vi na ya ε?» 24 Roo ε, *Fariziri ká i laa bayke na i baa mii: «Ledban key na, nii temndayari, bay ji ε, ba *Belzebul ká ba mbay tul temndayari ze ha ni hurusuo nii temndayakeri na ku.»

25 Munu ká Zezu kó kér bay bari kó ro na, ka baa ha ri mii: «Puoruo taa ha ha ká nzobkeri te bil ḱi na, a bíε. A puo ha ha mase nzob ini taa ha haari roo, i te bil ḱi kara, a bíε kad kad. 26 Do faa mbjw munu ndaw, zadka *Satan nii temndayari ká i ba nzob be, a ruu zin sùo-ε sùo-ε na waa, puoruo be na a d́oko báy kere banguo mina ε? A ndaka siri ruk ruk! 27 A zadka ì baa mii, m̀i nii temndayari báy faa hurusuo Belzebul na waa, hurusuo ve ze nzob baarì na, i níike temndayari na ku ε? Fe d́aa nzob baarì ḱi kie mii, bay baa baarì Fariziri na d́o báy zadε ya. 28 A ze bo, ba hurusuo Tem Ngerewuru roo m̀i níike temndayari ε, kie mii: sie ká Ngerewuru tii saw réke mbay ká tul nzobri na, tji sakra baarì d́od ro zu.

§ 12:21 12.21 Ezay 42.1-4.

²⁹ «A ku waa, nzoɔ a dɔ́a mina a maa rii hul nzoɔ hurusuo bay fɔ́a fe beri le? Ndad bay sin ni pola ndaw roo, a fɔ́a feri ká bil hul be na báy. ³⁰ Nzoɔ ká zuo zinj mi ya le, ba nzoɔ ká tuj mi ngeren zu. A nzoɔ ká so mi bay fɔ́a nzoɔri ha ri se fal-i ya le, ka ba nzoɔ ká daa ha nzoɔri zekre kad kad. ³¹ Sawke mini ze, mi baa ha ri: feyaa ji ji ká nzoɔri daa, mase kiri tiri taa ji ji ká nzoɔri tiri Ngerewuru kara, ka'a máa ndáka bumake zinj ri. Roo le, nzoɔ ká tiri Tem Law Pie na, ka ti ndáka bumake zinj ni ya. ³² Nzoɔ ká baa bay a tujke bi *Vu Nzoɔ na, Ngerewuru a ndáka bumake zinj ni. Roo le, nzoɔ ká baa bay a tujke Tem Law Pie na, ka ti ndáka bumake zinj ni ká sew ni ya ndaw, sew ká'a ví vuku ya ndaw pi.»

*Kóko puu báy lereke
(Luk 6.43-45)*

³³ «Zadka puu do báy kere le, lereke kara do báy kere, a zadka puu ndaya le, lereke hoy kara ndaya ndaw, bay ji le, i ko puu báy lereke. ³⁴ Baari miji kuotlri! Baari ká law-ri ndaya key waa, i máa baa bay báy kere mina le woo! Fe ká mbaa bil law nzoɔ gbay gbay na ndaw roo, tji ká nzi-ε báy. ³⁵ Nzoɔ kere na, fe ká uru saa bil law-ε na do báy kere. A nzoɔ ndaya laa le, fe ká uru saa bil law-ε na, do ndaya laa. ³⁶ Mi baa ha ri ta-tan: nam kún sal bay na, nzoɔ ha ha le, a kija fal bay baa beri ká gor gor hoy na riw bele, ³⁷ bay ji le, báy faa bay bori ká tji ká nzaa-a na, Ngerewuru a náake bay ká tul-a, a báy faa bay

bori ká t̃ji ká nzaa-a na ndaw ze, ka'a dfaake bay bo tul-a.»

Fariziri hii bay kóko fe saŋ
(Mrk 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ Báyyi le, nzob fére nzobri *bol kusol haneri báy Farizi haneri, i baa ha Zezu mii: «Mbay, buru hii bay haŋa mù daa fe saŋ mbjw ha buru ko.» ³⁹ LEE, Zezu yjira báy bay ha ri mii: «Nzobri ká timbede ká i ba nzob law ndayari ká i do tul Bay Ngerewuru ya na, i vbi fe saŋ ze bay kóko. Roo le, fe saŋ k̃i bod ká bay dfaa nde tul-e taa hay ká Ngerewuru daa ká tul *Zonas, nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru na, tiya. ⁴⁰ Munu ká Zonas naa bil bawda s̃ji bisie say, suŋ say na, bi *Vu Nzob na, m̃i naana bil luo huf bisie say, suŋ say faa mbjw munu na ndaw*. ⁴¹ Nam ká Ngerewuru a ví kún sal bay zuo tul nzobri na, nzobri ká bil ngerepuo ká *Ninive na, i úru zinj nzobri ká timbede key í daa bay zuo tul-ri, bay ji le, nzobri ká Ninive na, zadka i laa kaa bay Zonas na báyyi le, i suo kér bay bari ká tul fe dfaa yaa bari. M̃i baa ha ri: nzob ká do pol-ri key na, ka kal tul Zonas pavbad robay.» ⁴² Robay, sew ká Salomon re mbay ká tul led Izarayelri na, may mbjw munu ká ba mbay ká tul nzobri ká fi hofo na, uru faa di di ká gb̃u zad a vi bay láa bay nun nzem Mbay Salomon na. Sawke mini ze, nam ká Ngerewuru a ví kún sal bay zuo tul nzobri na, may na a úru zinj nzobri ká timbede key a daa bay zuo tul-ri, bay ji le, nzob ká do pol-ri ká i ko

* **12:40** 12.40 I k̃ji Zonas 1.17.

ni báý nun-rì key na, ka kal tul Salomon pavbad rɔbay†.

Ȳi temndaya faa bal ba sid̄ike
(Luk 11.24-26)

⁴³ «Zadka temndaya mb̄iw t̄ji saa tul nzob na báýji ɛ, ka zol a v̄aa haari bil law kor ba lie ba lew a nzaara zad bay d̄aa puo ká d̄i. Munu ká'a nzaara kp̄uy a zin̄ ya na báýji ɛ, ⁴⁴ ka baa ká bil law-ε mii: “M̄i ȳi bay séke bol nduobal-i ká hul nam bi ká m̄i t̄ji saa d̄i pola na.” Zadka'a ȳi saa lew a vi d̄i na báýji ɛ, ka kɔ bil hul na do hoy ká i f̄aa kereṅ kereṅ, a í leke fer̄i zuo d̄i nḡay nḡay. ⁴⁵ Ro, a ȳi nzek a v̄aa f̄aa temndaya k̄iri tul-ri tɔno say ká law-ri ndaya kal tul-e taa be ku rɔbay, a víke ri zuo bil hulke na, a í d̄aa puo ká d̄i. Be nu ku laa ɛ, led̄banke na kaw báý kere ya nḡi bamba tasiri kal taa pola ku rɔbay. Bari nzob ndayari ká timbede key na, feke a doko faa mb̄iw munu zin̄ ri nd̄aw.»

Nzob ini Zezu taa tusuɛkeri
(Mrk 3.31-35; Luk 8.19-20)

⁴⁶ Zadka Zezu do b̄aa bay ha ruo nzobri kɔb rɔbay na, mi-ε báý yu-eri i ví do kele í nzaa faa bay b̄aa bay zin̄ ni. ⁴⁷ [Lεε, led̄ban mb̄iw munu baa ha ni mii: «Mu laa key, m̄aa-ṅa báý yu-ori i do kelu í hii bay b̄aa bay zin̄ mù.»] ⁴⁸ Báýji ɛ, Zezu ȳiṅra báý bay ha led̄ban na mii: «Nzob ve ze ba m̄aa, mase nzob veri ze i ba yu-iri ɛ?» ⁴⁹ Fale ku ɛ, ka tuu nduo-ε ba luo led̄ nduobal-eri a baa mii: «Ì kɔ, m̄aa báý yu-i taa tusuɛkeri na ze

† 12:42 12.42 1 Mbayri 10.1-13; 2 Soro fe saw bulu bari 9.1-12.

i kaw key, ⁵⁰ bay ʒi ɛ, nzob ká daa law hiiya Băa ká nulue na ze ba yu-i, mase tinăa, mase máa.»

13

Law bay ká se tul nzob mũ para fe pay

(Mrk 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Ká bil namke ku na, Zezu ʒi saa hula a văa kaw nzaa maambii bay fére nzobri fe ká dī. ² Lɛɛ, ruo nzobri ɲɲi bamba mbu kɪ mer mer í kiri ni, a daa ha ni hil bil tuo a kaw dī, ɛ, nzobri riw bele do siya tor ká nzaa maambii na. ³ Ka baa bayri ɲɲi bamba ha ri báy faa law bayri mii: «Nzob pay mbiw munu ʒi a se wáa be bay mii para fe pay. ⁴ Zadka'a do mii para fe pay na báyɲi ɛ, pare haneri tod kporon kporon zuo lafaa. Lɛɛ, nduyri vi í re. ⁵ A pare haneri laa ɛ, gay zuo tul tisaw ká siri laa tul-e ndji munu hoy. Lɛɛ, fe paykeri na uru vbubu, bay ʒi ɛ, siri laa tul tisawke na laa hoy. ⁶ A zadka sie zaɲ báyɲi ɛ, vi nzun vay fe paykeri na ha ni huɔ wuɔ, bay ʒi ɛ, saw-ɛ bar siri ɲɲi ya. ⁷ A pare haneri gay zuo bil ngatukruri ha ngatukruri na uru a kpan tul fe paykeri na. ⁸ Roo ɛ, pare haneri gay zuo tusiri kere a daa para báy kere. Haneri daa para ba isod, hawri daa para ba sín yie, a bil-eri laa ɛ, daa para ba sín say.» ⁹ Lɛɛ, Zezu baa na robay mii: «Nzob ká do báy suku ɛ, ka laa.»

Bay ʒi ze Zezu mbi law bay a băake bay ɛ?

(Mrk 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ Báyɲi ɛ, led nduobal-eri soro ba lakun-ɛ í vbi ni bay mii: «Bay ʒi ndaw roo, mù baa bay

hə nʒobri báy faa law bəyri lɛ?» ¹¹ Lɛɛ, ka yjɪŋra báy bəy ha ri mii: «Baarì na, Nɣerewuru mgbudfa nun-rì ha rì kóke feri ká dɔ zad muni ká se tul faa ká'a réke mbay ká tul nʒobri. Roo lɛ, bari na, ka hə nun-ri mgbudfa ká dɛi ya. ¹² Tusueke lɛ, nʒob ká dɔ báy fe na, Nɣerewuru a haŋa ni kɪ nde tul-e hə ni kaw bil-e badak. Roo lɛ, nʒob ká dɔke ya na, həy ká ndji ká'a dɔke na kara, ka'a náa dɔd a pɔŋ ni.

¹³ «Sawke mini ze, mǐ mbi law bəyri mí bǎake bəy, bəy jɪ lɛ, i kɔ fe báy nun-ri kɪ, roo lɛ, i kɔ dɛke hɔy. I laa bəy báy suku-ri kɪ, roo lɛ, i kɔ sawke ya. ¹⁴ Be ze, hə bəy ká Ezay yaa saa nzaa Nɣerewuru se tul-ri na dɔ munu báy zadɛ. Bayke baa mii: “Nʒob niri key na, i láa bəy báy suku-ri kɪ, roo lɛ, i ti kóko sawke ya.

I kóko feri báy nun-ri kɪ,
roo lɛ, i kóko ba badɛi munu hɔy!”

¹⁵ Nɣerewuru baa bəy se tul-ri mii:
“Law nʒob niri key na ví dɔ tidɛ.

I mbii suku-ri diɓ diɓ báy vay,
í ɯm nun-ri sji sji dɔ dɛi,
bəy haŋa bo nun-ri ka kɔ fe ya,
suku-ri ka laa bəy ya ndaw,
a law-ri kara ka vuo ya ndaw,
bo í suo kér bəy bari í ví luo-i hə mi vaa ri
ya*.”»

¹⁶ «A baarì laa lɛ, suoriya ba taa baarì, bəy jɪ lɛ, nun-rì kɔ fe, suku-rì kara laa bəy ndaw. ¹⁷ Mǐ baa ha rì ta-taŋ ba tusue kɪ: *nʒob yaaŋa bəyri

* **13:15** 13.15 Ezay 6.9-10.

saa nzaa Ngerewuru, báy nzoɓri ká i ɗaa fe báy zadε ká nun Ngerewuru ká pola lew ngii bamba, i ɗaa kɔn bay kóko fe ká ì kɔ key, roo le, i kɔ feke na báy nun-ri ya. I ɗaa kɔn láa bayri ká ì laa key, roo le, i laa bayke na ya.»

*Mára law bay ká se tul para fe pay miike
(Mrk 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ Zezu mbi bay a baa mii: «Ì te suku-rì í láake saw mára law bay ká se tul nzoɓ mii para fe pay na. ¹⁹ Zadka nzoɓ laa bay ká se tul faa ká Ngerewuru réke mbay ká tul nzoɓri, roo a kɔ sawke ya le, ngeretemndaya ví naa bayke ká i ru ɗo bil law-ε na hɔn ba fal. Nzoɓke ku na ɗo munu ba para fe pay ká gay zuo lafaa. ²⁰ A nzoɓ hane laa le, ɗo munu ba para fe pay ká gay zuo tul tisaw ká siri laa tul-e ndji munu hoy. Ka laa Bay Ngerewuru, a yaa bayke kod hoy báy suoriya, ²¹ roo le, ka ha bayke na bar saw ká bil law-ε ya. Ba nzoɓ ká ɗo tul Bayke na bole di ndji hoy. A ze bo, zadka fe seke, mase fe ɗaa nun tuo sie tji tul-e bay tul Bay Ngerewuru na le, ka poŋ mbika law-ε na yak. ²² Nzoɓ hane roɓay, ɗo munu ba para fe pay ká gay zuo bil ngatukruri. Ka laa Bay Ngerewuru kɔ, roo le, kɛr bay feri ká tusiri key báy kɔn feɓari ká ula ni na kpaŋ bayke na ha para mbiw tiya. ²³ A nzoɓ hane laa le, ɗo munu ba para fe pay ká gay zuo tusiri kere. Ka laa Bay Ngerewuru, a kɔ sawke ndaw. Nzoɓke ku na, lere be ɗo di, tul-e mbiw le, ɗaa para ba isod, hane ɗaa para ba sin yie, a bil-eri laa le, ɗaa para ba sin say.»

Law bay ká se tul nan daw

²⁴ Rɔɔbay, Zezu mbi law bay kɔ bod a ɔãake bay ha ri mii: «Réke mbay Ngerewuru ká tusiri key na, ɔo munu ɔa nzoɔ wáa ká ru mɔiri nan kere ɔo bil wáa be. ²⁵ Zadka nzoɔri ri nam yim riw bele báyi le, nzoɔ tul ngani be vaa ru para nan daw ɔo bil wáa nan na a uru a zol. ²⁶ Zadka fe pay na uru a daa tul báyi le, nan daw kara uru zin ni mbɔw hoy ndaw.

²⁷ «Báyi le, leɔ káwri na i vaa zin nzoɔ wáa na i vbi ni mii: “Mbay, fe ká mù ru ɔo wáa ɔo na waa, ɔa nan kere ze mù ru ya le woo? Waa, nan dawri na uru saa ha rɔɔ, i ɔo saw nanri na ku le?” ²⁸ Leɛ, ka yiɔra báy bay ha ri mii: “Ba nzoɔ tul ngani ze daa fe ku.”

«Báyi le, i vbi ni mii: “Waa, mù hii bay hana buru se búru vaa mún nan daw na ka zúɔ bisuy le?” ²⁹ Leɛ, nzoɔ wáa na yiɔra báy bay ha ri mii: “U-uu munu ya báy. Zadka i mun le, i mgbaka i mun báy nan kere na mbɔw hoy. ³⁰ Pón ha ri ngon mbɔw zin nan na, kpuru maa báy nam vbie nan na, le, mi baá ha nzoɔ peɔ vbie nanri mii: ‘I teɔ nan dawri na pola i sin báy tul-e tul-e, i daa zúɔ tul kɔ bay nzún báy huu, a fale ro le, i mbu para nan kere na ka zúɔ bil pul bi báy.’ ”»

Law bay ká se tul para tɔn (Mrk 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Zezu mbi law bay kɔ mbɔw rɔɔbay a ɔãake bay ha ri mii: «Réke mbay Ngerewuru ká tul nzoɔri

ká tusiri key na, dō munu ba para tún† mbiw ká nzoḅ mii dō wáa be. ³² Ká sakra m̄iriri riw bele na, para tún na ḡḡḡ ya kakalke, roo le, zadka'a t̄i na, ka ḡḡḡ mba fe pay ḡḡri riw bele, a vi ba puu ḡ nduyri ví dāa kpaḡ bari dō nzaa t̄ykeri.»

*Law bay ká se tul fe hew fe
(Luk 13.20-21)*

³³ Zezu mbi law bay k̄i na rōbay a baa mii: «Réke mbay ḡḡḡw̄uru ká tul nzoḅri ká tusiri key na, dō munu ba fe hew fe ká m̄y nzoḅ wal nd̄i, a zukri b̄áy s̄um ba kaḡtoy say, rōḡ ḡ ni hew kp̄uru a mbaa fe fēdēdē.»

*Zezu tina saw fe ká dō zad muni b̄áy faa law bay
(Mrk 4.33-34)*

³⁴ Bay niri riw bele key na, Zezu baa ḡ ruo nzoḅri b̄áy faa law bayri. Bay ká'a baa ha ri taḡ mbika law bay ya na, tiya. ³⁵ Be ze, bay ká ḡḡḡw̄uru baa pola lew b̄áy faa nzoḅ ȳaḡa bay saa nzi-ε na, dō munu b̄áy zadē. Ka baa mii: «M̄i mgbúda nzaa-i bay b̄aa bay b̄áy faa law bay. Feri ká dō zad muni ba piēdke lew ḡy b̄áy d̄aa tusiri na, M̄i tina saw bayke kad kad ba keē‡.»

Zezu tina saw m̄ara law bay ká se tul naḡ daw

³⁶ B̄áȳi le, Zezu p̄ḡ ruo nzoḅri a zol a se puo. Lēē, led̄ nduobal-eri soro ba lakun-ε í baa ḡ ni mii: «Mu tina saw m̄ara law bay ká se tul naḡ daw ká dō saw naḡ kere ká bil wáa na ḡ buru

† **13:31** 13.31 B̄áy nzaa ḡḡḡ le, ba para tún ya, roo le, Zezu baa bay se tul para *mutarde* ká ḡḡḡ maa para tún. ‡ **13:35** 13.35 Simri 78.2.

laa.» ³⁷ Ro, Zezu yiinra báy bay mii: «Nzob ruka mjiiri nan kere na, ba bi *Vu Nzob. ³⁸ A waa laa le, ba tusiri key. Mjiiri nan kere na, ba bari ka Ngerewuru re mbay ka tul-ri. Nan daw laa le, ba bari ka ngeretemndayari re mbay ka tul-ri. ³⁹ Nzob tul ngani ka ru nan daw do saw nan kere na, ba ngeretemndaya; nam vbie nan na ba sie oro bie nam ka tusiri key. A nzob vbie nanri laa le, ba lef nzaaped Ngerewururi ka nulue.

⁴⁰ «Do faa mbijw munu ka i ted nan daw bay nzuj bay huu na, oro bie nam ka tusiri key na kara a doko munu ndaw. ⁴¹ Bi Vu Nzob na, mi pie lef nzaaped biri ka nulue, bay nan nzobri riw bele ka i daa ha nzobri daa feyaa, bay bari ka i daa kaaya na ka bil puoruo be ngid bele ba fal. ⁴² I vbuku ri zuo bil huu ka se kalu kalu. Ba zad ka i reke rew bay mbii nun-ri mgobo mgobo ka di, a i su sere-ri ngere ngere ka di ndaw. ⁴³ Roo le, sieke ku na, nzob fe daa bay zaderi na, i nduy ka bil puoruo Baa bari Ngerewuru faa mbijw munu ka sie nduy. Nzob ka do bay suku bay laake le, ka laa.»

Law bay ka se tul feziya ka do waa

⁴⁴ Zezu baa na robay mii: «Reke mbay Ngerewuru ka tul nzobri na, do munu ba bawda feziya ka do zad muni ka bil waa, ka nzob tji di a mbi a daa muu ba zad ki ka bil waaake na ku. Lee, su-o-e rii ni ngji bamba tasiri, a ha ni vaa hie fe beri kpakla kpakla a pon larike a yi a vi hieke waaake na.»

Law bay ka se tul zaw ka ndad bamba tasiri

⁴⁵ «Rɔ́bay, réke mbay Ngerewuru ká tul nzobri na, ɔ́o munu ba nzob ɔ́ab fe hie ká nzaa zaw kere ká ndaɔ́ bamba tasiri bay hie. ⁴⁶ Zaa'ka'a zii zawke mbiiw ká larike ngon bamba tasiri na báyii le, ka se a vaa faa fe beri riw bele, a hie ba fal kpakla kpakla, a pon larike a hieke zawke na ba taa be.»

Law bay ká se tul basan

⁴⁷ «Réke mbay Ngerewuru ká tusiri key na, ɔ́o faa mbiiw munu ba nzob súo mbii ká vbu basan bo maambii, le, mba kiri siri ngii bamba bod bod riw bele báy riŋ-ε riŋ-ε. ⁴⁸ Zaa'ka siri taɔ́ ɔ́i tusuru báyii le, nzob súo mbiiri na, i kuɔ́ basan na zuo nzaa kporo ká kele mbarak. Fale le, i kaw siri i kele siri kere kere i ɔ́aa zuo zede, a hayri ká ndaya ndaya laa le, i vbuku zuo maambii. ⁴⁹ Ɔ́ro bie nam ká tusiri key kara a ɔ́oko munu ndaw. Led nzaapedri ká nulue na i ví wál sakra nzob law mgbóri báy nzobri ká i ɔ́aa fe báy zaɔ́e ká nun Ngerewuru na ɔ́o bod bod. ⁵⁰ I faa nzob law mgbóri bay vbuku ri zuo bil huu ká se kalu kalu. Ba zaɔ́ ká i réke rew báy mbii nun-ri mgbobo mgbobo ká ɔ́i, a i su sere-ri ngɛr ngɛr ká ɔ́i ndaw.»

Bay ká Zezu baa a sinke tul fe fére be

⁵¹ Zezu vbi led nduobal-eri mii: «Leε, i laa bay niri key laa riw bele ki zu le woo?» Leε, i hii ɔ́o ɔ́i ha ni mii: «Buru la-laa.» ⁵² Báyii le, ka yinra báy bay ha ri mii: «Nzob fére nzobri *bol kusol ha ha ká vi ba nzob ká Ngerewuru re mbay ká tul-e na, ka ɔ́o munu ba baa puo ká tina feziŋa

fié ndaw, taa táwke ndaw saa bil guma kóro fe beŝ.»

*Nzob saw puo Zezuri hii bay be ya
(Mrk 6.1-6; Luk 4.16-30)*

⁵³ Zadka Zezu kji law bayri key na ɔ báyii le, ka uru ká zadε ku, ⁵⁴ a se puo ká'a ngon ká dī, a tii saw fére nzobri fe ká bil *hul mbú kji bari Zibri. Fe ká'a fere na tuku nzobri ká i dō zadε na ha ri kaw yer a í vbi bay ká sakra kji mii: «Nun nzem key na waa, ka ũruke saa haa le? Hurusuo ve kji roo, ka dáake fe sanri key na mini le? ⁵⁵ Waa, ka ba vu nzob saka puu ya le woo? Mase, mi-ε ba Mari ya le? Zak báy Zezeb, roo Simon báy Zud ndaw na waa, i ba yu-eri ya le? ⁵⁶ Mase, tini-eri riw bele na i dō sakra naari ká zad ni key ya le? A ku waa, ka ziŋ hurusuo niri key na riw bele saa zad haa le?» ⁵⁷ Be ze, fe niri key na, dō ba ngud puu téke bal-ri ha ri daa law-ri bo tul-e ya. Báyii le, Zezu mbi bay a baa ha ri mii: «Nzob yaaŋa bay saa nzaa Ngerewuru na, i hje ni báy zadri riw bele, roo le, ba nzob puo mbon niri báy nzob ini beri huo-ri hoy ze, i hje ni ya.» ⁵⁸ Be ze, Zezu dáake fe sanri ngji bamba ká puo bari ya, bay ji le, i hii dáa law-ri bo tul-e ya.

14

*Bay huf Zaa Batis
(Mrk 6.14-29; Luk 9.7-9)*

§ 13:52 13.52 Feziŋa táwke na ba ferri ká nzobri fere se tul Ngerewuru báy faa bol kusol Moyze. A feziŋa fie laa le, ba ferri ká nzobri fere se tul Ngerewuru báy faa fe fére ká Zezu fere ri.

¹ Ká ñil sewke ku na, Mbay *Erođ ká ña nzođ réke tul puori ká kuđu zad ká Galele na laa soro ñay Zezu, ² a ñaa ha nzođ ped ñeri mii: «Ledñan key na ña Zaa Batis ká tji saa luo hud! Sawke mini ze, ka do ñáy hurusuo ká ñay d'aa fe sanri.»

³⁻⁴ Tusueke le, zadka Zaa Batis kaw ñáy kum-nun ñáy na, Mbay Erođ mbi nzi-ε ha ri mgba ni í sin ni ñáy sal lari í d'aa ni ño hul sal, ñay ji le, Mbay Erođ ká yaa Erođiade ká ña máy yu-ε Filib na, Zaa ñaa ha ni ñanguo mii, ka do ñáy faa ká ñay koro Erođiade na ña máy ñe ya. ⁵ Mbay Erođ na hii ñay ika Zaa, roo le, ka hje nun ruo nzođri, ñay ji le, nzođri riw bele ko Zaa ña nzođ yaaña ñay saa nzaa Ngerewuru.

⁶ Báyji le, nam ká i do d'aa suoriya ñay tul nam mboña Mbay Erođ na, vu Erođiade ká ña led máy tikdi na nda-nday ká nun ruo nzođri ká i di ri ha ri ví kaw zad suoriyake ku na. Leε, nday ñe na rii law Erođ ñamba tasiri ⁷ ha ni waa fe a háake hud mii: «Fe ji ji hoy mù vbi mi kara, mi haña mù.» ⁸ Báyji le, led máy tikdi na, ñáy faa nzaa boko mi-ε ká'a yaa na, ka ñaake ha Erođ mii: «Mu d'aa tul Zaa Batis ka ño ñil patinza, a mú ha mi ká zad ni key!»

⁹ Zadka Mbay Erođ laa ñayke na munu báyji le, sùo-ε rii ni ya. Roo le, ñay tul hud ká'a haa ka nun ruo nzođri ká'a di ri na, ka mbi nzi-ε ha ri víke ñáy tul Zaa Batis ha led máy tikdi na. ¹⁰ Ka pie nzođ mbjw se a vaa kuñ tul Zaa ká ñil hul sal na a d'aa ¹¹ ño ñil patinza, a víke ha led máy tikdi na yaa a séke ha mi-ε na. ¹² Zadka led nduoñal Zaari laa soro ñay hud ñe na báyji le, i ví mbi

huf be na í vǎa voro. Fale ku rɔɔ, i se í vǎa lo soro feri ká kal na hǎ Zezu laa.

*Zezu hɔl nzobri isɔɔf sɔɔf duo zad ndebe
(Mrk 6.30-44; Luk 9.10-17; Zaa 6.1-14)*

¹³ Zadka Zezu laa soro bay huf Zaa na báyii le, ka hil a kaw bil tuo a zɔl huɔ-ε ká zadε ku bay séke ba zad ká do kɔlɔk. Lεε, ruɔ nzobri ká ηgji bamba ká i kɔ ni tji na, i uru ká bil puori báy bál-ri í dii fal-ε wuu wuu ká nzaa kporombii.

¹⁴ Zadka Zezu tji saa bil tuo a kɔ ruɔ nzobri na báyii le, ka kɔ nun síe bari a vaa nzob sem bari.

¹⁵ Zadka zad ba lǎw pira pira na báyii le, led nduobal Zezuri soro ba lakun-ε í baa hǎ ni mii: «Síe ti mbǎa, zad ni key kara ba bil law kɔr ze do key. Munu zu le, mu ála ruɔ nzobri key na ha ri zɔl, í se bil puori í vǎa hie fe sumri í sɔ.»

¹⁶ Lεε, Zezu yijra báy bay ha ri mii: «Ì se síe séke di ya. Bǎarì kji ze, ì ha ri fe sum ha ri sɔ.»

¹⁷ Lεε, i yijra báy bay hǎ ni mii: «Buru do báy maapa ba ndebe báy sijiri ba sidí hɔy ze do key.»

¹⁸ Báyii le, Zezu baa ha ri mii: «Ì víke ba key hǎ mǐ.» ¹⁹ Zadka Zezu mbi nzi-ε hǎ ruɔ nzobri riw bele kaw tul suy barak barak báyii le, ka yaa maapa ká ndebe báy sijiri ká sidí na, a ura nun-ε ba siya a daa taambɔl hǎ Ngerewuru, rɔɔ a haw maapa na a hǎ led nduobal-eri ha ri leke ruɔ nzobri na ha ri sɔ. ²⁰ Bari riw bele na, i sɔ mbaa bil-ri maa báy zad kɔn bari, a bieri ká tɔn ká i fǎa na mbaa budu dɔrɔrɔ dɔrɔrɔ ba duo fale sidí! ²¹ Bari ká i sɔ na, wǎrari maa isɔɔf sɔɔf duo zad ndebe (5.000) tan kijna máyri báy ledri.

Zezu se-sef ká tul mbii
(Mrk 6.45-52; Zaa 6.15-21)

²² Falẹ ku ndji hoy ẹ, Zezu ha lef nduobal-eri hil í kaw bil tuo í zol pola ha ni bay séke ba nzaa kporombii ká fi kẹlu. Zafka i zol na, Zezu tọn fal kof bay báa ha ruo nzobri zol faa puo. ²³ Falẹ ká'a ha ri zol na báyii ẹ, ka vaa hil tul kuo bay daa nzaa bay kere ká di. Zafka zaf guba ki na, ka kaw zafẹ ku huo-ε hoy. ²⁴ A tuo ká lef nduobal-eri kaw di í zol na do law mbii ro. Zuu kuu a suo nun-ri ha mbii nda tuo paw paw ha ni lan beṅna beṅna.

²⁵ Nzaa faa nzaaruo na báyii ẹ, Zezu uru a se tul mbii takam takam ba luo lef nduobal-eri na ro vaw. ²⁶ Zafka i ko ni, ká'a se tul mbii na munu báyii ẹ, hẹ daa ri zikiki ha ri baa mii: «Ba wuru ze se vuku!» Ro, í guu fe báy hẹ gürum gürum. ²⁷ Roo ẹ, ká zafẹ ku hoy, Zezu baa ha ri mii: «Ba bi ki zu, i sin law-ri, i ha hẹ ka daa ri ya!»

²⁸ Ro, Piyer mbi bay a baa ha ni mii: «Mbay, zafka ba bo ki zu ẹ, mu mbi nzaa-a ha mi se tul mbii na mí se luo-o.» ²⁹ Lẹ, Zezu yinra báy bay ha ni mii: «Mu vi na maa!» Báyii ẹ, Piyer ti saa bil tuo na, a se tul mbii ba luo Zezu. ³⁰ Roo ẹ, zafka'a ko zuu ká kuu ba hẹ bamba na báyii ẹ, hẹ ví daa ni ha ni tii saw rin mbii, ẹ, ka guu fe belen mii: «Mbay, mu yaa mi!» ³¹ Zafẹ ku hoy ẹ, Zezu zuda nduo-ε a mgba ni a baa ha ni mii: «Bo ká mbika law-a ndji hoy na; bay yi ndaw roo mu may bay ká tul-i ri fe ká mi maa bay koro mu ká tul mbii na ya ẹ?»

³² Zafka i hil tul-ri si di bele í kaw bil tuo na báyii ẹ, nzaa zuu na ví kun nzed. ³³ Lẹ, nzobri

ká i kaw ñil tuo na, i ví huku pol Zezu í ðaa ha ni mii: «Ba tusue ki, ño na, mù ña Vu Ngerewuru.»

Zezu vaa nzobri ká Zenezareɗ
(Mrk 6.53-56)

³⁴ Zadka i tuo maambii na báyii le, i tji fi kɛlu ká zadri ká kiri Zenezareɗ kor. ³⁵ Nzobri ká tusirike ká i ko ña Zezu na, i ðaa bayke nda zad kpol kpol riw bele ha ri vi báy nzob semri riw bele ha ni. ³⁶ I kod ni bay haña ni ka pónj faa ha ri zaa nzaa gari ñe fi siri hoy ño í vaa. Bari riw bele ká i zaa na, i vaa báy kere.

15

Bay fe saw puo ká Fariziri geɗe tul-e
(Mrk 7.1-13)

¹ Báyii le, Farizi haneri báy nzob fére nzobri *bol kusol haneri ká i uru saa Zuruzalem na, i vi luo Zezu í vbi ni bay mii: ² «Bay ji ndaw roo, leɗ nduobal-ari ðaa vu mbom ño tul fe saw puo ká bulu naari kie na ya le? Bari na, i sje nduo-ri báy zadε munu ká ña fe saw puo na ya hoy, í su fe.»

³ Leε, Zezu yinjra báy bay ha ri mii: «A ñaarì na waa, bay ji ndaw roo, ì wad bol kusol Ngerewuru bay ðaa fe saw puo ñaarì ká ì fere na le woo? ⁴ I ko, Ngerewuru ñaa mii: “Mu ðaa vu mbom ka ño tul ñaa-ka báy máa-ña*.” Rɔbay, ka ñaa mii: “Nzob ká fad mi-ε báy bi-ε le, ðo nun ika ni†.” ⁵⁻⁶ Roo le, ñaarì na ì kie fe saw puo ñaarì mii, zadka nzob ðo báy fe bay sókoke bi-ε báy

* 15:4 15.4 Tji keε 20.12. † 15:4 15.4 Tji keε 21.17.

mi-ε, roo a baa mii, beri ti haɲa ri ya, bay ji ɛ, ba fe ká beri kɔro do bod bay haɲa Ngerewuru ɛ, nzobke ku na se síe d́aa vu mbom bo tul nzob mbón niri ya. Bá y faa d́aa fe saw puo baari ká mini key na, ì p̄ɲke Bay Ngerewuru do fi mb̄iw. ⁷ Baari nzob nzaa rúo bayri! Bay ká Ezay yaa saa nzaa Ngerewuru se tul-r̄i na do bá y zadε k̄i. Bayke baa mii:

⁸ “Nzobri key na, i d́aa mbay bo tul-i bá y nzaa-ri hoy,
roo ɛ, bil law-ri do d̄i d̄i z̄iɲ m̄i.

⁹ Rúo ká nzobri key ruo m̄i na do ba fe ká gor hoy,
bay ji ɛ, feri ká i fere nzobri na
ba fe saw puo nzobri k̄i hoy bo,
ba Bay bi ya‡.”»

*Fe ká d́aa ha nzob síike ndiɲ ndiɲ
(Mrk 7.14-23)*

¹⁰ Falε ku bá yji ɛ, Zezu d̄i ruo nzobri a baa ha ri mii: «Ì te suku-r̄i í láake bay key na bá y kere í tuu sawke ta-taɲ: ¹¹ Fe ká nzob su bá y nzi-ε se bil-e na ti d́aa ha ni síike ndiɲ ndiɲ ká nun Ngerewuru ya. Roo ɛ, fe ká t̄ji saa nzaa nzob, ze d́aa ha ni síike ká nun Ngerewuru.»

¹² Bá yji ɛ, led nduobal Zezuri soro ba lakun-ε í vbi ni bay mii: «Bay bo ká mù baa key na biε law *Fariziri kpukɖu kpukɖu. W̄a mù kɔ munu ya ɛ?» ¹³ Lεε, ka ȳiɲra bá y bay ha ri mii: «Puuri riw bele ká B̄aa Ngerewuru ká nulue maa ya na, i mún ri nzar nzar zuo bisuy. Farizikeri ku na, i

‡ 15:9 15.9 Ezay 29.13.

do munu ba puukeri na. ¹⁴ I pón ri, ba bari rawri ze i daa puu nduo nduo ku-i bari. A zadka raw daa puu nduo nduo raw ku-ε le, i líe sídì bele wuruk zuo luo.»

¹⁵ Báyii le, Piyer mbi bay a baa ha Zezu mii: «Mu tína saw mára law bay ka mú baa ha Fariziri na ha buru laa!» ¹⁶ Lεε, ka baa mii: «Baari robay! Baari ka ì ba lef nduobal-iri ki hoy kara, ì ta láa bay key na kpuy le woo? ¹⁷ Fe ka se bil nzaa nzoɓ na, kal a se bil-e a tji ba mjiiri zuo bisuy. ¹⁸ Roo le, fe ka tji saa nzaa nzoɓ na uru saa bil wara law-ε, be ze ha nzoɓ síike ndiñ ndiñ ka nun Ngerewuru. Waa, ì ko munu ya le? ¹⁹ Kér bay kayari ndaw, ika nzoɓ ndaw, daa nun pie ndaw, taka mgbáy bapibi ndaw, riiba ndaw, kúf bay gbad gbad zuo nzaa nzoɓ ndaw, roo rana ki ndaw na, ba ferì ka uru saa bil wara law nzoɓ. ²⁰ Be ze, ba ferì ka daa ha nzoɓ síike ndiñ ndiñ ka nun Ngerewuru, bo sɔña fe tañ sɛ nduo bay zadε munu ka ba fe saw puo bari na, be ze daa ha nzoɓ síike ndiñ ndiñ ka nun-ε ya.»

*Máy tul puo ka daa law-ε bo tul Zezu
(Mrk 7.24-30)*

²¹ Falε ku le, Zezu uru saa zadε na ku, a se tusiri ka do di ya bay ngerepuo Tir bay Sidon. ²² Báyii le, máy mbjw munu ka saw be do tusiri *Kanaa se luo Zezu a daa fe belej mii: «Mbay! Vu bulu *David, kóɗ nguɔ hoy, mu ko nun síe bi! Vu-i ka ba lef máy tikdi na, temndaya do tul-e a daa nun-ε tuo síe bamba tasiri.» ²³ Roo le, Zezu fere nzaa máy na mgbud ya. Ro, lef nduobal-eri soro ba lakun-ε í vbi ni mii: «Zezu, mu nii

ni ha ni zól ba lew, bay ji le, ka guu fe a séke fal naari banɔɔ.» ²⁴ LEE, Zezu yiɔɔra báy bay mii: «Ŋgerewuru píe mǐ ba luo baɗuri ká i zee ká í ba leɗ Izarayelri na hu-ri kǐ hoy, a máy key na saw be boɗ.» ²⁵ Be nu ku hoy kara, máy na ví huku pol Zezu gburuk a baa mii: «Mbay, mu so mǐ!» ²⁶ Zezu yiɔɔra báy bay ha ni mii: «Do ndaɗ bamba bay mbika fe sum ká ɗo bay tul ledri a vbu ha vu váyri ya.» ²⁷ LEE, máy na yiɔɔra báy bay ha ni mii: «Zaɗe kǐ na zu, Mbay. Be nu ku hoy kara vu váyri na, bum fe sum baa káw bari ká gay saa tutakra zuo siri na í dam í su.» ²⁸ Báyyi le, Zezu yiɔɔra báy bay ha ni mii: «Áa, máy, mbika law bo na ngǐ bamba. Ndaɗ bay haɓa feke ka ɗaa munu ká mù hii.» LEE, ká zaɗe ku na hoy, sùo vi-e na nduo kiyaw kiyaw.

Zezu vaa nzob suoseremri

²⁹ Zezu zól ká zaɗe ku a se nzaa maambii ká Galele. Fale ku le, ka vaa hil tul mboro mbijw munu a kaw ɗi. ³⁰ Báyyi le, ruo nzobri ngǐ bamba vi luo-ε. I faa nzob kpederi ndaw, nzob rawri ndaw, nzobri ká sùo-ri hu wúo ndaw, nzobri ká kusol-ri mbii gbǎɓ ndaw, roo báy sem hawri ngǐ bamba ndaw na, i víke ri zuo pol Zezu, le, ka vaa ri. ³¹ Zaɗka ruo nzobri ko nzobri ká kusol-ri mbii gbǎɓ ká í baa bay ndaw, nzobri ká sùo-ri hu wúo ká i vaa ndaw, nzob kpederi ká i se-seɗ báy kere ndaw, roo rawri ká i ko-kóm ndaw na báyyi le, tuku ri ha ri písi Ŋgerewuru leɗ Izarayelri.

*Zezu hɔl wɔrari isɔɔf sɔɔf duɔ zad ninj
(Mrk 8.1-10)*

³² Zezu dɛ led nduobal-eri a ɔaa ha ri mii: «Mi kɔ nun sɛ nɔɔbri key, ɔay yi le, ɔa nam say ro i dɔ zin mɛ a i ti ɔay fe sɔm ya. Mi hii ɔay haɔa ri zɔl taɔ sɔna fe ya, ka yi ɔari le, i lie kɔn ka faa.» ³³ Lee, led nduobal-eri vbi ni mii: «Zad ni key na ɔa bil law kɔr dɔr hɔy. Waa, zad haɔa ndaw rɔɔ buru sɛke dɛ ɔay nzaa fe sɔm ha ruɔ nɔɔbri ka mini key na, i sɔ mbaa bil-ri le?» ³⁴ Lee, Zezu vbi ri mii: «Maapa ɔa mina ze i dɔke le?» I yɔnra ɔay ɔay ha ni mii: «Ba tɔnɔ say ɔay vu si haɔeri.» ³⁵ Bayyi le, Zezu mbi nzi-ε ha ruɔ nɔɔbri kaw siri. ³⁶ Fale ku ndaw rɔɔ, a yaa maapa ka tɔnɔ say ɔay siiri na a dɔa taambɔl ha Ngerewuru, rɔɔ a haw a ha led nduobal-eri leke ruɔ nɔɔbri na. ³⁷ Nɔɔbri riw bele sɔ mbaa bil-ri siɔ siɔ maa ɔay zad kɔn ɔari. A ɔie maapakeri ɔay siiri ka sad na, led nduobal-eri faa mbaa budu dɔrɔrɔ dɔrɔrɔ tɔnɔ say. ³⁸ Wɔrari ka i sɔ maapa na, tul-ri ɔa isɔɔf sɔɔf duɔ zad ninj (4.000), taɔ kɔnɔa mayri ɔay ledri. ³⁹ Zadka Zezu ha ruɔ nɔɔbri zɔl na, ka hil a kaw bil tuo a se ɔa tusiri Magadan.

16

*Fariziri bay Sodusiri vbi Zezu bay kɔkɔ fe san
(Mrk 8.11-13; Luk 12.54-56)*

¹ Bayyi le, *Fariziri bay *Sodusiri vi luo Zezu bay nzaa nzi-ε, ze i vbi ni ɔay haɔa ni ka dɔa fe san mbɔw ha ɔari kɔ mii, hɔrusuo-ε na uru saa luo Ngerewuru. ² [Lee, Zezu yɔnra ɔay ɔay

ha ri mii: «Baarì na, lw   a mii, “Ruo na zad a oko ndad amba, ay i , tumbam a se.”³ A tibie pid laa ,  a mii, “Vuri key na mbam a táko, ay i , tumbam si o wuo a o guu.” Baarì na, i ko faa ndy saw ay k se tul feri k o tumbam, roo , saw ay k se tul feri k o bil sewri key na, i maa ay ndy sawke ya.]⁴ Nzobri k timbd k i a nzo law ndayari k i o tul ay Ngerewuru ya na, i vbi fe sa ze ay kko! Roo , fe sa ki o k ay a nde tul-e taa hay k Ngerewuru aa k tul *Zonas na, tiya* .» Fe ku , ka po ri a zol.

Zezu baka le nduobal-eri bay tul fe fere Fariziri
(Mrk 8.14-21)

⁵ Le nduobal Zezuri tuo mbii i se fi kelu. Zadka i o ske a nzaa kporo k fi kelu na byi , i ko i a mii, ari yira fa maapa na sel. ⁶ Byi , Zezu baka ri mii: «i nze by so-r! I kro so-ri k tul fe hew fe *Fariziri by *Sadusiri.»⁷ Le, le nduobal-eri tii saw ba ay k sakra ki mii: «Ka a ay munu ay tul maapa k na yirari fake.»⁸ Ro, Zezu ko kr ay ari na a vbi ri mii: «Baarì nzori k mbika law aarì ndi hoy! ay i ndw roo i my ay k sakra ki se tul maapa k i yira fake na e?⁹ Wa, i ko ya by  woo? I ker se tul maapa k ndebe k mi haw mi h wrari a isd sd

* **16:4** 16.4 Fe sa k Zezu o ake anguo na, kie mii ka a Krisi, nzo k Ngerewuru waa ay pie ni vi. Zadka Fariziri by Sadusiri i vbi fe sa na, kie kr ay ari k ndaya by law-ri k i aa o tul Zezu ya.

duo zad ndebe na ya ɛ woo? Mase bie ká tòn na w̃a, i f̃a mbaa buɖu ba mina ɛ? ¹⁰ Rɔbay, maapa ká tɔnɔ say ká m̃ haw, mí h̃a w̃arari ba isɔɔ sɔɔ duo zad niŋ ká bie tòn ká i f̃a mbaa buɖu wuruk wuruk na w̃a, ì ker se d̃i ya hoy ɛ? ¹¹ W̃a daa mina ndaw rɔɔ, ì ker í baa mii, bay tul maapa ze m̃ báake bay ziŋ r̃i ɛ? M̃i baa mii: “I nze báy sùo-r̃i bay tul fe hew fe Fariziri báy Sadusiri.” ¹² Be nu ku rɔɔ, led nduobal-eri laa bay be na taŋ báy. Ka baa ha ri bay haŋa ri nze báy sùo-ri bay tul fe fére Fariziri báy Sadusiri ká d̃o munu ba fe hew fe.

Zezu ba Krisi Vu Ngerewuru
(Mrk 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Zezu t̃ji tusiri ká d̃o lakun ngerewuru ká riŋ-ɛ ba Sezare-Filib. Báyji ɛ, ka vbi led nduobal-eri mii: «W̃a, nzobri baa bay mina ze se tul-i bi *Vu Nzob ɛ?» ¹⁴ Lɛɛ, i ỹiŋra báy bay mii: «Nzob haŋeri baa mii, mù ba Z̃a Batis; nzob k̃iri boɔ baa mii, mù ba *Eli, a nzob k̃iri rɔbay baa mii, mù ba Zeremi, mase ba nzob k̃i ká ỹa bay saa nzaa Ngerewuru.»

¹⁵ Báyji ɛ, ka ỹi a vbi ri mii: «A baar̃i k̃i na w̃a, ì baa mii, m̃ ba nzob ve ɛ?» ¹⁶ Lɛɛ, Simɔn Piyer ỹiŋra báy bay h̃a ni mii: «Mù ba *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni vi; mù ba Vu Ngerewuru, Nzob Káw Báy Kumnun.» ¹⁷ Báyji ɛ, Zezu mbi bay a baa h̃a ni mii: «Simɔn, vu *Zonas†, suoriya ba taa bo. Ba nzob ze h̃a nun-a taŋ ká tul tusue bay na key ya, roo ɛ, ba B̃a

† 16:17 16.17 Nzob ndáy bay haŋeri baa mii: Simɔn, vu Z̃a.

ká kaw nulue ze mgbuɔa nun-a ká dī. ¹⁸ Mĩ baa hà mù ta-taŋ: ɓo na mù ɓa Piyer, mára rinke ɓa tisaw. Báý faa hɔrusuo-i na, mù d́áa hà nzoɓri ng̃ji ɓamba í d́áake law-ri ɓo tul-i. Nzoɓ mbika lawkeri ká i mbù tul k̃i riw bele na, d́o ɓa hul ɓi ká mĩ mbuo d́o tul tisawke na. Ze ɓa na huɔ hɔy kara, ti d́oko ɓáy hɔrusuo háw yum ká tul-e ya. ¹⁹ Nzoɓri ká mĩ re mbay ká tul-ri na, mĩ hà mù hɔrusuo ndáka faa pol-ri munu ɓa nzoɓ ká kɔro lakerere mbay d́o nduo-ε. Fe ká mù haa faake ká tusiri key na, a ɓá fe ká Ngerewuru haa faake ká nulue ro, a fe ká mù pɔŋ faake ká tusiri key laa le, a ɓá fe ká Ngerewuru pɔŋ faake ká nulue ndaw pi.» ²⁰ Báýji le, Zezu baka leɔ nduobal-eri ngɔ-ngɔŋ bay haŋa ri baa hà nzoɓ mbijw mii, ɓeri ɓa Krisi, nzoɓ ká Ngerewuru waa ɓay píe ni vi na ya.

*Zezu baa bay huɔ be ɓáy t̃ji be saa luɔ huɔ
(Mrk 8.31-9.1; Luk 9.22-27)*

²¹ Uru saa sieke ku na, Zezu tii saw ɓáa bay ta-taŋ hà leɔ nduobal-eri mii: «Do nun haŋa mĩ se Zuruzalem, a mí kɔ seke fe ng̃ji ɓamba ká nduo ngerɛ Zibri ndaw, *ngerenzob fe poyri ɓáy *nzoɓ fére nzoɓri ɓol kusolri ndaw pi. I ika mĩ, a ndeke d́i nam sayke le, mĩ t̃ji saa luɔ huɔ mí kaw ɓáy kumnun.»

²² Báýji le, Piyer mgba ni a t̃jike ngeren ɓa nzaa zad, a tii saw ɓáa bay zin ni mii: «Mbay, fe key na ka t̃ji tul-a ya! Ngerewuru ka kóro mù!»

²³ Roo le, Zezu fere kóm ɓa luɔ-ε a baa hà ni mii: «Satan, mu zól ká lakun-i d́i d́i ɓa lew! ʼBo na, mù d́aa puu ɓo faa hà mĩ, ɓay ji le, kér ɓay ɓo

na do ba k r bay nzobri hoy bo, do ba k r bay taa Ngerewuru ya.»

²⁴ B yji  , Zezu baa ha led nduobal-eri mii: «Nzob k  hii bay s ke fal-i  , ka p n s o-  yaklak ha m  a mbi puu say hud be a sob a s ke fal-i. ²⁵ Tusueke  , nzob k  hii k ro kumnun be ki s o-  na, kumnun taa tusueke na, ka ti zin ya. A roo  , nzob k  p n s o-  yod bay tul-i  , a zin kumnun taa tusueke na. ²⁶ A zadka nzob zin feri k  tusiri key riw bele, roo a zin kumnun taa tusueke ya na wa, ba feziya ji ki zu   woo! Mase fe ji do di ku k  nzob a maa bay ha ja Ngerewuru a s oke kumnun taa tusueke na  ? ²⁷ Tusueke  , bi *Vu Nzob na, m  vika b y rin dika B a b y led nzaaped beri k  nulue mbiw hoy. Nzob ha ha  , m  puo ni maa b y ped daa beri. ²⁸ M  baa ha ri ta-tan ba tusue ki: nzob haneri k  sakra bari k  i do zad ni key na, i ti huk a ya kpuru bay k ko m  bi Vu Nzob k  m  vi reke mbay na b y nun-ri ndaw roo i hu b y.»

17

S o Zezu fere do bod k  tul kuo

(Mrk 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Fale k  daa nam yie na, Zezu ha Piyer, Zak b y Zaa k  i ba yu ki na se zin ni tul kuo k  gan zenlen k  do nzaa zad, a i kaw di huori. ² B yji  , k  zad  ku na, s o Zezu fere gb y k  nun-ri: nun-  nduy munu k  s e, a gari beri laa  , puu karara munu ba zad tana. ³ K  zad  ku hoy, led nduobal-eri k  say na, i ko *Moyze b y *Eli k  i tji i do loko soro zin Zezu.

⁴ Báyyi ɛ, Piyer mbi bay a ɓaa ha Zezu mii: «Mbay, ɗo ndad ɓamba bay haɗa naa káwri zad ni key. Zadka mù hii ɛ, mi ɗaa hul puɗi ɓa say ɗo zad ni key. Mbɓiw ɓa taa ɓo, mbɓiw ɓa taa Moyze, a mbɓiwke laa ɛ, ɓa taa Eli.»

⁵ Zadka'a ɗo ɓaa bay munu koɓ roɓay báyyi ɛ, sii mbam ka tan a ɗo gberen vi puma a guba tul-ri gbukru, ɛ, ka bil sii mbamke ku na kusol mgba belen ka ɗi mii: «Be key na, ka ɓa Vu-i; mi ko ni ɓa nzoɓ nun-i. Ba ɓe na ze suo-i ri mi ɓamba ka tul-e. I laa bay ɓe.» ⁶ Zadka leɗ nduoɓal-eri laa kusol ka mgba munu na báyyi ɛ, hɛ ɗaa ri zikiki ha ri lie rad zuo siri i ɗaa nzaa pol-ri tun siri. ⁷ Roo ɛ, Zezu soro ɓa lakun-ri a zaa ri a ɓaa mii: «I uru siya, i ɗaa hɛ ya.» ⁸ Zadka i ura nun-ri báyyi ɛ, i ko nzoɓ mbɓiw ya, ɓa Zezu huo-ɛ hoy ze ɗo.

⁹ Zadka i ɗo ɗira saa tul kuo na, Zezu mbi nzi-ɛ ha leɗ nduoɓal-eri ka say na mii: «Fe ka tji nun-ri ka i ko key na, i ha bayke ka tji ka nzaa-ri ha nzoɓ mbɓiw ka laa ya kpuru maa bay nam ka bi *Vu Nzoɓ mi tjiike saa luɔ huɗ na.»

¹⁰ Fale ku ɛ, leɗ nduoɓal-eri vbi ni bay mii: «Bay ji ndaw roo, *nzoɓ fere nzoɓri bol kusolri ɓaa mii: “Do nun haɗa Eli ka vi pola ndaw roo, *Krisi, nzoɓ ka Ngerewuru waa bay pie ni vi na ka vi bay” le?» ¹¹ Lɛɛ, ka yiinra bay bay ha ri mii: «Ba tusue ki, ɗo nun haɗa Eli na ka vi a leke feri riw bele ha ni ɗo bay zadɛ zeb zeb. ¹² A roo ɛ, mi ɓaa ha ri ta-tan: nzoɓ yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru mbɓiw munu ka Eli na vi ɗoɗ ro, ɛ, nzoɓri tuu ni ɓa ɓe ya, i ɗara ni munu ka

law-ri hii. Be ze do faa mbijw munu ndaw, bi Vu Nzob na i d'ara mi ko seke fe.»¹³ Be nu ku bayji le, led nduobal-eri ko i baa mii, bayke key na ka baa se tul Zaa Batis.

*Ze zu vaa nzob kuku
(Mrk 9.14-29; Luk 9.37-43a)*

¹⁴ Zadzka Ze zu bay led nduobal ka say na i di saa tul kuo i do di ya deb bay ruo nzobri na bayji le, waa nzob mbijw soro ba luu Ze zu a huku pol-e a baa mii: ¹⁵ «Mbay, kod hoy, mu ko nun sie vu-i ka ba led waa nzob ka ko seke fe ngji bamba key. Suoserem kuku d'ara ni banjuo, a mbi ni bo huu ndaw, bo mbii ndaw pi. ¹⁶ Ze mi mgba ni mi seke luu led nduobal-ari, roo le, faa vaa ni mba ri.»

¹⁷ Bayji le, Ze zu yijira bay bay ha nzobri mii: «Baari nzob law ngo-ngori ka law-ri ndaya! Waa, nam ton ba mina bay roo, bay ha na mi kaw zij ri ro bay le? Nam ton ba mina bay roo, mi iki law-i ka tul-ri le? I mgba led na i vike ba key ha mi.» ¹⁸ Bayji le, Ze zu yiw temndaya na, le, ka zafe ku hoy temndaya na tji ka tul led kuku na a pon ni vaa kiyaw kiyaw.

¹⁹ Le e, led nduobal-eri ki laa ro i soro i vi lakun-e i mgba ni do fi mbijw i vbi ni bay mii: «Bay ji ndaw roo buru maa bay nii temndaya ni key na ya le?» ²⁰ Le e, Ze zu yijira bay bay ha ri mii: «Do munu bay tul mbika law baari ka ndji hoy. Mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: zadka mbika law baari ngob ya maa para tun ka ndji hoy le*, i baa

* **17:20** 17.20 Bay nzaa gerek le, ba para tun ya, roo le, Ze zu baa bay se tul para mutarde ka ngob maa para tun.

hà kuo key na mii: “Mu sóro ká zad ni key, a mú se mú vǎa do lew,” ɛ, a sóro na k̄i. Fe mb̄iw ká’a mbaka ri mba na, tiya. ²¹ [Roo ɛ, k̄iri temndaya ká mini key na, báy faa dǎa nzaa bay kere báy sán sùo hoy ze, nzob a máa bay níike ni hà ni t̄ii saa tul nzob.»]

*Zezu baa bay huf be báy t̄ii be saa luɔ huf
(Mrk 9.30-32; Luk 9.43b-45)*

²² Nam mb̄iw munu ká Zezu báy leɔ nduobal-eri i zinj k̄i riw bele ká kuɔu zad ká Galele na báȳii ɛ, Zezu mbi bay a baa ha ri mii: «Bi *Vu Nzob na, nzob tul nḡani biri i pón m̄i bo nduo nzobri ha ri í m̄i, ²³ a ndeke d̄i nam sayke ɛ, m̄i t̄ii saa luɔ huf mí kaw báy kumnun.» Bayke ku na daa hà leɔ nduobal-eri dǎake síe nḡii bamba tasiri.

Bay ká se tul puo larimbuo

²⁴ Zezu báy leɔ nduobal-eri i t̄ii ká Kapernayum. Báȳii ɛ, *nzob yaaɲa larimbuori ká bay tul *hul k̄ani Ngerewuru soro í vǎa zinj Piyer í vbi ni bay mii: «Wǎa, larimbuo ká bay tul hul k̄ani Ngerewuru na, ngerɛ tul-r̄i puo ya ɛ?» ²⁵ ɛɛ, ka ȳinjra báy bay mii: «Ka pu-puo puo.»

Zadka Piyer do ndúo ba hula báȳii ɛ, Zezu mbi bay a baa pola se tul larimbuo na a baa hà ni mii: «Simon, wǎa, mù ker mina ro ká bil law-a ɛ? Wǎa, mbayri ká tusiri key na, i yaa larimbuo saa nduo nzob veri, mase i puo tul fe bari hà nzob veri ɛ? I yaa saa nduo vu bari mase, nzob tul puori ɛ?» ɛɛ, Piyer ȳinjra báy bay mii: «I yaa saa nduo nzob tul puori.» ²⁶ Báȳii ɛ, Zezu ȳii

a baa ha ni mii: «Munu zu báyyi le, vu mbayri ze puo larimbuo ya. ²⁷ Ze munu hoy kara, bay haña náa do ba ngud puu bay tul nzoɓ mbú larimbuori key ya le, mu se maambii mú vaa bo-boy, le, titire ši ká mù mgbaka ðekre ku na, mu mgbúɗa nzi-ε, le, mù zín lari ká ði ká maa naa. Leε, mù puoke tul-a ndaw, tul-i ndaw sidí bele.»

18

Nzoɓ ve ze ba ngerenzob le?
(Mrk 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Ká bil saw sieke ku na leɗ nduobal Zezuri soro ba lakun-ε í vbi ni bay mii: «Ká sakra nzoɓri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na waa, nzoɓ ve ze ba ngerenzob le?» ² Báyyi le, Zezu ði leɗ mbjw ká ndji munu ha ni ví do sikɗa bari ³ a baa mii: «Mì baa ha ri ta-tañ ba tusue ki: zadka ì suo kër bay baarì a í ðiñ tul-ri bay ðoko munu ká leɗri ká ndji key na ya le, ì ti ðoko sakra nzoɓri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na ya. ⁴ Nzoɓ ká ðiñ tul-e munu ká leɗ ká ndji key na le, nzoɓke na ku ze, i kóko ni ba nzoɓ ká mba tul ku-eri ká *puoruo Ngerewuru. ⁵ A nzoɓ ká mgba leɗ mbjw, munu ká leɗ key na ba sùo-ε bay tul-i le, ka mgba m̃ bi ki sùo-i zu.»

Haña nzoɓ daa feyaa ba fe ká ndaya
(Mrk 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ Roo le, nzoɓ ká ula leɗ mbjw ká ndji mini ká sakra leɗri ká do key ká i daa law-ri bo tul-i na ha ni daa feyaa le, sín bawda tisaw do sol nzoɓke a vbu ni ha ni riñ a bo tigbaa maambii

na, ndad mba haṅa ni kaw báy kumnun a ula lef na. ⁷ Kókó sɛkɛ fe minake ze dɔ bay tusiri key, bay tul feri ká dɔ dɪ a dɔa ha nzoḅri dɔa feyaa na le! Ba tusue, fekeri na a doko baṅguo. Roo le, kókó sɛkɛ fe ba taa nzoḅ ká dɔ ba ṅguḍ puu ká dɔa ha nzoḅri dáake feyaa.

⁸ Zadka ba nduo-o mase bal-a ze dɔa ha mù dɔa feyaa le, mu kuṅ ni gbaḍ mú vbu biṅ bo bisuy. Séke báy nduo-o mbjw, mase báy bal-a mbjw se zad kumnun taa tusueke na, ndad mba séke báy nduo sidɪ bele, mase bal-a sidɪ bele ha ri vbu mù bo bil huu ká ru-ruma ya baṅguo. ⁹ A ze bo, ba nun-a ze dɔa ha mù dɔa feyaa laa le, mu ṅgókɔ ni mú naa ni a mú vbu ni biṅ bo bisuy. Séke báy nun-a mbjw dɔa se zad kumnun taa tusueke na, ndad mba séke báy nun-ari sidɪ bele ha ri vbu mù bo zad kókó sɛkɛ fe ká bil huu ká ru-ruma ya.

Law bay ká se tul baḍu ká zee
(Luk 15.3-7)

¹⁰ I nze báy sùo-rì ndaw ro! I ìm lef mbjw mini ká sakra ku-eri key na ya, bay ji le, mì baa ha rì ta-taṅ: lef nzaapedri ká nulue ká i ko-kóm ba tul-ri na, i dɔ pol Baa ká nulue báy namri riw bele bay tul-ri.

¹¹ [Bi *Vu Nzoḅ na, mì vi tusiri key bay yaṅa nzoḅri ká i ze-zee.] ¹² Waa, ì ker mina ká bil law-rì le? Zadka nzoḅ mbjw dɔ báy baḍu ba isof mbjw, roo mbjw ví zee ká sakra ku-eri le, ka ti pónṅ hayri ká sṅ tɔnɔ mbjw pɔre tɔnɔ mbjw ku dɔ tul kuo, bay vaa nzáa taa hay ká zee na ku ya le woo? ¹³ Mì baa ha rì ba tusue: zadka'a

ziŋ baɖu be ká zee mbjw na ɛ, ba fe suoriya be ŋgji bamba tasiri mba tul nzob haŋwri ká sɪŋ tɔnɔ mbjw paɾɛ tɔnɔ mbjw ká i zee ya na. ¹⁴ Do faa mbjw munu ndaw, Baa baari ká kaw nulue na, ka hii bay haŋa leɖ mbjw ká ndji ká sakra ku-eri key na ka zee ya.

Faa léke bay ká sakra nzob mbika lawri

¹⁵ «Zadka yu-ɔ daa kaaya ziŋ mù ɛ, mu se mú vaa ziŋ ni, bo báy kɪ sidɪ kɪ hoɣ, ɛ, mu kíɛ ni kaaya ká'a daa ziŋ mù na. A ze bo, zadka yu-ɔ na laa bay bo ɛ, mu yaa ni ba yu-ɔ ro zu. ¹⁶ Ze bo, zadka'a hii bay láa bay bo na ya ɛ, mu yji mú vaa nzaa nzob kɪ mbjw mase sidɪ munu ha ri se ziŋ mù, bay haŋa bo, bayri riw bele ká i léke na, i léke ká nun nzob bay nasikeri sidɪ mase sayri munu*.¹⁷ Zadka'a hii bay láa bay bari ya ɛ, mu vaa baa bayke ká zad mbú kɪ nzob mbika lawri. A ze bo, zadka'a hii bay láa bay bari na ya roɓay laa ɛ, mù kɔ ni ba nzob ká tuu Ngerewuru ya, mase ba nzob ndaya munu ká nzob yaŋa larimbuo.

¹⁸ «Mì baa ha ri ta-taŋ ba tusue kɪ: feri riw bele ká ì haa faake ká tusiri key na, a bá fe ká Ngerewuru a háa faake ká nulue ndaw, a feri riw bele ká i pɔŋ faake ká tusiri key laa ɛ, a bá fe ká Ngerewuru pɔŋ faake ká nulue ndaw pi. ¹⁹ Mì baa ha ri ta-taŋ na roɓay mii: zadka nzobri sidɪ ká sakra baari zuo ziŋ kɪ bay tul fe ji ji ká tusiri key bay dáake nzaa bay kere ɛ, Baa ká kaw nulue na, a haŋa ri feke. ²⁰ Tusueke ɛ,

* **18:16** 18.16 Kjiŋa bol kusol ba sidike 19.15.

zad ká nzobri sidí, mase say i zuo zinj kị ká dī báy rin-i ɛ, bi na mĩ dō zinj ri mbjw hoy.»

Faa ndáka buma ká sakra kị

²¹ Báyji ɛ, Piyer soro ba lakun Zezu a vbi ni bay mii: «Mbay, waa, zadka yu-i daa kaaya zinj mĩ ɛ, mĩ ndáka buma zinj ni faa bal ba mina ɛ? Waa, a séke kpuru faa bal ba tɔnɔ say ɛ?» ²² Lɛɛ, Zezu yinjra báy bay ha ni mii: «U-uu munu ya. Mĩ baa ha mu: Kpuru faa bal ba tɔnɔ say hoy ya, roo ɛ, kpuru faa bal ba sɪn tɔnɔ say ba tɔnɔ say.

²³ «Síe ká Ngerewuru re mbay ká tul nzobri na, ka'a daa fe munu ba mbay ká hii kija bol feri ká nzoɓ ped beri kpa. ²⁴ Zadka'a tii saw kija bol feri na báyji ɛ, i mgba nzoɓ ped be mbjw munu ká mbol be dō tul-e ba sak isod sod duɔ zad duɔ ká mba kija†. ²⁵ Munu ká'a maa púo mbol be na ya báyji ɛ, mbay tul-e na mbi nzi-ɛ bay haɲa ri mgba ni í hie ni, máy be ndaw, vi-eri ndaw, feziɲa beri riw bele ndaw, roo bay pónj larike í púoke mbol na báy. ²⁶ Báyji ɛ, nzoɓ ped na ví huku pol-e gburuk a kod ni mii: “Mu ha law-a ká huo mù lom ká tul-i, ɛ, mbol fori ká dō tul-i na, mĩ púo mù ngid ngid bele báy.” ²⁷ Lɛɛ, mbay tul-e na kɔ nun síe be a naa mbol ká tul-e a pɔɲ ni se zad sed be.

²⁸ «Fale ká nzoɓ ped na tji ká zadɛ na ku báyji ɛ, ka vaa dar baw ped be mbjw munu gbukru ká mbol be dō tul-e ba nun lari ká ndji hoy‡. Lɛɛ,

† **18:24** 18.24 Lari ká nzoɓ ped a púo mbay tul-e na, ba lari ped mbiimbam duɔ fale ndeɓe. ‡ **18:28** 18.28 Lari ká nzoɓ ped a púo ku-ɛ na, ba lari ped nam mbjw.

ka ví mgba sol-e a f̄u ved̄e a b̄aa h̄a ni mii: “Mu p̄úo m̄i mb̄ol bi ká d̄o tul-a na!” ²⁹ Báyyi ɛ, b̄aw ped̄ be na huku siri gburuk ká pol-e a kod̄ ni mii: “Mu h̄a law-a ka huo mù lom ká tul-i, ɛ, m̄i p̄úo mù mb̄ol bo na b̄áy.” ³⁰ ɛɛ, ka hii puu bayke ya, a mgba ni bo hul sal kpuru maa b̄áy haɲa ni puo mb̄ol ká d̄o tul-e na.

³¹ «Zadka b̄aw ped̄ be h̄awri k̄o fe ká kal na báyyi ɛ, i d̄aa síe nḡii bamba tasiri ha ri se í v̄aa k̄ji fal feri riw bele ká kal na h̄a mbay tul-ri. ³² Báyyi ɛ, mbay tul-ri na d̄i nzob ped̄ be na h̄a ni vi a b̄aa h̄a ni mii: “Bo nzob ped̄ ká mù mgb̄or bamba! Bi na, m̄i naa bay mb̄ol bi na ká tul-a riw bele ba fal, bay ji ɛ, mù kod̄ m̄i bay haɲa m̄i d̄aa munu z̄iɲ mù. ³³ A bo na w̄aa, mù maa bay kók̄o nun síe b̄aw ped̄ bo na munu ká m̄i d̄aa z̄iɲ mù na ku ya ɛ woo?” ³⁴ ɛɛ, law mbay tul-e na f̄aa ni gbururu gbururu ha ri mgba ni í vbu ni bo hul sal ká nduo nzob píri nzobri kpuru maa b̄áy haɲa ni puo mb̄ol ká tul-e na ngid̄ bele nd̄aw r̄o!

³⁵ «Be ze, baar̄i h̄oy kara, nzob h̄aa h̄aa ká sakra baar̄i ká nda buma b̄áy bil w̄ara law-ɛ riw bele z̄iɲ yu-ɛ ya ɛ, B̄aa ká kaw nulue na, a d̄aa faa mb̄iw munu ká mbay d̄aa z̄iɲ nzob ped̄ be na nd̄aw pi.»

19

Bay ká se tul n̄ii máy nzob (Mrk 10.1-12)

¹ Zadka Zezu fere nzobri bay beri key na ɔ munu báyyi ɛ, ka z̄ol ká kud̄u zad̄ ká Galele a se zad̄ ká d̄o nzaa mbii Zurde ká fi kelu ká bil

kudfu zadf ká Zude. ² Lεε, ruo nzobri ηgji bamba i se fal-ε, ε, ka vaa sem bari.

³ Báyji ε, Farizi haneri soro ba lakun-ε bay nzáa nzi-ε ze í vbi ni bay mii: «Ká bil *bol kusol naari na waa, waa nzob do báy faa ká bay nii máy be bay tul bay ji ji hoy kara mgbum ε?» ⁴ Lεε, Zezu yjira báy bay ha ri mii: «Waa, bay ká i daa do bil mbede Ngerewuru na ì kji í ko ya hoy ε woo? Báy tiikake lew hoy na, Nzob Daa Feri Riw Bele na daa waa nzob báy máy nzob zeb* . ⁵ Sawke mini ze, “waa nzob a pón bi-ε báy mi-ε, bay káw zin máy be; ε, bari sidí bele reb na, i ví ba nzob ká mbjw†.” ⁶ Be mini ze, i ba nzob ká sidí mbáa, roo ε, i ba nzob ká mbjw. Munu zu ε, nzobri ká Ngerewuru sin ri zuo kji na, ndad bay haηa nzob ka wál sakra bari ya.»

⁷ Lεε, *Fariziri vbi ni bay mii: «A munu ku waa bay ji ndaw roo, *Moyze mbi nzi-ε ha waa nzob daa mbede nii máy be na ha ni ndaw roo, a nii ni zol ε‡?» ⁸ Lεε, Zezu yjira báy bay mii: «Bay tul law ηgoηo baari ze, Moyze ha faa ha ri níike máy baari. Roo ε, báy tiikake na do munu ya. ⁹ Mí baa ha ri: zadka nzob do báy máy ká máyke nzaa waa kji ya, roo waa na nii ni a yaa máy kji ε, warake ku na daa nun pie.» ¹⁰ Báyji ε, led nduobal-eri baa ha ni mii: «Zadka simsed waa nzob do munu bay tul máy be ε, yaana máy ya na ndad mba dí.» ¹¹ Lεε, ka yjira báy bay ha ri mii: «Warari riw bele na i maa bay yaana kér

* **19:4** 19.4 Tiika saw fe 1.27. † **19:5** 19.5 Tiika saw fe 2.24.

‡ **19:7** 19.7 Kjinja bol kusol ba sidíke 24.1-3.

bay ni key ya, roo ɛ, ba bari ká Ngerewuru ha ri hurusoke hoy ze, i máa yaaŋa bayke. ¹² Nzob haneri yaa máy ya, bay ʒi ɛ, ndiw ri hu-hu báy máa bari ká mbonke ri hoy; a nzob hawri ɛ, i yaa máy ya, bay ʒi ɛ, i ba nzobri ká i lo gum-ri lo; a nzob kiri laa ɛ, i yaa máy ya, bay ʒi ɛ, i koro sùo-ri í daa ped ha réke mbay Ngerewuru ká tul nzobri na se ba pola. Nzob ká maa bay yaaŋa bay key ɛ, ka yaa.»

Zezu sam fe zuo tul ledri

(Mrk 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Báyi ɛ, nzobri vi báy ledri ha Zezu bay hana ni ka daa nduo-ε bo tul-ri a dáake nzaa bay kere. Roo ɛ, led nduobal-eri haa ri. ¹⁴ Lεε, Zezu baa ha ri mii: «Ì ála ledri ha ri vi luo-i bo, ì haa ri ya, bay ʒi ɛ, Ngerewuru re mbay ká tul bari ká i do munu ká ledri key.» ¹⁵ Fale ká'a daa nduo-ε bo tul-ri na, ka pon ri a zol ká zadε ku.

Baka bay ká se tul feziŋa

(Mrk 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Báyi ɛ, led kuban mbijw munu soro ba lakun Zezu a vbi ni bay mii: «Mbay, fe kere ʒi kɔ ndaw roo, mɔ daa bay zinke kumnun ká do banɔɔ na ɛ?» ¹⁷ Lεε, ka yiŋra báy bay ha ni mii: «Bay ʒi roo, mù vbi mɔ bay ká se tul fe kere ɛ?» Nzob mbijw keklek hoy ze ba nzob kere. Zadka mù hii bay zín kumnun ká do banɔɔ na ɛ, mu daa vu mbom ka bo tul *bol kusol ká *Moyze ha ri na ndaw roo! Lεε, led kuban na yi a vbi ni mii: «Waa, bol kusol taa haakeri ɛ?» ¹⁸ Lεε, Zezu yiŋra báy bay mii: «Mù ti ika nzob

ya, mù ti d́áa nun pie ya, mù ti ri-riiḃa ya, mù ti kúdf ḃay zuo nzaa nzoḃ ya, ¹⁹ mù d́áa vu mbom ḃo tul báa-ka ḃáy máa-ḡaḢ, roo mú hii ku-ḡ munu ká sùo-ḡ ḃo ki*.»

²⁰ Báyii ɛ, leḃ kuban na ḃaa ḡa ni mii: «Bol kusolkeri ku riw bele na, m̃i ḡo tul-e ḃáy zadɛ. Waa, ḡa yi roḃay ze puo m̃i ḃáy ɛ?» ²¹ Lɛɛ, Zezu ḃaa ḡa ni mii: «Zadka mù hii ḃay ví ḃa nzoḃ kere munu ká Nḡerewuru ḃa nzoḃ kere na ɛ, mu se mú v́aa hie fe ḃori riw bele ká mù ḡoḃe na, a mú pónḡ larike ḡa nzoḃ kukuri, ɛ, mù ḡoko ḃáy feziḡa taa tusuekeri ká nulue. Falɛ ro ɛ, mu ỹji mú se fal-i ḃáy.» ²² Zadka leḃ kuban na laa ḃayri na munu báyii ɛ, ka zol mgbiriḡ, ḃay yi ɛ, ka ḡo ḃáy feziḡari ḡji ḃamba.

²³ Lɛɛ, Zezu ḃaa ḡa leḃ nduoḃal-eri mii: «M̃i ḃaa ha ri ta-taḡ ḃa tusue ki: ḃay ḡaḡa nzoḃ feziḡa ḡiḡ tul-e ḡa Nḡerewuru re mbay ká tul-e na, zadɛ ḡḡḡ ḃamba. ²⁴ M̃i ḃaa ha ri na roḃay: ḃay ḡaḡa zambal ka nduo luo zoy a ḡji ká nun-ɛ na, ḡo ḡḡḡ ḃamba tasiri. Roo ɛ, ḡaḡa nzoḃ feziḡa ḡiḡ tul-e ḡa Nḡerewuru re mbay ká tul-e na, ḡo ḡḡḡ ḃamba tasiri kal ḡi roḃay†.» ²⁵ Zadka leḃ nduoḃal-eri laa ḃayke na munu báyii ɛ, tuku ri ha ri ḃaa mii: «A munu ku

Ḣ **19:19** 19.19 ḡji keɛ 20.12-16; K̃iḡa bol kusol ba sidike 5.16-20.

* **19:19** 19.19 Soro peḃ d́áa Leviri 19.18. † **19:24** 19.24 Fe ká Zezu ḃaa ḃayke ká zad ni key na, tuku leḃ nduoḃal-eri, ḃay yi ɛ, Zibri ker mii, nzoḃ ká ḡo ḃáy feziḡa ḡji-ḡji na, feziḡa ḃe na kie mii, ka ḃa nzoḃ ká'a rii law Nḡerewuru, roo puoruo Nḡerewuru kara ḃa taa ḃe ndaw pi. Roo ɛ, Zezu kie ri mii, kér ḃay ḃari ḡo ḃáy faake ya.

waa, nzob ve ze a máa bay zinj pam na báy le?»
²⁶ Báyyi le, Zezu gede kóm ba luo-ri a baa ha ri mii: «Fe key na, nzobri ze faake mba ri, roo le, Ngerewuru na fe ká mba ni mba na mbjw tiya.»

²⁷ Leε, Piyer mbi bay a baa ha ni mii: «Mu ko, buru na buru pɔŋ feri riw bele, a búru se fal-a. A key waa, fe ji ze a doko bay tul buru na le?»
²⁸ Báyyi le, Zezu baa ha ri mii: «Mì baa ha ri ta-taŋ ba tusue ki: zadka bi *Vu Nzob m̄i káw tul karingaw riŋ d̄ika báy sew ká feri riw bele a ví ba fie na, baari ká tul-r̄i duo fal-ε sid̄i ká ì tɔŋ fal-i na, ì káw tul karingaw mbayri ndaw bay réke tul saw kani led Izarayelri ká duo fale sid̄i na.
²⁹ Nzob ha ha ká pɔŋ hul beri, mase yu-eri báy tini-eri, mase bi-ε báy mi-ε, mase vi-eri mase waa beri bay tul-i le, Ngerewuru a haŋa ni k̄iri faa bal ba isɔf sɔf, a do báy kumnun ká do banɔwɔ.
³⁰ Roo le, nzobri nḡji bamba ká i do pola timbede key na, i doko fal. A nzobri nḡji bamba ká i do fal timbede key na, i doko pola.»

20

Law bay ká se tul nzob waa

¹ Síe ká Ngerewuru re mbay ká tul nzobri ká tusiri key na, do munu ba nzob waa mbjw munu ká t̄ji tibie pied a f̄aa nzobri ha ri vaa daa ped ká waa be.
² Báyyi le, ka siŋ tul bay zinj nzob pedri na, bay haŋa ped nam mbjw le, ka púo ri larike maa dí. Fale ku rɔɔ, a pɔŋ ri ha ri se waa na báy.

³ Zadka síe so nd̄ji báyyi le, ka t̄ji a vaa zinj nzob k̄iri ká i kaw kaa taŋ daa ped.
⁴ Ka baa ha ri mii:

«Ì se wáa bi na, bo í vǎa ɗaa pedf ká ɗi, le, mǐ púo rǐ lari pedf baarǐ na báy zadε.» ⁵ Lεε, nzobkeri na i zol í se wáa na. Zadka síe ví ɗo law tul báyii le, nzob wáa na tji a ɗaa munu na roɓay, roo síe ká fere sùo-ε na kara, ka ɗaa munu ndaw. ⁶ A zadka síe ɗaa nduo-ε bo tul vay puu der báyii le, ka tji na roɓay a vǎa zinj nzob kǐri ká i ɗo káa gɔr a baa ha ri mii: «Daa mina roo ì ɗo zadf ni key ɓanguo ɗa saw síe kal rǐ gɔr hoy taɗ ɗaa pedf le?» ⁷ I yinjra báy bay ɗa ni mii: «Buru kaw taɗ ɗaa pedf, bay jii le, nzob mbjw ɗa buru pedf ya.» Ka yji a baa ha ri mii: «Munu zu le, ì se wáa bi í vǎa ɗaa pedf ká ɗi.»

⁸ Zadka, zadf ba lów na báyii le, nzob wáa na baa ɗa nzob kóro fe ɓeri mii: «Mu ɗi nzob pedf ri na mú puo ri lari ɓari. Mu tii sawke saa tul ɓari ká i ɗaa pedf ká fal key, roo, mú tjiike tul nzob ɗayri ká i ɗaa pedf ká pola na báy.» ⁹ Lεε, ɓari ká i tii pedf báy síe ká ɗaa nduo-ε bo tul vay puu der na i vi. Báyii le, nzob ɗa ɗa le, zinj lari pedf nam mbjw. ¹⁰ Falε ku le, nzobri ká i ɗaa pedf báy titire ɗekre na laa ro i vi. Lεε, i ker ká ɓil law-ri í baa mii, ɓari zinj lari ngi-ngji wuruk wuruk kal tul-e taa kɔ-i ɓari na ku. Roo le, nzob ɗa ɗa le, ka ɗa ni lari pedf nam mbjw na ndaw.

¹¹ Zadka i zinj lari na báyii le, i nguri sùo-ri í baa bay zinj nzob wáa na ¹² í baa mii: «Bari ká i ɗaa pedf ká fal buru key saw síe mbjw hoy mǎa, mù puo ri maa kɔ báy buru ká buru ɗaa pedf báy tibie piedf hoy, búru taɗ ká ɗi pɔɔɔ pɔɔɔ ká ɓisie biribiɗ le?» ¹³ Báyii le, nzob wáa na yinjra báy bay ɗa nzob mbjw ká sakra ɓari ku mii: «Nzob

buo-i, mĩ daa ba bukru ze zinj mù ya. Waa, náa sinj tul bay ká bay haŋa mĩ púo mù lari ped nam mbjw ya ɛ woo? ¹⁴ Munu zu ɛ, mu yaa lari ped bo, mú se zad sed bo. Be ká'a daa ped ká fal key mgbada na, mĩ hii bay púo ni maa kị báy taa bo ku. ¹⁵ Waa, mĩ do báy faa ká bay daa fe ká law-i hii báy lari bi na ya ɛ woo? Mase, mù daa kpere bay bá ká mĩ ba nzoɓ law kere na ɛ?»

¹⁶ Fale ɛ, Zezu sinj tul law bay na a baa mii: «Nzobri ká i ko ri ba nzoɓ ká i do fal na, sieke ɛ, i doko pola, a nzobri ká i ko ri ba nzobri ká i do pola laa ɛ, i yji í do fal.»

*Zezu baa bay se tul hud be
(Mrk 10.32-34; Luk 18.31-34)*

¹⁷ Zezu báy led nduobal-eri ká duo fale sidfi na i se faa í tji zad ká hil ba Zuruzalem. Báyyi ɛ, sed bari ká faa ku na, ka faa ri do fi mbjw a baa bay zinj ri mii: ¹⁸ «Ì laa key, náa séri ba Zuruzalem na ro vǎy. Ba zad ká i pónj mĩ bi *Vu Nzoɓ bo nduo *ngɛrenzob fe poyri báy *nzoɓ fére nzobri bol kusolri ká dī. Bari na, i daa bay hud bo tul-i, ¹⁹ a í pónj mĩ bo nduo nzobri ká i tuu Ngerewuru ya ha ri sie mĩ, í ndaka mĩ báy ndoy don, a í ber mĩ do tul puu say hud. Ndeke dī nam sayke ɛ, mĩ tji saa luɔ hud.»

*Vbiw máy Zebede bay tul vi-eri
(Mrk 10.35-45)*

²⁰ Báyyi ɛ, máa vu Zebederi na soro báy vi-eri ba lakun Zezu, a dīnj tul-e ká saw bal-ɛ bay vbika ni fe. ²¹ Lɛɛ, Zezu vbi ni bay mii: «Fe ji ze mù hii ɛ?» Lɛɛ, máy na yinjra báy bay ha ni mii:

«Vu-iri ká tul-ri sidí ká mù kò ri key na, síeke ká mù réke mbay na, mu hã nzoɓ mbiw ka káw tunduo hodo ɓo, a nzoɓ mbini ka káw tunduo gel ɓo laa.» ²² LEE, Zezu yijira ɓáy ɓay hã vi-eri na mii: «Fe ká ì vbi key na, ì kò ya hoy. Seke fe ká ɗo bil kobo ká Ngerewuru a haɗa mĩ nzo na waa, ì maa ká ɓay nzo kò ndaw le?» LEE, i yijira ɓáy ɓay hã ni mii: «Ūu! Buru ma-maa.» ²³ Zezu yijira ɓáy ɓay ha ri mii: «Ba tusue, seke fe bi ká ɗo bil kobo na ì kóko na kɪ. Roo le, káw tunduo hodo ɓi, ɓáy káw tunduo gel ɓi na, ɓa ɓay ɓi ya. Zadkeri ku na ɗo ɓay tul nzoɓri ká Bãa Ngerewuru leke ɓay tul-ri.»

²⁴ Zadka ɓie leɗ nduoɓal-eri ká tòn duo na, i laa ɓayke na munu ɓáyji le, law-ri se ri ɓay tul yu kɪri ká tul-ri sidí na. ²⁵ ɓáyji le, Zezu ɗi ri riw bele a ɓaa ha ri mii: «Ì kò ndaw mii, mbayri ká i re mbay ká tul nzoɓri ká tusiri key na, i re tul puori ngo-ngoŋ hã nzoɓri hɛ bol nzaa-ri. A ɓari ká i ɓa nzoɓ rewpuori na kara, i hã nzoɓri ɗaa fe ɓáy hurusuo. ²⁶ Roo le, fe ká mini key na ɗo nun haɗa ni ka ɗo sakra ɓaarĩ ya. Zadka nzoɓ hii ɓay vika ɓa bawda nzoɓ ká sakra ɓaarĩ le, ka ɗaa sùo-ε ɓa nzoɓ ɗaa ped ha ri. ²⁷ Mase zadka nzoɓ mbiw hii ɓay ɗoko pola ɗekre ká sakra ɓaarĩ le, ndaɗ ɓay haɗa ni ka vi ɓa koy ɓaarĩ. ²⁸ Be ze, ɓi *Vu Nzoɓ na mĩ víke tusiri key ɓay haɗa nzoɓri ɗaa ped hã mĩ ya. Roo le, mĩ vi ɓay ɗaa ped hã nzoɓri a mí mbi sùo-i hã huɗ ɓay púoke tul nzoɓri ngji ɓamba.»

*Zezu mgbuɗa nun rawri ba sidi
(Mrk 10.46-52; Luk 18.35-43)*

²⁹ Zadka Zezu báƴ leɗ nduoɓal-eri i zol saa Zeriko na báƴji ɛ, ruo nzobri se fal-ɛ ngji bamba tasiri. ³⁰ Lɛɛ, rawri tul-ri sidi kaw lafaa. Zadka i laa mii, Zezu ze kal vǎy na báƴji ɛ, i tii saw guu fe belenj belenj mii: «Mbay, *vu bulu David, kóɗ nguo hoy mu ko nun sie buru!» ³¹ Báƴji ɛ, ruo nzobri baa bay ngo-ngon zinj ri bay gbú nzaa-ri. Roo ɛ, i guu fe mgbamgba ba pola pola robay mii: «Mbay, vu bulu David, kóɗ nguo hoy mu ko nun sie buru!» ³² Lɛɛ, Zezu ši bal-ɛ zik a ɗo a di ri ha ri vi luo-ɛ a vbi ri bay mii: «Fe ji ze i hii bay hanja mi ɗaa ha ri ɛ?» ³³ Lɛɛ, i yinjra báƴ bay ha ni mii: «Mbay, mu ɗaa ha nun buru ko-kóm.» ³⁴ Báƴji ɛ, Zezu ko nun sie bari, a zaa nun-ri, ɛ, ka zaɗe ku hoy nun-ri na mgbuɗa gberere ha ri ko-kóm a i se fal-ɛ.

21

*Zezu ri ngerepuo ka Zuruzalem
(Mrk 11.1-11; Luk 19.28-40; Zaa 12.12-19)*

¹ Zadka Zezu báƴ leɗ nduoɓal-eri i ton di ya deb báƴ ngerepuo ka Zuruzalem, a i tii di ya báƴ Befaze, ba puo ka ɗo lakun kuo Oliviye báƴji ɛ, ka pie leɗ nduoɓal-eri sidi ha ri se pola ² a baa ha ri mii: «I se puo ka ɗo pol-ri ku. Zadka i tii di ɛ, zaɗe ku hoy i kóko maasoba mbijw ba maake ka i taa ni ɗo, ka vi-e ɗo lakun-ɛ, ɛ, i hina ni i vike ri ha mi. ³ Zadka nzob vbi ri bay ɛ, i baa ha ni mii: “Ngerebay ze se sieke,” ɛ, ka zaɗe

ku hoy, nzobke na a pónj ha rì zólke í víke ri ha mĩ.»

⁴ Feke ku na tji mini ha bay ká Ngerewuru baa ká piédke lew báy faa nzob yaña bay saa nzi-ε na, dfo munu báy zadε. Bayke na ze dfo key: ⁵ «Ì baa ha nzobri ká *Sign* na mii:

“I ko, mbay baarĩ na vi ba luo-rì vuku.

Ka ba nzob siika sùo ya, a kaw tul maasoba,

ba vu maasoba ze ka kaw tul-e†.”»

⁶ Báyji ε, led nduobal-eri zol í vaa dfaa munu ká'a baa ha ri na. ⁷ I faa máa maasoba báy vi-e na í víke ri. I laba maagari bari zuo tul-ri, ε, Zezu hil a kaw dī. ⁸ Ruo nzobri laba maagari bari zuo faa ká pol-e bay haña ni ka se tul-e a kál, a nzob hawri laa ε, i kud nzaa toy vay puuri í laba zuo faa rib rib bay dáake mbay bo tul-e.

⁹ Báyji ε, ruo nzobri ká i se pol Zezu, báy bari ká i se fal-ε na, i guu fe gürum gürum báy nzaa-ri ba siya mii:

«Hozana! Naa písiri vu bulu David!

Ndad bay haña Ngerewuru ka sám fe zuo tul
nzob

ká vi báy rinj Ngerembay!

Hozana! Naa písiri Ngerewuru ká kaw nulue!»

¹⁰ Zadka Zezu tji Zuruzalem na báyji ε, nzobri riw bele ká bil puo na, i se tul k̄i hali hali í baa mii: «Ledban key na waa, ka ba nzob ve le?»

¹¹ Lεε, ruo nzobri yinjra báy bay mii: «Ba Zezu, nzob yaña bay saa nzaa Ngerewuru ká uru saa Nazared, puo ká kudfu zad ká Galele.»

* **21:5** 21.5 Sign na ba ngerepuo ká Zuruzalem. † **21:5** 21.5 Zakari 9.9.

Zezu nii nzoɓ fe hieri ká bil hul ƙani Ngerewuru

(Mrk 11.15-19; Luk 19.45-48; Zaa 2.13-22)

¹² Báyyi ɛ, Zezu se bil mgbaj ká *hul ƙani Ngerewuru ɗo ɗi a nii nzoɓ ɗáɓ fe hieri báyy bari ká i se ɗi bay hie fe na riw bele. Ka kira tutakra bari nzoɓ ƙuu ƙi lariri, báyy karingaw nzoɓ hie ƙay beɗferi zuo nzari nzari‡. ¹³ Fale ɛ, ka baa ha ri mii: «Ŋgerewuru baa ta-taj ká bil mbede be mii: “Hul bi na i ɗika ba hul ɗaa nzaa bay kereŦ.” Roo ɛ, baari na, i ɗo fére ni ba puy nzoɓ riibari!»

¹⁴ Lɛɛ, rawri báyy nzoɓ kpɛferi, i soro ba lakun-ɛ ká bil mgbaj hul ƙani Ngerewuru na, ɛ, ka vaa ri. ¹⁵ Roo ɛ, zadka *ngerenzoɓ fe poyri báyy nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol Zibri ƙo fe kere ká'a ɗaa, roo báyy ledri ká i ɗaa fe báyy nzaa-ri gürum gürum ká bil mgbaj hul ƙani Ngerewuru mii: «Hozana! Naa písiri vu bulu David» na ɛ, lawri faj ri bamba, ¹⁶ ha ri vbi Zezu mii: «Bayri ká ledri baa ku na waa, mù la-laa ƙi zu ɛ?» Lɛɛ, Zezu yinjra báyy bay ha ri mii: «Mì la-laa na ƙi. Bay ká ɗo bil mbede Ngerewuru na waa, i ƙii ya robay ɛ woo? Bayke baa mii: “Feri ká mù ɗaa na ha ledri báyy led nzaa wanri hoy kara, i mgbudfa nzaa-ri i pisi mù*.”»

‡ **21:12** 21.12 Lari ká i ɗaake peɗ ká bil hul ƙani Ngerewuru na, ba lari ka ɗo boɗ. Be ze, nzoɓ ƙuu ƙi lariri na, peɗ bari ba ƙuu lari ká nzoɓri ɗaake peɗ nam báyy nam, báyy taa hay ká i ɗaake peɗ ká bil hul ƙani Ngerewuru. § **21:13** 21.13 Ezay 56.7. * **21:16** 21.16 Simri 8.3.

17 Fale ku báyyi ɛ, Zezu pɔŋ ri a t̃ji ká bil ŋgerɛpuo na, a se Betani a ṽaa naa d̃i.

*Zezu faɗ puu nzum
(Mrk 11.12-14,20-24)*

18 Zezu t̃ji tibie a ỹi a se ba ŋgerɛpuo ká Zuruzalem. Zadka'a se faa kɔb rɔɔay na, kɔn se ni. 19 Lɛɛ, ka mbi nun-ɛ a kɔ puu nzum mbiw munu ká do lakun faa a to a se saɔw-ɛ. Roo ɛ, ka kɔ ba vayke hoy. Báyyi ɛ, ka baa ha puu nzum na mii: «Bo na mù ti líe mb̃aa w̃m.» Ká zadɛ ku hoy ɛ, puu nzum na huɔ w̃ɔ riw bele.

20 Zadka leɗ nduɔbal-eri kɔ munu na báyyi ɛ, tuku ri ha ri kaw yer í vbi ni mii: «Daa mina ndaw rɔɔ, puu nzum key na huɔ w̃ɔ saa zadɛ hoy key ɛ?» 21 Lɛɛ, Zezu ỹinra báyy bay ha ri mii: «Mì baa ha r̃i ta-taŋ ba tusɛ k̃i: zadka ì do báyy mbika law, rɔɔ í máy bay ká d̃i ya ɛ, ì máa d̃aa fe munu ká m̃i d̃aa ziŋ puu nzum key hoy ya, roo ɛ, ì máa bay b̃aa ha kuo ká do key na mii: “Mu muɔ báyy saɔw-a ká zad̃ ni key a mú zo bo maambii,” ɛ, feke na a doko munu na k̃i. 22 Zadka ì d̃aa law-r̃i bo tul Ŋgerewuru ɛ, feri riw bele ká ì vbi ká bil nzaa bay kere na, ka'a d̃aa ha r̃i.»

Nzob ve ze mbi nzaa ha Zezu d̃aa fe ɛ?
(Mrk 11.27-33; Luk 20.1-8)

23 Zezu se bil mgban ká *hul kaŋi Ŋgerewuru do d̃i, a fere nzobri fe ká d̃i. Zadka'a do fére nzobri fe na báyyi ɛ, *ŋgerenzob fe poyri báyy ŋgerɛ Zibri i soro í vi lakun-ɛ í vbi ni bay mii: «A ve ze mbi nzaa ha mù ndaw rɔɔ mù d̃aaake

fe niri key le? Mase, nzoɓ ve ze ha mù faake le?» ²⁴ Lεε, Zezu yj̄nra báy bay ha ri mii: «Bi kara, m̄i vbika r̄i bay mb̄iw h̄oy bay kókó ndaw. Zadka ì yj̄nra báy bayke ha m̄i le, bi kara m̄i kíe r̄i nzoɓ ká mbi nzaa ha m̄i dáake fe niri key na. ²⁵ Dáa tul nzoɓri nduo mbii ká Zaa daa na waa, uru saa luo Ngerewuru mase, uru saa luo nzoɓri h̄oy le?»

Lεε, i tii saw máy bay ká sakra k̄i mii: «Náa báari mina ro le? Zadka náa yj̄nrari báy bay ha ni mii, uru saa luo Ngerewuru le, a ȳi a vbi naari mii, bay j̄i ndaw r̄oo, náa dáari law naari bo tul bay ká Zaa baa na ya le? ²⁶ A zadka náa baari mii, uru saa luo nzoɓri le, ruo nzoɓri úru í daa so tul naari, bay j̄i le, nzoɓri riw bele ko Zaa na ba nzoɓ yaaŋa bay saa nzaa Ngerewuru.»

²⁷ Báyyi le, i yj̄nra báy bay ha Zezu mii: «Buru ko ya.» Lεε, ka yj̄nra báy bay ha ri mii: «Munu zu le, nda-ndad! Bi h̄oy kara, m̄i ti kíe r̄i nzoɓ ká mbi nzaa ha m̄i dáake fe niri key na ya ndaw.»

Law bay ká se tul ledri ká sid̄i

²⁸ Zezu mbi bay r̄obay a baa mii: «Ì ker mina ze ká bil law-r̄i le? Nzoɓ mb̄iw d̄o báy led w̄arari ba sid̄i. Báyyi le, ka baa ha n̄gere led na mii: “Vu-i, vuri key na mu se wáa bi, bo mú v̄aa daa ped ká d̄i.” ²⁹ Lεε, led na yj̄nra báy bay ha ni mii: “M̄i h̄ii ya.” Fale le, law-ε nzaa ni ha ni suo k̄er bay be, a se wáa na a v̄aa daa ped ká d̄i.

³⁰ «Báyyi le, b̄aa ledri na v̄aa vbi nzoɓ vbiele na faa mb̄iw munu ndaw. Lεε, led na baa ha bi-ε mii: “Mbay bi, m̄i hi-hii, m̄i séke,” roo le,

ka se ya wǔm. ³¹ Wǎa, sakra lefri ká sídì key na, nzob hǎa ze daa law hiiya bi-ε na le?» Lεε, *ngerenzob fe poyri báy ngere Zibri na, i yǐnra báy bay ha ni mii: «Ba ngere lef.» Báyji le, Zezu baa ha ri mii: «Mì baa ha rǐ ta-taη ba tusue kǐ: Ngerewuru tii saw réke mbay ká tul *nzob yaana larimbuori báy máy dǎa nun pieri na pola ha rǐ. ³² Zǎa Batis na vi luo-rǐ, a fere rǐ dǎa fe ká do báy zadε ká nun Ngerewuru. Roo le, ì daa law-rǐ bo tul bay be na ya. Ba nzob yaana larimbuori báy máy dǎa nun pieri na ze i daa law-ri bo tul bay be. A fale ká ì ko fe dǎa nzobkeri na ku hoy kara, ì fere bil law-rǐ bay dǎa law-rǐ bo tul bay be na ya.»

*Law bay ká se tul nzob pedri ká law-ri ndaya
(Mrk 12.1-12; Luk 20.9-19)*

³³ «Ì te suku-rǐ í láake law bay kǐ ro. Ngerenzob wáa mbǐw munu mgba wáa a maa para puuri do dǐ, a te kpaη gbi gbi kiri dǐ gbuk, a tie luo mbǐw do dǐ bay dúoke lere puu na, roo a mbuo fe gagan do bil wáa ha nzob kórokeri kaw dǐ†. Fale le, ka poη pedke zuo nduo nzob pedkeri ká'a faa ri na, bay haηa bo few hóro lere puu na vi le, i wál taa beri a í pón taa bari. Fale ku roo, a zol a se varu.

† **21:33** 21.33 Ká zad ni key na, fe ká nzob wáa maa na, Kuori ko feke ya. Lef Izarayelri ze dǐ ba viye. Ba vay fe ká uo a lie goriyo goriyo a do zuba ká i dǐ ba rezin. Ba fe pay bari ká i sù lereke, a í dáake him ndaw. Ká bil Mbede Ngerewuru na, zadka i baa bay se tul viye le, hane ba fe ká i maa do bil wáa, a hane laa le, ba lef Izarayelri kǐ sùo-ri ká Ngerewuru ko-kóm ba tul-ri a hii bay haηa lere bari do dǐ.

34 «Zadka few hóro lereke na vi báyyi ɛ, nzob wáa na pie led káw ɓeri ɓa luo nzob pedkeri na ɓay yaɗa lereke ká ɗo ɓay tul-e na. 35 Roo ɛ, nzob pedkeri na i mgbam led káw ɓeri í ndaka nzob mbjw wɔɔ wɔɔ, í mgbá nzob mbjɛ í i ni, a í vbuku nzob ndeke ɗi sayke ɓáy tisawri í i ni.

36 «Báyyi ɛ, nzob wáa na pie led káw ɓe taa k̄iri kal nzob polari ku rɔɓay. Lɛɛ, nzob pedkeri na ɗaa zinj ri ndaya faa mbjw munu ká i ɗaa zinj nzob polari na ku. 37 Laa ɛ, nzob wáa na pie vi-e k̄i ro ɓa luo-ri; a ker ká ɓil law-ɛ mii, i h̄ɛ vu ɓeri na. 38 Roo ɛ, zadka nzob pedkeri na mbi nun-ri í kɔ vu nzob wáa ká se vuku na báyyi ɛ, i ɓaa ɓay ká sakra k̄i mii: “Í kɔ, nzob ká’a mgbaka fe pile na zu! Náa séri náa v̄aa íri ni, a ɓo náa pónri fe pile na ɓa taa naari.” 39 Ro, í v̄aa mgbá ni í vbu ni ɓo fal wáa na a í i ni.

40 «A munu ku w̄aa, zadka nzob wáa na vi ɛ, fe j̄i ndaw rɔɔ a ɗaa zinj nzob pedkeri na ɛ?»
41 Lɛɛ, i ȳinjra ɓáy ɓay ha ni mii: «Ka’a ika nzob ndayakeri na taɗ kóko nun síe ɓari. Rɔɓay a yaɗa wáa na a ɗaa nduo ndúo nzob k̄iri, ɓay haɗa few hóro lereke na vi ɛ, i séke ɓáy taa ɓe na ha ni.»

42 Báyyi ɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Bay ká ɗo ɓil mbede Ngerɛwuru na w̄aa, ì k̄ii ya hɔy ɛ?»

“Tisaw ká nzob mbúo hulri vbu ɓo ɓisuy na,
ȳi a vi ɓa tisaw kere ká kal tul tisaw h̄awri
pavbaɗ,
a ɓa tisaw tigb̄aa hul taa tusueke.

Feke ku na ɓa ped ɗaa Ngerɛmbay,

a ba fe ká ndaɗ bamba bay kóko‡.”

⁴³ «Sawke mini ze, mĩ baa ha ri ta-taŋ: fe kereri riw bele ká ì dõke í ba nzoɓ taɗ Ngerewuru na, Ngerewuru a yaɗa saa nduo-ri a ha saw nzoɓ kiri ká i dɗaa fe ká do bay zaɗe a rii law-ε. ⁴⁴ [Nzoɓ ká lie bo tul tisaw key na le, a gur sùo-ε ruk ruk. A zaɗka tisaw na ze toɗo bo tul nzoɓ laa le, a rɛŋ ni rɛnɛnɛ.»]

⁴⁵ Zaɗka *ngerenzoɓ fe poyri bay *Fariziri laa law bayri key ká Zezu baa na ku báyii le, i ko í baa mii, ka baa bay se tul bari zu. ⁴⁶ Ro ze, i nzaa faa bay mgbaka ni, roo le, i hɛ ruo nzoɓri, bay ji le, ruo nzoɓri na i ko Zezu ba nzoɓ yaɗa bay saa nzaa Ngerewuru.

22

*Law bay ká se tul nam suoriya yaɗa ki
(Luk 14.15-24)*

¹ Zezu mbi law bay ki na roɓay, a bɔake bay ha nzoɓri ká i do láa bay be na mii: ² «Síe ká Ngerewuru re mbay ká tul nzoɓri ká tusiri key na do munu ba mbay ká dɗaa bawda fe sum suoriya yaɗa máy ha vi-e, ³ a dɗi nzoɓri ká bay haɗa ri vi zaɗe. Zaɗka namke na vi báyii le, ka pie leɗ káw beri vaa dɗi nzoɓri ká'a dɗi ri pola na bay haɗa ri ví sɗ fe sum suoriya na. Roo le, nzoɓkeri na i hii vika ya. ⁴ Lεε, mbay na pie leɗ káw be kiri roɓay a baa mii: “Í vaa baa ha nzoɓri ká mĩ dɗi ri pola na mii: “Timbeɗe key na, mĩ leke fe sum suoriya bi na zuo zeb zeb ro. Nday biri bay vuy biri ká ngɔɔ ndaɓ ndaɓ na, mĩ i ri ro.

‡ 21:42 21.42 Simri 118.22.

A feri riw bele na, mĩ leke zuo zeb zeb ro. I vi bo, í sũ fe sum suoriya yaana k̄i na.' " ⁵ Báyyi ɛ, nzobri ká'a d̄i ri na, i ker se tul d̄iw be na mb̄iw ya. Nzob ha ha ɛ, mbi faa a se zad sed be. Nzob ni zol a se wáa be, a nzob nu zol a se zad fére nun lari be laa. ⁶ A nzob hawri laa ɛ, i mgb̄a led káw beri na, í dara ri mbolon mbolon a í i ri. ⁷ Zadka mbay na laa bayke munu báyyi ɛ, law-ε faa ni puu-u ha ni mbi nzi-ε, a pie nzob yum beri ha ri v̄a i ri, a í nzud puo bari báy huu kpoy kpoy. ⁸ Fale ku báyyi ɛ, mbay na baa ha led káw be k̄iri mii: "Fe sum suoriya yaana k̄i na, mĩ leke zuo zeb zeb ro. Roo ɛ, bari ká mĩ d̄i ri na, fe dáa bari maa bay ha na ri vi ya. ⁹ Munu zu ɛ, ï se báy wad faari a í d̄i nzobri riw bele ká ï z̄i ri na ha ri ví sũ fe sum bawda suoriya na." ¹⁰ Báyyi ɛ, led káwri na i se báy wad faari, í mbu nzobri riw bele ká i z̄i ri na: nzob law ndayari ndaw, nzob law kereri ndaw pi. Be ze, ha bil hul fe sum suoriya na mbaa ba nzobri mer mer.

¹¹ «Báyyi ɛ, mbay na nduo a se hula, a ko nzobri ká i kaw nzaa tutakra fe sum na. Lεε, ka ko w̄ara nzob mb̄iw ká nduo gari séke zad suoriya yaana k̄i na ya hoy, kal a kaw d̄i ndaw. ¹² Lεε, mbay na v̄a vbi ni mii: "Nzob buo-i, daa mina ndaw roo, mù nduo mú vi zad suoriya yaana k̄i na key, tañ ndúo gari yaana k̄i na ɛ?" Lεε, zad bay zee ledban na sel. ¹³ Be nu ku ro, mbay na baa ha led káw beri mii: "I mgb̄a ni í siñ bal-eri báy nduo-eri, í vbu ni bo zad ká sii nduñ ká kele. Ba zad ká nzobri réke rew báy mbii nun-ri mgbofo mgbofo, a í sũ sere-ri nḡer

ngǽr ká dǵi.» ¹⁴ Báyyi ɛ, Zezu siŋ tul law ɓay na a ɓaa mii: «Ŋgerewuru dǵi nzobri ngǵi ɓamba, roo ɛ, nzobri ká'a nan ri na, i ngǵi ya nzekre hoɣ.»

*Vbiw Fariziri ká se tul larimbuo
(Mrk 12.13-17; Luk 20.20-26)*

¹⁵ Báyyi ɛ, *Fariziri vǵa mby kǵ í nzaara faa bay nzǵa nzaa Zezu ɓáy faa vbiwri. ¹⁶ Fale ku báyyi ɛ, i pie nzob haneri ká i ba leɗ nduobal-ri, ɓáy Ziɓ haneri ká i zuo fal Mbay *Eroɗ na ha ri vǵa ɓaa hǵ Zezu mii: «Mbay, ɓuru ko ndaw, ɓo na mù ɓaa sùo bay, a mú fere nzobri tusue bay ká se tul fe dǵa ká rii law Ŋgerewuru. Mù yǵa kér bay nzob mú dǵake fe ya, bay ǵi ɛ, ɓo na mù ɓaa bay ziŋ nzob taŋ náa nun nzob. ¹⁷ Munu zu ɛ, mu tina kér bay ɓo hǵ ɓuru laa. Wǵa, *bol kusol naari hǵ faa bay hanja nzob puo larimbuo hǵ Mbay Sezar mase, hǵ faa ya ɛ?»

¹⁸ Báyyi ɛ, Zezu ko kér bay ɓari ká ndaya na a ɓaa ha ri mii: «Baari nzob nzaa rúo bayri! Wǵa, bay ǵi ndaw roo, ì nzaa nzaa-i bay mgbaka mǵi ɓáy bay ɛ?» ¹⁹ Lari ká i púoke larimbuo na, ì kǵe mǵi hǵ mi ko.» Lɛɛ, i tina lari na mbyw í kǵe ni. ²⁰ Báyyi ɛ, Zezu yǵi a vbi ri mii: «Tul nzob, ɓáy riŋ nzob ká i vbie dǵo lari key na wǵa, ɓa nzob ve zu ɛ?» ²¹ Lɛɛ, i yǵiŋra ɓáy bay hǵ ni mii: «Ba Mbay Sezar.» Báyyi ɛ, Zezu mbi bay a ɓaa ha ri mii: «Munu zu ɛ, feri ká dǵo bay tul Mbay Sezar ɛ, ì hǵ Sezar, a feri ká dǵo bay tul Ŋgerewuru laa ɛ, ì hǵ Ŋgerewuru.»

²² Zadka Fariziri laa bay ká Zezu ɓaa ha ri munu na báyyi ɛ, tuku ri ha ri kaw yer a í poŋ ni í zol yóronɗ yóronɗ.

Vbiw Sadusiri ká se tul t̃i saa luɔ huɗ
(Mrk 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Báyyi ɛ, báy bil namke ku na *Sadusiri soro í vi luɔ Zezu. Ba ɓari Sadusiri na ze i ker í ɓaa mii, nzoɓ hu ɛ, ti t̃i saa luɔ huɗ ya. ²⁴ Ro, í vi vbi Zezu mii: «Mbay, *Moyze ɓaa mii, zadka nzoɓ hu taɗ mbón nzoɓ ɛ, ndaɗ ɓay haɗa yu-ε ka yaa máy pile ɓe na a mbonke nzoɓ, a kóroke m̃iri yu-ε ká hu na* . ²⁵ Báyyi ɛ, nzoɓ báy yu-eri tul-ri tónɔ say i ɗo sakra ɓuru. Ngerɛ led ká yaa máy na hu taɗ mbonke nzoɓ, a pɔɗ máy pile na ha tɔɗɔ fal-ε. ²⁶ Nzoɓ ndeke ɗi sidike na ví hu a pɔɗ máy pile na ha nzoɓ ndeke ɗi sayke. Nzoɓ ndeke ɗi sayke na kara feke ɗo ziɗ ni munu na ndaw, ha ɓari ká tul-ri tónɔ say na, i yaa máyke na a í hu taɗ mbonke nzoɓ báy zad ɓari riw bele. ²⁷ Ká fal huɗ ɓari ku riw bele na, máy na kara ví hu ndaw. ²⁸ A munu ku waa, sieke ká nzoɓri t̃i saa luɔ huɗ na, nzoɓ ve ká sakra ɓari ká tul-ri tónɔ say ku na, máy na a ɓá taa ɓe ɛ, ɓay ɗi ɛ, ɓari ká tul-ri tónɔ say riw bele na, i yaa ni yaa báy zad ɓari.» ²⁹ Lɛɛ, Zezu yinra báy ɓay ha ri mii: «Baari na ñ wuru faa, ɓay ɗi ɛ, ɓay ká ɗo bil mbede Ngerɛwuru na, ñ laa ya ndaw, a í ko hurusuo Ngerɛwuru ya ndaw pi. ³⁰ Tusueke ɛ, sie ká nzoɓri t̃i saa luɔ huɗ na, warari báy máyri i ti yaaɗa k̃i ya, roo ɛ, i ɗoko munu ɓa led nzaaped Ngerɛwururi ká nulue. ³¹ A ɓay ká se tul t̃i nzoɓri saa luɔ huɗ na waa, ñ k̃i ɓayke ká Ngerɛwuru ɓaa ɗo bil mbede ɓe ha ri na ya hoy ɛ woo? Fal huɗ *Abaraham ndaw, Izak

* **22:24** 22.24 K̃iɗa bol kusol ba sidike 25.5-6.

ndaw, rɔɔ báy *Zakoɓ ndaw na, bole dɛ dɛ ndaw rɔɔ Ngerewuru baa mii: ³² “Mĩ ba Ngerewuru Abaraham, Ngerewuru Izak, a mí ba Ngerewuru Zakoɓ ndaw†.” Munu zu ɛ, Ngerewuru na ba Ngerewuru nzob káw báy kumnunri ɓo, ka ba Ngerewuru nzob huɗeri ya.» ³³ Ruɔ nzobri ká i laa bay fe fére Zezu na tuku ri ha ri kaw yer riw bele.

*Bol kusol ká kal taa hawri riw bele
(Mrk 12.28-34; Luk 10.25-28)*

³⁴ Zadka *Fariziri laa mii, Zezu mgba nzaa *Sadusiri na báyyi ɛ, i mbu tul kɛ, ³⁵ ɛ, nzob mbɔw ká sakra bari ká ɓa nzob fére nzobri *bol kusol Zifri na soro ɓa lakun Zezu bay nzáa nzi-ɛ báy bay, ze a vbi ni mii: ³⁶ «Mbay, ká bil *mbede bol kusol naari na waa, bol kusol taa haa ze kal taa hawri riw bele ɛ?» ³⁷ Lɛɛ, Zezu yɔɔra báy bay ha ni mii: «“Ngerembay Ngerewuru ɓo na, mù hii ni báy bil law-ari riw bele ndaw, báy para nun sùo-ɔri riw bele ndaw, rɔɔ báy kér bay ɓori riw bele ndaw pi‡.” ³⁸ Be key ze ɓa titire bol kusol ká kal taa hawri riw bele. ³⁹ A bol kusol ndeke dɛ sidike ká ndaɗ bamba tasiri a riɔ bol kusol taa titireke ndaw na ze do key: “Mù hii ku-ɔ munu ká sùo-ɔ ɓo kɛŒ.” ⁴⁰ Bol kusol niri ká sidɛ key na, mbu fe fére mbede bol kusol *Moyze báy taa *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru riw bele.»

† **22:32** 22.32 Tɔji keɛ 3.6. ‡ **22:37** 22.37 Kɔɔna bol kusol ba sidike 6.5. § **22:39** 22.39 Soro pef dáa Leviri 19.18.

Bay ká se tul Krisi, vu bulu Mbay David
(Mrk 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Nam mbjw munu *Fariziri mbȳ kj̄. Zadfka Zezu kɔ ri na báyj̄i lɛ, ka vbi ri bay mii: ⁴² «Ì ker bay mina ze ká bil law-r̄i lɛ? *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na waa, ka ba vu bulu ve lɛ?» Lɛɛ, i yj̄iŋra báy bay h̄a ni mii: «Ka ba vu bulu Mbay *David.»

⁴³ Báyj̄i lɛ, Zezu ȳji a vbi ri bay mii: «A munu ku waa, daa mina ndaw rɔɔ, Mbay David ká baa bay báy faa Tem Ngerewuru na d̄i ni ba Ngerembay lɛ? Mbay David na baa mii:

⁴⁴ “Ngerewuru Ngerembay baa h̄a Ngerembay bi mii:

‘Mu ví káw tunduo hodɔ bi,
kpuru maa báy haŋa m̄i haw yum ká tul
nzob tul ngani bori

ha ri dɔ ba fe d̄aa bal-a zuɔ d̄i*.’”

⁴⁵ «A zadfka Mbay David d̄i Krisike na ba Ngerembay na waa, daa mina rɔɔ a ȳji a ba vu bulu Mbay David ndaw lɛ woo?» ⁴⁶ Lɛɛ, nzob mbjw ká’a yj̄iŋra báy bay h̄a ni na tiya. Úru saa namke ku na nzob mbjw ká’a zín faa bay vbika ni bay na ti mbaa.

23

Bay ká se tul nzob fére nzobri bol kusolri báy Fariziri

(Mrk 12.38-39; Luk 11.43,46; 20.45-46)

¹ Falɛ ká Zezu baa bay zín *Fariziri na, ka baa bay h̄a ruɔ nzobri báy lef nduobal-eri mii:

* 22:44 22.44 Simri 110.1.

² «Nzob fére nzobri bol kusolri báy Fariziri na, ba ped bari ká bay tina saw bay *bol kusol Ngerewuru munu ká *Moyze daa ká pola lew na. ³ Munu zu le, feru riw bele ká i baa bayke ha ri na, i daa vu mbom ka bo di. Roo le, fe daa bari na i mboro ya, bay ji le, feru ká i fere na, i daa feke ya. ⁴ Bari na i sinj soba ká hii bamba tasiri i daa bo tul kpa nduo nzobri, roo le, vu nduo-ri ngedeng mini hoy kara, i hii zaake ya*. ⁵ Feru riw bele ká i daa na, i daa bay kieke suori ká nun nzobri hoy. Be ze, vu bol huó ká i sinj do nzaa pol-ri báy puu nduo-ri na, taa bari ngob kal taa nzob hawri, i nduo gari ká i tunj nzi-ε báy sal ha ni pie yul na, kal taa nzob hawri ndaw†. ⁶ I hii kaw zad kaw rinj dika ká zad fe sum suoriya luyeri, i hii zad kaw rinj dika ká do pola ká bil *hul mbu kji bari ndaw. ⁷ I hii hana nzobri hii soko korma korma ha ri ká zad ruo ká nun nzobri, a i hii hana nzobri di ri ba “mbay, mbay” ndaw pi.

⁸ «Roo le, baari na i ha nzobri di ri ba “mbay” ya, bay ji le, mbay baari mbijw hoy keklek, a baari riw bele na i ba yu ki. ⁹ I di nzob mbijw mini ká tusiri key ba “baa” ya, bay ji le, Baa baari mbijw hoy kaw nulue. ¹⁰ I ha nzobri di ri ba “gan bi” ya ndaw, bay ji le, gan tul-ri mbijw

* **23:4** 23.4 Bol kusol Ngerewuru kie nzobri faa daa fe ká rii law Ngerewuru. Roo le, Fariziri daa zad saɲmakeri bof bof nde tul-e, a daa ha daa vu mbom bo tul fekeri riw bele na, vi ba bawda soba ká tul Zibri. † **23:5** 23.5 Ká bil vu bol huori ká Zibri sinj do nzaa pol-ri báy puu nduo-ri na, i daa vay mbede ká Bay Ngerewuru haneri do di i daa nduo di. Sal ká Zibri tunjke gari bari pie yul na, i daa i kieke mii, bari nduo kiyaw kiyaw a bari rii law Ngerewuru.

hoy ba *Krisi, nzoɓ ká Ngerewuru waa bay píe ni vi na. ¹¹ Nzoɓ ká ba ngerenzob ká tul-rĩ ká sakra baarĩ na, a d́aa sùo-ε ba nzoɓ pedf baarĩ, bay ji le, ¹² nzoɓ haa haa ká ura tul-e ba siya le, Ngerewuru a mgbaka d́iŋ siri, a nzoɓ haa haa ká d́iŋ tul-e ba siri laa le, Ngerewuru a úra ba siya.»

*Zezu d́aa bay bo tul nzoɓ nzaa rúo bayri
(Mrk 12.40; Luk 11.39-52; 20.45-47)*

¹³ «Kóko seke fe ba taa baarĩ *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri báy *Fariziri ká ì ba nzoɓ nzaa rúo bayri! Nzoɓri ká i hii bay haŋa Ngerewuru re mbay ká tul-ri na, ì gbakra faake ha ri. Baarĩ k̄j sùo-rĩ hoy kara, ì hii bay haŋa Ngerewuru re mbay ká tul-rĩ ya, a nzoɓri ká i hii bayke hoy kara ì haa ri faake.»

¹⁴ [«Baarĩ nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri báy Fariziri: kóko seke fe ba taa baarĩ! Baarĩ nzoɓ nzaa rúo bayri! I ko nun síe máy pileri ya, í duku m̄jiri feziŋa bari rudufu bele, be nu ku hoy kara ì d́aa nzaa bay kere p̄-pie ká nun nzoɓri bay kíeke sùo-rĩ ba nzoɓ kereri. Sawke mini ze, bay ká Ngerewuru a kún bo tul-rĩ na, a ŋóŋ bamba tasiri kal taa nzoɓ hawri roɓay.»]

¹⁵ «Baarĩ nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri báy Fariziri: kóko seke fe ba taa baarĩ! Baarĩ nzoɓ nzaa rúo bayri! I haari báy zadri riw bele, báy faa bil mbiiri, báy tusiri buo d́i d́i í nzaa nzoɓri ká i ba Ziɓ ya ha ri vi ba nzoɓ kóɓ Ngerewuru. A zadka ì ziŋ nzoɓ mb̄jw le, ì d́aa ha ni vi ba nzoɓ ká ndaya ká maa bay kóko seke fe, mba rĩ faa bal ba sidí roɓay ká bil huu ka ru-ruma ya na!»

16 «Baarì r̄awri ká ì nda faa pol nzobri na: kókɔ sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarì! I ɓaa mii: “Zadka nzob haa hud' ɓáy riŋ *hul kaŋi Ngerewuru le, ɓa fe ya ɓáy. A zadka'a haa hud' ɓáy riŋ lari ká nduy z̄iriri z̄iriri ká ɗo ɓil hul kaŋi Ngerewuru na ro le, ɓe ndaw rɔɔ, ì ɓaa mii ndad' ɓay ɗáa ɓáy, ɓay ji le, nzobke mbi sùo-ε a háake hud' ɓa tusuε.”

17 Baarì ká ì ɓa kòkɔ, í ɓa r̄aw! Ba lari ká nduy z̄iriri z̄iriri na mase, hul kaŋi Ngerewuru ká ɗaa ha lari na vi ɓa fe ká ɗo ɓod' ɓa taa Ngerewuru na ze ndad' mba mbini na ya le woo? 18 I ɓaa na rɔɓay mii: “Zadka nzob haa hud' ɓáy riŋ *tutakra fe poy Ngerewuru le, ɓa fe ya rɔɓay. A zadka'a haa hud' ɓáy riŋ fe haŋa hɔy ká ɓo tul tutakra fe poy na ku ro le, ɓe ndaw rɔɔ, ì ɓaa mii ndad' ɓay ɗáa ɓáy, ɓay ji le, nzobke mbi sùo-ε a háake hud' ɓa tusuε.”

19 Baarì r̄awri! Fe haŋa hɔy mase, tutakra fe poy Ngerewuru ká ɗaa ha fe haŋa hɔy na vi ɓa fe ká ɗo ɓod' ɓa taa Ngerewuru na ze ndad' mba mbini na ya le woo? 20 Be ze, nzob ká haa hud' ɓáy riŋ tutakra fe poy na, ka haa hud' ɓáy riŋ tutakra fe poy ɓáy fe haŋa hɔyri riw bele ká zuɔ ɗi zu. 21 Nzob ká haa hud' ɓáy riŋ hul kaŋi Ngerewuru na, ka haa hud' ɓáy riŋ hul kaŋi Ngerewuru ɓáy riŋ Ngerewuru ká kaw ɓil-e zu. 22 A nzob ká haa hud' ɓáy riŋ nulue laa le, ka haa hud' ɓáy riŋ karingaw káw Ngerewuru, rɔɔ ɓáy riŋ Ngerewuru nzob káw ɗi na.»

23 «Baarì nzob fére nzobri bol kusolri ɓáy Fariziri: kókɔ sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarì! Baarì nzob nzaa rúo ɓayri! Vay feri ká ɓare f̄u b̄uy b̄uy ká riŋ-ε ɓa *mante*, mase *anete*, mase *kumε* na, duɔ

le, ì naa mbiw ha Ngerewuru báy zadε zadε. Roo le, fe ká dfo bil bol kusol ká dfo nun d́aa, munu ká ba d́aa fe ká dfo báy zadε ká nun Ngerewuru ndaw, ḱokó nun síe nzobri ndaw, rɔɔ doko tul Bay Ngerewuru ndaw na, ì yinra d́aake. Be ze, ba ferì ká ndad bay d́aa nun-rì bo dī tan yinra bie fe hawri. ²⁴ Baarì rawri ká ì nda faa pol nzobri! Mbii baarì ká fe hoy ká ndji dfo dī na ì du-duɔ rɔɔ í nzo, roo le, ì tɔu zambal báy kukre malak ba bil-rì tan ḱokoke!»

²⁵ «Baarì nzob fére nzobri bol kusolri báy Fariziri: ḱokó seke fe ba taa baarì! Baarì nzob nzaa rúɔ bayri! Fal tunguo tɔy báy tunguo ngaw ze ì wàa ha ni *tan kad kad, roo le, fe ká mbaa bil-e ká ì sù í nzo na, ì zin báy faa riiba báy ḱokó nun fe. ²⁶ Bo Farizi, nzob nun raw! Mu wáa bil tunguo tɔy báy tunguo ngaw pola ha ni ka tán kad kad ro le, fal-ε kara a tán kad kad báy.»

²⁷ «Baarì nzob fére nzobri bol kusolri báy Fariziri: ḱokó seke fe ba taa baarì! Baarì nzob nzaa rúɔ bayri! I rii tupalri ká i rɔɔn báy pɔr ha ni puu kpaa kpaa a ndad ká fal-ε kele key hoy, roo le, bil-e ká nziiya na ba hɔru hud nzobri báy fe púnkeri ká k̄iri bod bod. ²⁸ Baarì hoy kara ì dfo faa mbiw munu ndaw. Ká nun nzobri ká kele na, i kɔ rì ba nzobri ká i d́aa fe báy zadε ká nun Ngerewuru, roo le, ká bil law-rì nziiya na, nzaa rúɔ bayri báy fe d́aa kaayari ze mbaa dī nzji nzji.»

*Bay ká'a mgbaka tul nzob fére nzobri bol kusolri báy Fariziri
(Luk 11.47-51)*

29 «Baarì *nzob fére nzobri bol kusolri báý *Fariziri, baarì nzob nzaa rúo bayri, kóko sèkè fe ba taa baarì. Baarì na ì mbuo tupal *nzob yàaṅa bayri saa nzaa Ngerewuru báý kere, a í daa tupal nzobri ká i daa fe báý zadε ká nun Ngerewuru na vur vur ³⁰ a í baa mii: “Ba fe ká buru dō zīṅ bulu buru ká piēdke lew na ε, buru ti zúo zīṅ ri bay dáa sīm nzob yàaṅa bayri saa nzaa Ngerewuru na zuo siri ya.” ³¹ Be ze, báý bay báa baarì kḷ ì kóke sùo-rì mii, ì ba vu bulu nzobri ká i i nzob yàaṅa bayri saa nzaa Ngerewuru. ³² Munu zu ε, ì se nun-rì ba pola í óro bie ped ká bulu baarì tii saw dáake na! ³³ Baarì soyi! Mjiri kuotolri! I dáa mina í tji dful ká bil kóko sèkè fe ká bil huu ká ru-ruma ya ká'a tji tul-rì na ε woo? ³⁴ I laa key: mi píe báý nzob yàaṅa bayri saa nzaa Ngerewuru ndaw, nzob nun nzemri ndaw, roo báý nzobri ká i fére ri *bol kusol Ngerewuru ndaw pi. I ika nzob haneri, a í ber nzob haneri ha ri hu ká tul puu say hud. I ndáka nzob haneri báý ndoy don ká bil *hul mbú kḷ baarì, roo í nii ri puo báý puo munu ká bulu baarì daa na, ³⁵ bay haṅa bay sīm nzobri riw bele ká baarì Zibri ì i ri gor hoy taṅ kaaya ká i daa zīṅ nzob na, ka mgbá tul-rì, tii sawke saa tul sīm *Abel ká ba nzob fe dáa báý zadε, kpuru tji ke tul-e taa Zakari, vu Baraki ká ì i ni ká sikda *hul kaṅi Ngerewuru báý zad ká *tutakra fe poy bo di na. ³⁶ Mi baa ha rì ta-taṅ ba tusε kḷ: bay sīm nzob niri key riw bele na, a mgbaka tul saw nzobri ká timbedε key.»

*Ze zu rε sùo-ε bay tul nzo bri ká Zuruzalem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ «Zuruzalem, Zuruzalem! Baarì nzo bri ká Zuruzalem ká ì i *nzo b ya a na bay ri saa nzaa Ngerewuru, a í vbuku nzo bri ká Ngerewuru pie ri ha rì na bá y tisawri í i ri. Waa, faa bal ba mina ze, mĩ hii bay mbú nzo b baarì na dɔ saw bal-i, munu ká máa kay mbú ke vi-eri dɔ saw bal-ε a guba tul-ri bá y tay bar-ε na le! Roo le, baarì na ì hii puu bayke ya. ³⁸ I ko, Ngerewuru a pón hul kani baarì na bavbaw ha rì. ³⁹ Mĩ baa ha rì ta-tan: úru saa vuri key na, ì ti kóko mĩ mbáa kpuru maa bá y sieke ká ì báa mii: “Ndaɔ bay ha na Ngerewuru ka sám fe zúo tul nzo b ká vi bá y rin Ngerembay!”»

24

*Ze zu baa bay hul kani Ngerewuru ká'a bíe
(Mrk 13.1-2; Luk 21.5-6)*

¹ Ze zu tji saa *hul kani Ngerewuru. Zadka'a dɔ zól bá yji le, led nduo bal-eri soro ba lakun-ε í kie ni hulri ká i mbuo ba gama ká dɔ bil mgbay hul kani Ngerewuru na bay ha na ni ka ko. ² Bá yji le, Ze zu mbi bay a baa ha ri mii: «Fe niri riw bele key na waa, ì ko-ko kji zu le? Mĩ baa ha rì ta-tan ba tusue kji: tisaw ká i mbúoke hulri key na, ti tón mbijw kay tul kji ká zad ni key ya. Nzo bri gáy ri riw bele zúo sirí.»

*Fe sekeri ká'a tji
(Mrk 13.3-13; Luk 21.7-19)*

‡ 23:39 23.39 Simri 118.26.

³ Zezu se a kaw tul kuo ká rin-ε ba Oliyiye. Zadka'a kaw dī na báyii lé, led nduo-bal-eri kī ro i soro ba lakun-ε í dō fi mbjw í vbi ni mii: «Mu baa ha buru laa, síe ha ndaw rɔɔ, fe niri key na a vika lé? Rɔɔbay, fe ji ndaw rɔɔ a kál a kie buru nam ká mù yji, mase síe ɔrɔ bie nam ká tusiri key na lé?» ⁴ Lεε, Zezu yjira báy bay ha ri mii: «Ì nze báy sùo-rì bay haɲa nzoɔ mbjw mini kara ka úla rì ya, ⁵ bay ji lé, nzoɔri ví ngji bamba báy rin-i í baa mii: “Ba bi ze mǐ ba *Krisi, nzoɔ ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzoɔri na.” I úla nzoɔri ngji bamba. ⁶ I láa bay soro ruyri ká nzoɔri ruu kī ká lakun-rì, a í laa soro ruyri ká nzoɔri ruu kī dī dī ndaw. Roo lé, ì ha sùo-rì ka tɔ ya, bay ji lé, ndaɔ báy haɲa fe niri key na ka tji pola ndaw rɔ! Roo lé, ba síe ɔrɔ bie nam ká tusiri key na ya rɔɔbay. ⁷ Nzoɔri ká saw puo bari mbjw, i úru bay rúu zinj nzoɔri ká saw puo kiri bod. Nzoɔri ká bil puoruo mbjw, ì úru bay rúu zinj nzoɔri puoruo kiri. Kɔn luye a líe báy zad zad ndaw, tusiri a lán yik yik báy zadri ndaw pi. ⁸ Fe nuri riw bele ku na, a doko munu ba tiika nduo ká se máy nzoɔ bay haɲa ni ka mboɲ. ⁹ I mgbaka rì í dāa nun-rì tuɔ síe a í i rì. Saw nzoɔri riw bele ká tusiri key na i fuy rì bay tul-i. ¹⁰ Síeke ku na, nzoɔri ngji bamba i pón mbika law bari; i mbika tul kī a í fuy kī. ¹¹ Nzoɔri ká i dī sùo-ri ba *nzoɔ yaaɲa bayri saa nzaa Ngerewuru na i ngji bamba, i tji í ula nzoɔri ngji bamba. ¹² Kaaya nzoɔri ká i dāa ká yaa zad ba pola pola na, a dāa ha fal ini nzoɔri ngji bamba a húoke deɲ deɲ. ¹³ Roo lé, nzoɔ ká mgba ngo-ngoɲ kpuru

t̃i síe óró bie nam na, Ngerewuru a yaana ni.
¹⁴ Bay Kere ni ká se tul Ngerewuru ká re mbay ká tul nzobri na, i ka-káake báy zadri riw bele ká tusiri key bay haɲa saw nzobri riw bele i laa bayke. Fale ku ndaw rɔɔ, óró bie nam na a ví báy.»

Bawda b̃ie ká'a t̃i tul nzobri
(Mrk 13.14-23; Lúk 21.20-24)

¹⁵ «Baarì na ì kóko nzob ká i d̃i ba “Fe Ìm ká maa b̃aa ya” ká Daniyel, nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru baa bayke piɛdke lew na. Fe Ìmke ku na a d̃oko siya ká *zad ká taɲ kaɗaɲ ká bil *hul kaɲi Ngerewuru. (Nzob ká k̃i mbede key na le, ka laa sawke ta-taɲ!) ¹⁶ Zadka i ko munu na báyji le, bari ká i kaw kuɗu zad ká Zude na, ndad bay haɲa ri d̃uu ba tul kuori.
¹⁷ Nzob ká'a mgbaka t̃aram ká tul hul siya na*, ka ti d̃i bay ṽaa faa fe beri ká hula ya ndaw,
¹⁸ a nzob ká'a d̃oko w̃aa na ti ỹi se puo bay mbika maagari be ya ndaw pi. ¹⁹ Namkeri ku na, máyri ká i d̃oko bil, báy máyri ká ledri áw waɲ bari na, i kóko seke fe ng̃ji bamba. ²⁰ Ì kóɗ Ngerewuru bay haɲa d̃ul baarì na, ka d̃o báy few lew ted ya ndaw, mase báy nam mgbaka t̃aram naari Zibri ya ndaw pi! ²¹ Ká bil namke ku na, kóko seke fe ká'a t̃i tul nzobri na, a kál tul zad pavbad: úru saa nam ká Ngerewuru d̃aake tusiri kpuru t̃i vuri key na, k̃iri kóko seke fe ká mini na nzob ko ya rɔbay, rɔɔ bil namri ká'a

* **24:17** 24.17 Zibri na, zadka i d̃aa hul le, i d̃aa tul-e aa rad rad d̃o d̃i ba zad mgbaka t̃aram bari.

vi vuku hoy kara, nzob ti kóko k̄iri seke fe ká mini mbáa mgban̄. ²² Zadka Ngerewuru mbi nzi-ε bay ȳinra namkeri ku na ba fal ya le, nzob mb̄iw mini kara, ti káw báy kumnun ya. Roo le, namkeri ku na ka ȳinra ba fal bay tul nzob beri ká'a nan ri zuo bod̄. ²³ Zadka nzob baa ha r̄i mii: “I k̄o-kóm í k̄o *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na, ka do zad̄ ni key,” mase, “ka do lew,” le, ì daa law-r̄i ka bo d̄i ya. ²⁴ I k̄o, nzobri ká i d̄i s̄uò-ri ba Krisi, báy nzobri ká i d̄i s̄uò-ri ba *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru na, i t̄ji í daa bawda fe sanri báy feri ká mba kóko bay úlake nzobri. Ze faa do d̄i le, nzobri ká Ngerewuru nan ri zuo bod̄ ba taa be na hoy kara, i úla ri ndaw̄. ²⁵ I laa key, m̄i baa bayke ha r̄i ro.»

Vu Nzob a ȳi a vi

²⁶ «Munu zu le, zadka nzobri baa ha r̄i mii: “I k̄o, *Krisi, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni vi na, do bil law kor,” le, ì se d̄i ya. Mase, i baa ha r̄i mii: “Krisi m̄u s̄uò-ε do key,” le, ì daa law-r̄i ka bo tul bay bari na ku ya, ²⁷ bay j̄i le, munu ká mbam sie yela ha nzobri k̄o haraṅ saa fi t̄ji síe kpuru t̄ji fi rin̄ síe na, síeke ká bi *Vu Nzob m̄i ví na, a doko faa mb̄iw munu ndaw̄. ²⁸ Nzobri riw bele i kóko ni, bay j̄i le, zad̄ ká hud̄ fe bo d̄i na, zad̄e na ku ze tamiri mb̄u k̄i ká d̄i.»

Sie ȳi Vu Nzob

(Mr̄k 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ «Ba vaa hoy ká fal kóko seke fe ká bil namkeri ku na, síe a doko guu ndaw̄, few ti híe

mbăa ndaw, mbaymawri gáy saa tumbam ndaw, roo hurusuori ká tumbam kara i lán yik yik ndaw pi. ³⁰ Be nu ku báyji le, fe ká'a kíe vika bi *Vu Nzoɓ na a tji ká tumbam. Ká sieke ku na, saw nzoɓri riw bele ká tusiri key na i réke sùo-ri, le, í kóko mǐ bi Vu Nzoɓ ká mǐ ví saa nulue ká bil síi mbam báy bawda hurusuo, báy riŋ díka. ³¹ Báyji le, bawda tjiw a mgbaka báy zad gǔrum gǔrum, le, mǐ píe leɗ nzaapedɗ biri ká nulue ha ri se báy tjiw zadri ká niŋ ká tusiri key, bay haŋa ri mɓu nzoɓ biri ka mǐ nan ri zuo boɗ ba taa bi na, saa fi mbje mgbá gbɓu zad ká fi mbini.»

*Fe fére ká se tul puu nzum
(Mrk 13.28-31; Luk 21.29-33)*

³² «Ì laa mára bay ká se tul puu nzum na, a í fére fe ká dí! Zadka ì ko roo nzaa toykeri luo vay a do rék rek le, ì ko ta-taŋ mii, nzaa bura mbam do dí ya ro zu. ³³ Do faa mbjw munu ndaw, zadka ì ko fe niri key na riw bele tji le, ì ko ndaw mii, bi *Vu Nzoɓ na mǐ do dí ya deb bay ví; mǐ do faa hul ro. ³⁴ Mǐ baa ha rǐ ta-taŋ ba tusue kǐ: nzoɓri ká timbede key na, i ti huka riw bele ya hoy ze fe niri riw bele key na a tji. ³⁵ Tumbam báy tusiri na a kál hɔn bele. A roo le, bay biri na ti kál ya mgbáŋ.»

*Ngerewuru huo-ε hoy ko sieke
(Mrk 13.32-37; Luk 17.26-30,34-36)*

³⁶ «Bay ká se tul namke mase saw sieke ká bi *Vu Nzoɓ mǐ yji bay ví na, nzoɓ mbjw mini kara ko ya. Leɗ nzaapedɗ Ngerewururi ká nulue ya ndaw, bi Vu Nzoɓ kara ya ndaw; ba Băa huo-ε

hoy ze ko. ³⁷ Fe ká kal báý sewke taa *Noe na, síeke ká bi Vu Nzob mĩ vika na, a doko faa mbjw munu ndaw. ³⁸ I ko, báý bil sewke taa Noe ká pola lew ká mbii yaa zad ya robay na, nzobri su fe í nzo fe, máyri báý warari i yaa kị, mase i ha vu bariri kara yaa kị kpuru maa báý nam ká Noe ndúoke bil hul tumbii na. ³⁹ Nzobri may bay ká tul sùo-ri kpuru maa báý mbii ká ví yaa zad mgbãri, a faa ri riw bele. Nam ká bi Vu Nzob mĩ yíi mí vi na kara, a doko faa mbjw munu ndaw. ⁴⁰ Be mini ze, warari sidi ká i doko waa na, i mbika nzob mbini, a í pɔŋ nzob mbjε mgbami. ⁴¹ A máyri sidi ká i do nan fe na, i mbika nzob mbini, a í pɔŋ nzob mbjε mgbami. ⁴² Munu zu le, ì káw báý nzaa bal-rĩ kekeke, bay ji le, nam ká Ngerembay baarĩ a víke na ì ko ya. ⁴³ I ko báý kere ndaw ro! Zadka nzob puo ko saw síe ká nzob riiba a víke bil hul be ba suŋ na le, a káw báý nzaa bal-ε kekeke bo, ka ti pɔŋ faa ha nzob riiba haw faa hul be a faa fe beri ya. ⁴⁴ Sawke mini ze, baarĩ hoy kara ì káw báý nzaa bal-rĩ kekeke, bay ji le, saw síe ká ì ker ya na ndaw roo, bi Vu Nzob na mĩ víke báý.»

Led káw ká do tul ped be, báý be ká do tul ped be ya

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Munu ku waa, led káw haa ze do báý nun nzem, a do tul ped be báý zadε le? Be key na, baa káw be pɔŋ ped zuo nduo-ε a ha ni ko-kóm ba tul led káw hawri, bay haŋa ni ka leke ri fe sum bari báý zadε zadε báý nam nam. ⁴⁶ Suoriya

a bá taa ledke ká bãa káw be yïi a ví zìŋ ni ká zad d́aa ped ká mini key. ⁴⁷ Mì ßaa ha rì ta-taŋ ßa tusue kị: be na, bãa káw be a pónŋ ped kóro fe ßeri riw bele zuo nduo-ε. ⁴⁸ Roo ε, zadka'a ßa led káw ká ndaya ε, a kér ßay ká bil law-ε mii: "Bãa káw ßi mgbá roy ká ßay vika." ⁴⁹ Ro, a tii saw b́odf bãw ped ßeri na a sù a nzo zìŋ koy himri ndaw. ⁵⁰ Báyyi ε, báyy nam ká'a ker ya na, bãa káw be na a ví t̄ii tul-e mbudá báyy saw síe ká'a ko ya. ⁵¹ Lεε, ka'a mgbaka ni a dara ni ko seke fe nḡii bamba, a daa ni kaw zad kókó seke fe zìŋ nzob hawri ká i ßa nzob nzaa rúo ßayri. Ba zad ká nzobri réke rew báyy mbii nun-ri mgbobo mgbobo, a í sù sere-ri nḡër nḡër ká d̄i.»

25

Law ßay ká se tul máy tikd̄iri ká tul-ri duo

¹ Zezu ßaa mii: «Síeke ká Ngerewuru a réke mbay ká tul nzobri ká tusiri key na, a d́oko munu ßa máy tikd̄iri ká tul-ri duo, ká i f̄aa huu ndele ßari a í t̄iike ßay v̄aa suz nun nzob máy fie.

² Nzob ndeßeri ká sakra ßari ku na i ßa kòkòri, a nzob ndebekeri laa ε, i ßa nzob nun nzemri.

³ Bari ká i ßa kòkòri na, i f̄aa huu ndele ßari munu hoy taŋ mgbaka num kị do nduo-ri. ⁴ A ßari nzob nun nzemri na laa ε, i f̄aa huu ndele ßari do nduo-ri báyy num kị kek. ⁵ Munu ká nzob máy fie na ví vaa ya na báyyi ε, ßari riw bele ká tul-ri duo na, i duku nam gbaru gbaru, a í zuo nam rád bele.

⁶ «Maa báyy nzaa zad buo báyyi ε, i ßaa ßay belen mii: "Nzob máy fie na se vuku ro, ì t̄ii í

suo nun-ε!” ⁷ Báyyi ɛ, ɓari máy tikdiri riw bele na i tuma saa tul nam a í tii saw léke huu ndele ɓari. ⁸ ɛɛ, ɓari kòkòri na i goŋ máy nun nzemri na mii: “Í ha ɓuru num ɓaari na ndji ha ɓuru ɗaa zúo bil huo huu ndele ɓuru ká do ruma key wool!” ⁹ Báyyi ɛ, máy nun nzemri na yijra ɓáy ɓay ha ri mii: “Úwaa, num ɓuru na ngji maa haŋa náa ɗonri kɔ ya. I se luoz nzoɓ ɗáɓkeri na í vaa hie.” ¹⁰ Zadka kòko máy tikdiri na i zol ɓay vaa hie num na báyyi ɛ, nzoɓ máy fie na ví tji ká fal-ri. ɛɛ, ɓari máy nun nzemri ká i giyan ni kekeke na, i nduo ziŋ ni mbjw hoy í se hul suoriya yaŋa kɔ na, ɛ, i dar faa gbak ɓo tul-ri.

¹¹ «Fale ku ndji ndaw roo, ɓari kòkòri ká ndebe na i vi í ɗi nzoɓ máy fie na mii: “Mbay, Mbay, mgbúɗa faa ha ɓuru!” ¹² ɛɛ, ka’a yijra ɓáy ɓay ha ri mii: “Mi ɓaa ha ri ta-taŋ ɓa tusue kɔ: mi ko ri ya.”

¹³ «Munu zu ɛ, ì káw ɓáy nzaa ɓal-ri kekeke, ɓay ji ɛ, namke ɓáy saw sieke na ì ko ya.»

*Law ɓay ká se tul leɗ káwri ká tul-ri say
(Luk 19.11-27)*

¹⁴ Zezu ɓaa na roɓay mii: «Sie yi bi *Vu Nzoɓ na, a ɗoko munu ɓa nzoɓ mbjw ká ɗo séke ɓa varu, ɛ, ka ɗi leɗ káw ɓeri a poŋ feziŋa ɓeri zuo nduo-ri. ¹⁵ Leɗ káw ɓe ká mbjw na, ka faa lari ká nduy ziriri ziriri ngi-ngji zuo bawda ɓol ɓa ndebe ha ni. Nzoɓ ndeke ɗi sidike ɛ, ka faa zuo ɓol ɓa sidí ha ni, a nzoɓ ndeke ɗi sayke laa ɛ, ka faa zuo ɓol ɓa mbjw ha ni*». Nzoɓ ha ha

* **25:15** 25.15 Bil ɓol mbjw na, lari ká ɗi maa lari peɗ mbiimbam duo fale ndebe.

ɛ, ka ha ni lari maa bay tul hurusuo-ε. Fale ku ndaw roo, a uru a zol faa varu be na. ¹⁶ Uru saa namke ku hoy ɛ, led kaw be hay ka yaa bol lari ba ndebe na, se a vaa fere nun lari na, a zinj ki bol ndebe zuo tul-e. ¹⁷ Nzob hay ka yaa bol lari ba sidɪ na kara daa faa mbijw munu na ndaw, a zinj mbiike ba bol sidɪ a daa zuo tul-e ndaw. ¹⁸ Roo ɛ, nzob taa hay ka yaa bol lari ba mbijw na, se a vaa tie luo a mbede lari baa gan be na dib dib do di.

¹⁹ «Zadka bole di maa fe na bayji ɛ, baa gan bari na yi a vi a tii saw kija fal fe beri na zinj ri. ²⁰ Nzob hay ka yaa lari bol ndebe na soro ba lakun baa gan be bay bol lari ki ba ndebe zuo tul-e a baa ha ni mii: “Mbay, mu ko, mu ha mi bol lari ba ndebe, ɛ, mi zinj ki ba ndebe zuo tul-e.” ²¹ Lee, baa gan be na baa ha ni mii: “Ndad bamba, mu ba led kaw kere, mu do tul fe ka mi daa zuo nduo-o na bay zadε. Munu ka fe ka ndji ka mi daa zuo nduo-o ka mu daa ha ni tii suku na, timbede key mi pon feri ngi-ngji ro zuo nduo-o. Mu vi kaw bil suoriya zinj mi.” ²² Bayji ɛ, be ka’a yaa bol lari ba sidɪ na soro a vi lakun baa gan be na ndaw a baa ha ni mii: “Mbay, mu ko, mu ha mi bol lari ba sidɪ, ɛ, mi zinj mbiike bol sidɪ zuo tul-e.” ²³ Lee, baa gan be na baa ha ni mii: “Ndad bamba, mu ba led kaw kere, mu do tul fe ka mi daa zuo nduo-o na bay zadε. Fe ka ndji ka mi daa zuo nduo-o ka mu daa ha ni tii suku na, timbede key na mi pon feri ngi-ngji ro zuo nduo-o. Mu vi kaw bil suoriya zinj mi.” ²⁴ Bayji ɛ, be ka’a yaa bol lari ba mbijw na soro

a vi lakun bǎa gaŋ be a ba a ha ni mii: “Mbay, mǐ ko ndaw, bo na mu ba nzoŋ ka mu yɪŋ bamba tasiri. Bo na mu hii bay zin fe ka bil ped ku-ori: fe ka mu ru ya na, mu vbie; a fe ka mu mii paŋe ya kara, mu mbu zuo tul ki. ²⁵ Mi daa hɛ ngii bamba, ze mi va tie lu mi mbede lari bo na do di. Mu ko, be ze do key. Mu ya fe bo na.” ²⁶ Bayji le, gaŋ tul-e na ba a ha ni mii: “Bo led kaw ka mu ndaya, a mu ba lay! Munu ka mu ko mi ba nzoŋ ka mi ru fe ya, a le, mi vbie feke, a mi mii paŋa fe ya, a le, mi mbu feke zuo tul ki, wa, ²⁷ daa mina mu ha lari bi na ha nzoŋ ki kpa a daake ped, ze sie yi bi le, mi zin mbiike zuo tul-e ya le?” ²⁸ Bayji le, bǎa gaŋ be na ba a ha nzoŋ ped beri na mii: “I naa bol lari na ka nduo-e i ha nzoŋ taa ha ka doke bay bol duo na ka nde tul-e taa be, ²⁹ bay ji le, nzoŋ ha ha ka do bay fe na, i haŋa ni ki nde tul-e, le, ka kaw bil ndadi. Roo le, nzoŋ ka ti bay fe ya na, ha ka ndii hoy ka’a doke na kara, i naa doŋ bay pon ni.” ³⁰ A be led kaw ka ba nzoŋ ka gor na, i mbi ni i vbu ni bo zad ka sii nduŋ ka kele. Ba zad ka nzoŋri reke rew bay mbii nun-ri mgbobo mgbobo, a i su sere-ri ngɛr ngɛr ka di.»

Vu Nzob a vi kɪŋ sal bay

³¹ «Zadka bi *Vu Nzob mi yi bay rin dika mbay bay led nzaapedri riw bele ka nulue na bayji le, mi kaw tul karɪŋaw rin dika bi. ³² Saŋ nzoŋri riw bele i mbu ki ka pol-i, le, mi kele ri ha ri do boŋ boŋ, munu ka nzoŋ koro fe hol keleke sakra baduri bay vuyri do boŋ boŋ. ³³ Mi

dáa badfuri do tundo hofo bi, a vuyri laa le, do tundo gel bi. ³⁴ Báyyi le, bi ká mǐ ba mbay na mǐ báa ha nzobri ká i do tundo hofo bi na mii: “Baarì ká Bǎa sam fe zuo tul-rǐ na, ì ví yaa fe kere puoruo ká’a leke bay tul-rǐ báy titire dáa tusiri ká piɛɛ lew hoy na ba taa baarì, ³⁵ bay ʒi le, zadka kon se mǐ na, ì ha mǐ fe sum mǐ su, kon mbii hoy se mǐ kara, ì ha mǐ mbii mǐ nzo ndaw. Mǐ ba varu nzo na, ì mgba mǐ ba sùo-rǐ, ³⁶ mǐ se tigbaa-i hoy kara, ì ha mǐ gari mǐ nduo ndaw, sùo-i ká se mǐ na, ì ko-kóm ba tul-i ndaw, roo, hul sal ká mǐ naa di kara, ì vaa ko mǐ ndaw pi.” ³⁷ Báyyi le, bari nzo fe dáa báy zadɛri na, ì yɛnra báy bay mii: “Mbay, síe ha ndaw roo buru ko mù ká kon se mù, roo buru ha mù fe sum mù su; mase síe ha ndaw roo kon mbii se mù, roo buru ha mù mbii mù nzo le? ³⁸ Mase síe ha ndaw roo, buru ko mù ba varu nzo, roo buru mgba mù ba sùo buru; mase síe ha ndaw roo, mù se tigbaa-a hoy, roo buru ha mù gari mù nduo le? ³⁹ Síe ha ndaw roo, buru ko mù báy sem, mase mù naa hul sal ndaw roo, buru vaa ko mù le?” ⁴⁰ Báyyi le, bi ká mǐ ba mbay na mǐ yɛnra báy bay ha ri mii: “Mǐ baa ha rǐ ta-tan ba tusue kɛ: síe ha ha ká ì daa fe niri key na zɛn nzo mbɛw ká ba leɛ ká ndji hoy ká sakra yu-iri le, ba bi ze ì daa feke key na zɛn mǐ ndaw ku.”

⁴¹ «Fale le, bi ká mǐ ba mbay na mǐ báa ha nzobri ká i kaw tundo gel bi na mii: “I zól ká nzaa-i di di ba lew, baarì ká fadi Ngerewuru mgba rǐ! I zól í se bil huu ká ru-ruma ya banquo ká i leke do bay tul ngeretemndaya báy leɛ

nzaaped beri, ⁴² bay ii le, zadka kon se mi na, i ha mi fe sum mi su ya; kon mbii se mi kara, i ha mi mbii mi nzo ya ndaw. ⁴³ Mi ba varu nzoɓ, le, i mgba mi ba suɔ-ri ya; mi se tigbaa-i hoy kara, i ha mi gari mi nduo ya ndaw; suɔ-i se mi, mase mi naa hul sal kara, i vaa ko mi ya ndaw pi.” ⁴⁴ Leɛ, i yinjra bay bay mii: “Mbay, sie ha ndaw roo, buru ko kon ka se mu, mase kon mbii ka se mu, mase mu ba varu nzoɓ, mase tigbaa-a ka do hoy, mase suɔ-o ka se mu, mase hul sal ka mu naa di na roo, buru vaa so mu ya le?” ⁴⁵ Bayji le, bi ka mi ba mbay na, mi yinjra bay bay ha ri mii: “Mi baa ha ri ta-tan ba tusue ki: zadka i daa fe niri key na zinj nzoɓ mbijw ka ba led ka ndii hoy ka sakra yu-iri ya le, ba bi ze i daa feke key na zinj mi ya ndaw ku.” ⁴⁶ Bari nzoɓkeri key na, Ngerewuru a haɗa ri ko seke fe ka do banɗuɔ kpadara na. Roo le, nzoɓ fe daa bay zadferi na, i kaw bay kumnun banɗuɔ.»

26

Zudas bay mbay Zibri leke bay bay mgbaka Zezu

(Mrk 14.1-2; Luk 22.1-2; Zaa 11.45-53)

¹ Zadka Zezu fere nzoɓri bay beri key na o riw bele bayji le, ka baa ha led nduoɓal-eri mii:
² «I ko ndaw, ton nam sidii hoy ro bay daa *nam suoriya tii saa bil koy na, le, bi *Vu Nzoɓ na i pon mi bo nduo nzoɓri ha ri ber mi do tul puu say hud.» ³ Bayji le, *ngerenzob fe poyri bay ngerɛ Zibri mbu ki ka bil boro mbay ngerenzob fe poy luye ka ba Kayif, ⁴ ro, i nzaa faa ba law

bay mgbaka Zezu bay ika ni. ⁵ Roo le, i baa mii: «Ndad bay mgbaka ni ka sie nam fe sum suoriya ya, ka ruo nzoeri uru i daa so tul naari.»

*Máy mbijw daa num zuo tul Zezu
(Mrk 14.3-9; Zaa 12.1-8)*

⁶ Zezu na do Betani luo nzoeri ka i di ni ba Simon nzoeri kpiri. ⁷ Bayji le, may mbijw munu soro a vi lakun-ε. Ka mgbaga guma ka i daa bay tisaw ka riη-ε ba *alabastre* ka num mbaa di. Numke ku na bare fu buy buy ka larike kara ηgoη bamba. Zadka Zezu kaw nzaa fe sum na, may na va kuna num na tolozo zuo tul-e. ⁸ Zadka led nduobal-εri ko feke na munu bayji le, law-ri se ri ha ri baa mii: «Bay ji ndaw roo, ka bie num na mini key zuo bisuy gor hoy le? ⁹ Ba fe ka nzoeri hie ba pola zu le, a zinj larike ηgji bamba a poη larike ha nzoeri kukuri!» ¹⁰ Zadka Zezu ko ker bay bari na munu bayji le, ka baa ha ri mii: «Mina ze i yoklo may key na mini le? Fe ka'a daa zinj mi key na, ba fe kere ka ndad bamba tasiri. ¹¹ I ko, nzoeri kukuri na i doko zinj ri banquo kpadara, roo le, bi na, mi ti doko zinj ri banquo ya. ¹² May na kuna num ka bare fu buy buy na zuo tul-i, roo bay hanja ri vroke mi bay. ¹³ Mi baa ha ri ta-taη ba tusue ki: zadri riw bele ka tusiri key ka i ka-kaa Bay Kere key ka di na, i loko soro fe ka may key daa na, bay hanja nzoeri kerke bay se tul-e.»

*Zudas hii poη Zezu bo nduo ηgerenzob fe poyri
(Mrk 14.10-11; Luk 22.3-6)*

14 Báyyi ɛ, nzoɓ mbjw ká sakra led nduoɓal Zezuri ká duo fale sidí, ká riŋ-ε ɓa Zudas Iskariyod na, se luo *ŋgerenzoɓ fe poyri ¹⁵ a ɓaa ha ri mii: «Zadka m̀ pɔŋ Zezu ɓo nduo-r̀ ɛ, fe ji ze ì haŋa m̀ ɛ?» Lεε, i faa lari rom ɓa sɪŋ say í ha ni. ¹⁶ Ūru saa síeke ku na báyyi ɛ, Zudas tii saŋ nzáa faa ɓay kóko saŋ síe ká'a máa ɓay pɔŋ Zezu ɓo nduo-ri.

Zezu su fe sum suoriya tji saa bil koy zin led nduoɓal-eri
(Mrk 14.12-21; Luk 22.7-14,21-23; Zqa 13.21-30)

¹⁷ Titire nam ká i dáake suoriya maapa ká tan fe hew fe na báyyi ɛ, led nduoɓal Zezuri soro ɓa lakun-ε í vbi ni ɓay mii: «Zad haŋa ze mù hii ɓay haŋa ɓuru se dī ɓúru vaa leke fe sum suoriya tji saa bil koy na ká dī ɛ?» ¹⁸ Lεε, ka yiŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ì se ŋgerɛpuo ká Zuruzalem ká luo nzoɓ mbjw munu í ɓaa ha ni mii: “Mbay ɓaa mii: ‘Bi na, saŋ síe ɓi tɔŋ dī ya deɓ hoy ro, ɛ, ká bil hul ɓo key ze m̀ dáa fe sum suoriya nam tji saa bil koy na ɓáy led nduoɓal-iri ká dī.’ ”»

¹⁹ Báyyi ɛ, led nduoɓal Zezuri daa munu ká'a mbi nzi-ε ha ri, ro í leke fe sum suoriya tji saa bil koy na.

²⁰ Zadka síe riŋ bele na, Zezu kaw nzaa fe sum ɓáy led nduoɓal-eri ká duo fale sidí na. ²¹ Zadka i do suŋa fe báyyi ɛ, ka mbi ɓay a ɓaa mii: «M̀ ɓaa ha r̀ ta-taŋ ɓa tusue kɪ: nzoɓ mbjw ká sakra ɓaar̀ na, a mbika tul-i.» ²² Lεε, ɓayke ku na daa ha led nduoɓal-eri dáake síe ŋgji ɓamba tasiri, í tii saŋ vbika ni ɓay mbjw mbjw ɓáy zad ɓari riw

bele mii: «Mbay, ba bi ya na maa?» ²³ Báyyi ɛ, Zezu yj̄iŋra báyy bay mii: «Nzob ká mby nduo fe s̄um z̄iŋ m̄i na, ba be ze a mbika tul-i. ²⁴ Bi *Vu Nzob na, m̄i huka munu ká i baa bayke ɔo bil mbede Ngerewuru se tul-i. Roo ɛ, kókɔ seke fe taa minake ze a ɔoko bay tul nzob ká mbi tul bi Vu Nzob na ɛ! Nzobke ku na, mbón̄ ni ya ndaɔ mba mbón̄ ni.» ²⁵ Báyyi ɛ, Zudas be ká'a pón̄ ni bo nduo nzobri na vbi ni mii: «Mbay, ba bi ya na maa!» ɛɛ, Zezu yj̄iŋra báyy bay ha ni mii: «Ba bo ya mina ɛ?»

Zezu báyy leɔ nduobal-eri kaw nzaa fe s̄um law mb̄iw

(Mrk 14.22-26; Luk 22.14-20; 1Kɔ 11.23-25)

²⁶ Zafka i ɔo s̄uŋa fe na báyyi ɛ, Zezu mbi maapa a ɔaa taambol ha Ngerewuru ndaw roo, a haw a ha leɔ nduobal-eri a baa ha ri mii: «Ì yaa í s̄u; be ni key na ba naysuo-i zu.» ²⁷ Fale ku ɛ, ka ȳi a mbi kobo a ɔaa taambol ha Ngerewuru, roo a ha ri a baa mii: «Ì yaa í nzo báyy zad baar̄i riw bele. ²⁸ Be ni key na ba sím s̄uo-i zu. Ba sím bi ká'a úo zuo siri bay síŋke *sáka kuni ká Ngerewuru saa z̄iŋ nzobri nḡi bamba bay haŋa ni ndáke buma feyaa nzobri. ²⁹ M̄i baa ha r̄i ta-taŋ: tii sawke saa vuri key na, m̄i ti nzokɔ mbii lere puu key na z̄iŋ r̄i mb̄aa kpuru maa báyy nam ká m̄i nzokoke taa fie z̄iŋ r̄i báyy nam ká Baa a réke mbay ká tul nzobri na.» ³⁰ Fale ká i ɔi sim nam suoriya í písike Ngerewuru na báyyi ɛ, i zol í vaa kaw tul kuo ká riŋ-ɛ ba Oliviye.

*Ze zu baa bay ka tul may bay Piyer
(Mrk 14.27-31; Luk 22.31-34; Zaa 13.36-38)*

³¹ Bayji le, Ze zu baa ha led nduobal-eri mii: «Bil sun key na, feri ka'a tji tul-i na, a haɗa ri duu riw bele i pɔŋ mi, bay ji le, Ngerewuru baa do bil mbede be mii: "Mi ika nzoɓ koro baɗu, le, kuɗu baɗuri na, i zekre ki kperke kperke bay zad zad riw bele*." ³² Roo le, zadka mi tji saa luɔ huɗ na, mi va giyan ri ka kuɗu zad ka Galele.» ³³ Leɛ, Piyer mbi bay a baa ha ni mii: «Ze nzoɓ haɗri riw bele pɔŋ mu hoy kara, bi na, mi ti pɔŋ mu ya mgban.» ³⁴ Bayji le, Ze zu yjira bay bay ha ni mii: «Mi baa ha mu ta-tan ba tusue ki: ka bil sun ka do key na, pola roo bay haɗa tuo ka-kaa le, mu may bay ka tul-i faa bal ba say mi, mu ko mi ya.» ³⁵ Leɛ, Piyer yjira bay bay ha ni mii: «Ze bay haɗa mi hu na ziɗ mu hoy kara, mi ti may bay ka tul-a ya.» Leɛ, led nduobal-ɛ haɗri riw bele na i baa faa mbjw munu ndaw.

*Ze zu daa nzaa bay kere ka Gesemane
(Mrk 14.32-42; Luk 22.39-46)*

³⁶ Fale ku bayji le, Ze zu faa led nduobal-eri a tjiike zad mbjw munu ka i di ba Gesemane. Ka zafe ku na, ka baa ha ri mii: «I kaw zad ni key, ka mi naa suo-i ndji bay va daa nzaa bay kere.» ³⁷ Bayji le, ka naa Piyer bay vu Zebederi ka tul-ri sidɪ na ha ri se ziɗ ni. A le, ka tii saw koko sie, a law-ɛ se ni riɪ fe ka se bay mi-miira mini, ³⁸ ro a baa ha ri mii: «Mi ko seke fe ka bil law-i maa

* **26:31** 26.31 Zakari 13.7.

huf. I káw zadf ni key zinj mĩ báy nzaa bal-iri kekeke.»

³⁹ Fale ká'a ala ri a se dī ndji munu ba pola na báyii le, ka guba siri mbuka a kod Ngerewuru mii: «Báa, zadka faa dō dī le, fe seke ká'a dāa mĩ key na, mu ha ni ka dō dī dī zinj mĩ, roo le, mu dāa fe munu ká law-a ze hii bo, munu ká law-i ze hii ya.» ⁴⁰ Fale ku le, ka yji a se luo led nduobal-eri ká say na, le, ka zinj ri ká tul nam. Ro, a tuma ri a baa ha Piyer mii: «Ì maa káw siya zinj mĩ saw síe mbijw ya hoy le woo? ⁴¹ I káw báy nzaa bal-iri kekeke í dāa nzaa bay kere, ká bay líe bo bil nzaa úla. Ká bil law nzoḅ na, law hiiya dāa kere ze mbaa dī gbay gbay, roo le, hurusuo-ε maa ya.» ⁴² Ka naa sùo-ε na roḅay faa bal ba sidike, a vāa kod Ngerewuru mii: «Báa, zadka fe seke ká'a dāa mĩ key na, faa náake ká bay haḅa mĩ kō na tiya le, mu dāa fe ká law-a ze hii.» ⁴³ Báyii le, ka yji a ví zinj led nduobal-eri na roḅay ká tul nam, bay ji le, nam hii nun-ri dik dik báy. ⁴⁴ Ka naa sùo-ε ba kji na roḅay, a vāa kod Ngerewuru ndeke dī faa bal ba sayke, a dāa nzaa bay kere faa mbijw munu ká'a dāa ká polari na. ⁴⁵ Fale ku le, ka yji a ví zinj led nduobal-eri a baa ha ri mii: «Ì na-nam roḅay í mgbá taram sùo-rĩ keke? Saw síe ká i pōjke bi *Vu Nzoḅ bo nduo nzoḅ feyaari na vi ro. ⁴⁶ I úru siya náa séri! I kō-kóm í kō nzoḅ ká'a mbika tul-i na dō key.»

*Ngere Zibri mgbá Zezu
(Mrk 14.43-50; Luk 22.47-53; Zaa 18.3-12)*

⁴⁷ Zadfka Zezu dɔ b́aa bay kɔb b́ay na b́ayji le, Zudas ḱa ba nzob mbjw ḱa sakra lef nduobal-eri ḱa duɔ fale sidi tji b́ay ruɔ nzobri bud bud. I vi b́ay maamiiri b́ay puuri gbiri gbiri dɔ nduori. Nzobkeri ku na, ba *ngerenzob fe poyri b́ay ngere Zibri ze pie ri. ⁴⁸ Zudas, nzob mbika tul Zezu na, ka leke bay zɪŋ ruɔ nzobri a baa mii, fe ḱa beri d́aa bay haŋa ri ḱoke ni na ze dɔ key: «Nzob ḱa m̃ mgba ni girik m̃ aw nzi-ε le, ba be ḱa ì hii na zu. I mgba ni.» ⁴⁹ Ṽi Zudas ḱa munu na b́ayji le, ka soro kod hɔy ba lakun-ε a baa ha ni mii: «Soko woo Mbay,» le, ka mgba ni girik a aw nzi-ε. ⁵⁰ B́ayji le, Zezu yjira b́ay bay mii: «Nzob buɔ-i, fe ḱa mù vi bay d́aake na, mu daa.» Ro, nzob hawri daa so tul Zezu kuruk í mgba ni.

⁵¹ Leε, nzob mbjw ḱa sakra bari ḱa i dɔ zɪŋ Zezu na, naa maamii be hiyaw saa ngole, a téke suku lef ḱaw ngerenzob fe poy luye na mbeked bo bisuy. ⁵² B́ayji le, Zezu baa ha ni mii: «Mu yjira maamii bo na ka nduo ngole, bay ji le, nzobri riw bele ḱa i ru-ruy b́ay maamii na, i huka hud maamii ndaw. ⁵³ Mù ker mii, zadfka m̃ kod B́aa bay haŋa ni ka pie b́ay lef nzaapedri ḱa nulue ha ri ví so m̃ le, ḱa zadε ku hɔy na, ka ti píe b́ay kuɖu bari ngji hɔŋo hɔŋo zad duɔ fal-ε sidi ha m̃ ya k̃i le woo†? ⁵⁴ A zadfka'a daa munu ku na waa, a d́aa mina ha bay ḱa se tul fe ḱa'a tji ḱa dɔ bil mbede be na, a doko munu b́ay zadε le?» ⁵⁵ Fale ku le, Zezu baa ha ruɔ nzobri na mii: «Ì tji b́ay maamiiri b́ay puuri gbiri gbiri

† **26:53** 26.53 Ḱa Rɔm na, kuɖu nzob yumri mbjw le, tul nzobri ḱa di ba isod sod duɔ zad yie.

bay mgbaka mĩ rii fe ká mĩ ba dombirim nzoɓ ɛ woo! Namri riw bele na, mĩ kaw bil *hul kaɓi Ngerewuru bay fére rĩ fe, ɛ, ì mgba mĩ ya. ⁵⁶ Roo ɛ, fe niri riw bele key na tji mini ha bay ká *nzob yaana bayri saa nzaa Ngerewuru daa do bil mbede pola na, do munu bay zadε.» Be nu ku bayji ɛ, led nduobal-eri riw bele poɓ ni, a í zuo dul had bele.

Zezu do pol nzoɓ kún sal bay luyeri

(Mrk 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71; Zaa 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Nzobri ká i mgba Zezu na, i séke ni luo Kayif ká ba *ngerenzob fe poy luye. Ká zadε ku na, *nzob fére nzobri bol kusolri, bay ngerε Zibri mbu ki ká di. ⁵⁸ Lεε, Piyer na dii fal Zezu di bay salke a se daka daka kpuru a tji nzaa mgbay ngerenzob fe poy luye na. Ka rii a kaw bil mgbay zinj nzoɓ kóro zadri bay kóko, waa, fekeri ku na a kál mina ɛ? ⁵⁹ Bayji ɛ, ngerenzob fe poyri bay kudɗu nzoɓ kún sal bay luye ká luo Zibri na, i nzaa faa bay kúɗ bay zuo nzaa Zezu, bo bay daake bay hud bo tul-e, a í i ni. ⁶⁰ Bayji ɛ, nzoɓ kúɗ bayri vi ngji bamba í kudɗ bay zuo nzi-ε, roo ɛ, i zinj bay mbjw mini ká mgba tul-e ya. Laa ɛ, warari sidɗi tji ⁶¹ í baa mii: «Ledban key na baa mii: beri maa bíε *hul kaɓi Ngerewuru key na wukluk wukluk, a nam say ɛ, beri mbúo do zadε.» ⁶² Bayji ɛ, ngerenzob fe poy luye na, uru siya a baa ha Zezu mii: «Bay niri ká nzoɓ niri mbi bo tul-a key na waa, mù ti yinjra bay bay mbjw ya hoy ɛ?» ⁶³ Roo ɛ, Zezu mgba nzi-ε do di. Bayji ɛ, ngerenzob fe poy luye na mbi bay

a baa ha ni mii: «Báy riŋ Ngerewuru Nzob Káw Báy Kumnun na, mu haa huɗ mú yĩŋrake báy vbiw ká mĩ vbi mù key na ha buru laa. Waa, mù ba *Krisi, Vu Ngerewuru, nzob ká Ngerewuru waa bay píe ni ví yaa nzobri na le?» ⁶⁴ Zezu yĩŋra báy bay ha ni mii: «Be kị ze mù baa ku. Roo le, mĩ baa ha ri ta-taŋ: úru saa vuri key na, bi *Vu Nzob na i kókó mĩ kaw tundo hoɗo Ngerewuru Nzob Hurusuo. Rɔbay, i kókó mĩ ká mĩ ví saa nulue ká bil síi mbam.» ⁶⁵ Báyji le, ngerenzob fe poy luye na go gari be kị sùo-ε tĩr a baa ha *nzob kúŋ sal bay luyeri na mii: «Ì kó í kó mbáa, ka tĩiri Ngerewuru! Náa vbikari nzob nasi bay kịri bay ɗáake mina báy le? Ngerewuru ká'a tĩiri ni na, i laa sùo-ri kị riw bele ro! ⁶⁶ Waa, i ker mina le?» Leε, i yĩŋra báy bay mii: «Bay mgba tul-e, a ɗaa fe ká maa huɗ.» ⁶⁷ Falε ku báyji le, i sa-sami zuo nun-ε, a í boɗ ni; nzob haneri nda hala nun-ε i vbike nzi-ε mii: ⁶⁸ «Bo ká mù ɗi sùo-o ba Krisi na, nzob ve ze nda mù key le? Baa ha buru laa!»

Piyer may bay ká tul Zezu

(Mrk 14.66-72; Luk 22.56-62; Zaa 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piyer kaw mgban ká keε, le, leɗ máy mbijw munu ká ba leɗ káw soro ba lakun-ε a baa ha ni mii: «Bo kara mù se ziŋ Zezu, leɗban ká kuɗu zad ká Galele na ndaw.» ⁷⁰ Leε, Piyer may bayke ká nun nzobri riw bele a baa mii: «Bay bo ká mù baa key na, mĩ taɗ láa kpuy.» ⁷¹ Falε ku le, ka se nun-ε ba nzaa kókó munu, le, leɗ máy kị ká ba leɗ káw kó ni a baa ha nzobri ká i ɗo zadε

na mii: «Ledban key na, ka se-sef zinj Zezu ká Nazaref na mbiw hoy!» ⁷² Lεε, Piyer yi a may bay ba ki na robay, a haa hudf mii: «Ledban key na, mi ko ni ba mbiw ya mgban!» ⁷³ Fale ku ndji hoy le, nzobri ka i do zadε ku na, i soro ba lakun-ε i baa ha ni mii: «Ba tusue, mu ba nzob mbiw ka sakra bari ku, bay ji le, kusol bay bo na ri taa bari ndaw.» ⁷⁴ Bayji le, Piyer tii saw haa hudf zuo tul-e mii: «Mi hu mak mak! Ledban key na, ka nun Ngerewuru le, mi ko ni ya!» Lεε ka zadε ku hoy, tuo ka-kaa konron. ⁷⁵ Zadka'a laa kaa tuo na bayji le, ka ker se tul bay ka Zezu baa ha ni pola mii: «Pola roo bay hana tuo ka-kaa le, mu may bay ka tul-i faa bal ba say mii, mu ko mi ya na.» Bayji le, ka ti bay mbii miri mgobo mgobo.

27

I mgba Zezu se pol Pilaf

(Mrk 15.1; Luk 23.1-2; Zaa 18.28-32)

¹ Bay tibie pied na, *ngerenzob fe poyri bay ngerε Zibri riw bele na i mbi nzaa-ri i daa bay hudf bo tul Zezu. ² Bayji le, i ha ri mgba ni i sin ni i seke ni ha Pilaf nzob reke tul puo ka kufu zad ka Zude.

Zudas i suo-ε

(Pef 1.18-19)

³ Lεε, Zudas ka mbi tul Zezu na laa soro bay hudf ka i daa bo tul Zezu na bayji le, ker bay i ni ba hudf ha ni faa lari rom ka sin say ka i ha ni pola bay mbike tul Zezu na, a yiike a va zinke *ngerenzob fe poyri bay ngerε Zibri ⁴ a baa ha ri mii: «Bi na, mi daa feyaa, bay ji le, mi mbi tul

nzob ká bay mbjw mgba tul-e ya ha ri dfaa bay huf bo tul-e.»

Λεε, i yj̄nra báy bay ha ni mii: «Bay buru ti di ya! Ba ped bo zu.» ⁵ Báyj̄i le, Zudas mii lari na z̄ay zuo bil *hul k̄ani Ngerewuru na, a zol a vaa dfaa sal taa sol-e a hu taa puu tej rej.

⁶ Λεε, ngerenzob fe poyri faa lari na nj̄m do nduo-ri í baa mii: «Lari key na, *bol kusol naari haa faa ká bay dfaa zuo bil guma lari ká bo bil hul k̄ani Ngerewuru key, bay ji le, ba lari sim.» ⁷ Fale ku le, i siñ tul bay i faa larike na, í vaa hieke waa nzob mbúo pay, í fere wáake na ba zad vóro huf nzob tul puori. ⁸ S̄awke mini ze, kpuru t̄ji vuri key hoy kara, i di wáake na ba waa sim. ⁹ Be ze ha bay ká Zeremi nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru baa ká piedke lew na do munu báy zadε. Ka baa mii: «I yaa lari rom ká siñ say ká led Izarayelri ker mii, a máa hie nzobke na, ¹⁰ í faa í ha bay hieke waa nzob mbúo pay na, munu ká Ngerembay mbi nzi-ε ha m̄i na*.»

Zezu do pol Pilad

(Mrk 15.2-5; Luk 23.3-5; Zqa 18.33-38)

¹¹ Báyj̄i le, Zezu do pol Pilad nzob réke tul puo ká kud̄u zad ká Zude. Λεε, ka vbi ni mii: «Bo k̄i ze, mù ba mbay Zibri k̄ele?» Λεε, Zezu yj̄nra báy bay ha ni mii: «Be k̄i ze mù baa ku.» ¹² Zadka *ngerenzob fe poyri báy ngerε Zibri i dfaa bay bo tul-e na, ka fere nzaa-ri mgbud̄ ya. ¹³ Báyj̄i le, Pilad baa ha ni mii: «Bayri riw bele ká i dfaa bo tul-a key na waa, mù la-laa k̄i zu le?» ¹⁴ Roo

* **27:10** 27.10 I k̄i Zeremi 32.6-15; 18.2; 19.1; Zakari 11.12-13.

Ƽ, Zezu fere bay mbjw mini kara ha ni ya, a ha bayke ku na tuku nzoɓ réke tul puo na ha ni kaw yer.

I kuɲ bay huɗ ɓo tul Zezu

(Mrk 15.6-15; Luk 23.13-25; Zaa 18.39-19.16)

¹⁵ Ká bil mbiimbamri mbjw mbjw riw bele na, zadka *nam suoriya tji saa bil koy vi báyji Ƽ, nzoɓ réke tul puo tina nzoɓ mbjw ká naa hul sal ká nzoɓri hii bay be na ɓanɗuɔ munu munu ha ri. ¹⁶ ƼƼ, bil namke ku na nzoɓ mbjw munu, ká bay fe d́aa ndaya be yaa zad kpol kpol na, naa hul sal; riɲ-ε ɓa Zezu-Barabas. ¹⁷ Báyji Ƽ, Pilad vbi ruɔ nzoɓri ká i mby tul kji ká d́i na mii: «Nzoɓ haɗa ze i hii bay haɗa mi tina ni ha ri Ƽ? Zezu-Barabas mase, Zezu ká i d́i ni ɓa *Krisi, nzoɓ ká Ngerewuru waa bay pie ni vi yaa nzoɓri na Ƽ?» ¹⁸ Ka vbi ri munu, bay ji Ƽ, ka ko ndaw, ɓa fe d́aa sere ze i pɔɲke Zezu nduo nduo-ε. ¹⁹ Báy namri ká Pilad kaw tul karingaw kún sal bay na, may be pie nzaa ped ha ni mii: «Kɔko ká mu d́aa sùo-ɔ nduo bil bay ledban ni key ká bay mbjw kara mɓa tul-e ya na, bay ji Ƽ, sunɛ na, mi ko seke fe ɲji bamba bay lom bay tul-e.» ²⁰ Ro, *ngerenzob fe poyri bay ngerε Zibri i d́aa bay nduo law ruɔ nzoɓri ɓa pola pola bay haɗa ri vbi nzoɓ réke tul puo na ha ni ka tina Barabas ze ha ri, a i i Zezu. ²¹ Báyji Ƽ, nzoɓ réke tul puo na mbi bay a vbi ri roɓay mii: «Sakra nzoɓri ká sidí key na waa, nzoɓ ve ze i hii bay haɗa mi tina ni ha ri Ƽ?» ƼƼ, i yinjra bay bay gbaw mii: «Barabas!» ²² Báyji Ƽ, Pilad vbi ri mii: «A ku waa, Zezu ká i d́i ni ɓa Krisi na, haɗa

ji ze mĩ d́aa ziŋ ni lɛ?» Lɛɛ, i yiŋra báy bay ha ni báy zaḍ bari riw bele mii: «Ber ni ḍo tul puu say hud!» ²³ Lɛɛ, Pilaḍ ȳji a vbi ri mii: «K̄aaya ji r̄o ka d́aa lɛ?» Lɛɛ, i guu fe báy nzaa-ri ḡrum mgba mgba ba siya mii: «Ber ni ḍo tul puu say hud!» ²⁴ Zaḍka Pilaḍ k̄o ká k̄er bay bari kal tul-e pavbaḍ, a fe ḡuu bari kara se ba pola pola báyji lɛ, ka ȳa mbii a s̄jeke nduo-ɛ ká nun ruo nzobri na a baa ha ri mii: «Bay hud leḍban key na ka mgba tul-i ya, mĩ naa nduo-i ká d̄i. Ba bay baari k̄i ro zu.» ²⁵ Lɛɛ, ruo nzobri riw bele baa mii: «Ndaḍ bay haŋa bay sim be na, ka bo tul buru báy vu bururi.» ²⁶ Báyji lɛ, Pilaḍ tina Barabas na ha ri; ka ha ri nda Zezu báy ndoy d̄oŋ raḍ raḍ ndaw r̄o, a p̄oŋ ni ha ri v̄a ber ni ḍo tul puu say hud báy.

*Nzob yumri sie Zezu
(Mrk 15.16-20; Zaa 19.2-3)*

²⁷ Báyji lɛ, nzob yum Pilaḍri s̄u Zezu í séke ni bil boro mbay nzob réke tul puo, lɛ, kud̄u nzob yumri riw bele na mb̄u k̄i í kiri ni. ²⁸ I mgba ni í nan gari beri a í nduo ni maagari mbay ká s̄ji ŋgaw ŋgaw. ²⁹ Fale ku lɛ, i kan̄ ŋgatukru ba taguba mbay ndaw r̄o, í mbi guba tul-e. I d́aa ŋgasikri nduo ndúo hod̄o be, a í huku siri ká pol-e í sie ni mii: «Soko woo, mbay Zibri!» ³⁰ I sa-sami tob tob zuo nun-ɛ, a í ȳa ŋgasikri na saa nduo-ɛ, í z̄d̄ke tul-e raḍ raḍ. ³¹ Zaḍka i sie ni kpuru maa ri na báyji lɛ, i naa maagari mbay ká i nduo ni na, í ȳji í nduo ni gari beri ndaw r̄o, í séke ni bay b̄er ni ḍo tul puu say hud.

*I ber Zezu dɔ tul puu say hudɔ
(Mrk 15.21-32; Luk 23.26-43; Zɔa 19.17-27)*

³² Zadka i tji ká bil ɲɛɛɛpuo na báyii le, i dar nzob mbjw munu gbukru ká riɲ-ε ba Simɔn, nzob ká Sirɛn. Lεε, nzob yɔmri i mɛba ni í haa ni yaa puu say hudɔ Zezu na a soɓ. ³³ Lεε, i tji zad ká riɲ-ε ba Golgota, márake le baa mii, zad tunguo tul. ³⁴ Ká zadε ku ze, i ha Zezu him ká i zukri báy zódi bay haɲa ni ka nzo. Roo le, zadka Zezu puu horoɓ a lie a ko le, ka hii bay nzoko ya a poɲ. ³⁵ Fale ká i ber ni dɔ tul puu say hudɔ na báyii le, i faa gari beri í dfaa dji dji roo í leke kɛ. ³⁶ Lεε, i kaw siri ká zadε ku a í koro ni kek. ³⁷ Roɓay, ká bay kieke bay hudɔ ká i dfaa bo tul-e na, i dfaa mbede í ber dɔ tul puu say hudɔ ká siya mii: «Be key na, ka ba Zezu, mbay Zifri.» ³⁸ Báyii le, i ber dɔmbirimri sidi dɔ lakun-ε. Nzob mbini dɔ tul puu say hudɔ kɛ ká tunduo hoɔo be, a nzob mbje laa le, dɔ tul puu say hudɔ kɛ ká tunduo gel be. ³⁹ Nzobri ká i kal ká zadε ku na, i rad ni í téke tul-ri boko boko ⁴⁰ í baa mii: «Bo ká mù hii gbúr *hul kani ɲɛɛɛwuru, a nam say hoy le, mù mbúo kɛ dɔ zadε na, zadka mù ba Vu ɲɛɛɛwuru kɛ le, mu yaa sùo-o bo kɛ, a mú dɛ saa tul puu say hudɔ na ku ha buru ko!» ⁴¹ ɲɛɛɛnzob fe poyri báy *nzob fére nzobri bol kusolri, báy ɲɛɛɛ Zifri kara, i sie ni faa mbjw munu ndaw mii: ⁴² «Ka yaa nzob hawri, roo le, ka maa bay yaana sùo-ε be kɛ ya! Zadka'a ba mbay led Izarayelri kɛ le, ka dɛ saa tul puu say hudɔ na timbede key ha buru ko! Be ro le, buru dfaa law buru bo tul-e báy! ⁴³ Be na ka dfaa law-ε bo tul ɲɛɛɛwuru.

Munu zu ɛ, nda-ndad! Ngerewuru hii ni ɛ, ka yaa ni ka tul puu say hud na ha buru ko! Waa, ka baa mii, beri ba Vu Ngerewuru na ya ɛ woo?»⁴⁴ Bayji ɛ, dombirimri ka i beri ri do lakun-ε na kara, i rad ni faa mbjw munu ndaw pi.

Hud Zezu

(Mrk 15.33-41; Luk 23.44-49; Zaa 19.28-30)

⁴⁵ Bay sie ka do law tul na, fe guba nun sie ha zad do gbukru kpuru maa bay sie ka fere suo-ε. ⁴⁶ Maa bay sie ka fere suo-ε na bayji ɛ, Zezu baa bay bay bawda kusol-e belej mii: «*Eli, Eli, Lema Sabatani,*» bay nzaa bay naari ɛ, baa mii: «Ngerewuru bi! Ngerewuru bi! Bay ji ndaw roo mu pon mi ɛ?» ⁴⁷ Nzob haneri ka i do zadε ka i laa kusol-e ka mgba belej na i baa mii: «I ko ni ka'a di *Eli ku!» ⁴⁸ Ka zadε ku hoy ɛ, nzob mbjw ka sakra bari ku na duu a vaa mbi vay gari ka nzo mbii nzo, a don mbii fe sūuke zuo di, a siŋ do nzaa ngasikri, roo a zuda ha Zezu bay haŋa ni ka nzo. ⁴⁹ Roo ɛ, nzob hawri baa mii: «Giyan naa kori! Eli na a vi yaana ni ɛ, naa kōkōri bay†!» ⁵⁰ Bayji ɛ, Zezu daa fe belej ba kj, ɛ, law-ε vi tuo. ⁵¹ Be nu ku bayji ɛ, gari ka kunj bil *hul kani Ngerewuru na saka tar saa siya

† **27:49** 27.49 I kji 2 Mbayri 2.1-12. Eli, nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru ka piedke lew na, ka ba nzob ka hu ya, roo ɛ, Ngerewuru mbi ni. Zibri na i ker i ko mii, zadka nzob taa Ngerewuru do bil bawda kōkō seke fe roo a di Eli ɛ, Eli na a vi sōkō ni.

kpuru mgba siri gbaa‡. Tusiri laŋ yik yik ndaw, tisawri kara saka henlen henlen ndaw, ⁵² tupalri kara mgbuda do hoy nduo nduo ha ruo nzobri ka i ba taa Ngerewuru, roo i hu na, i tji saa luo hud. ⁵³ I zol saa tupal bari na, a fal tji Zezu saa luo hud na, i se Zuruzalem, ngerepuo ka do bod ba taa Ngerewuru na ha nzobri ngi-ngji ko ri. ⁵⁴ Zadka ngerenzob yum bay nzoŋ yum hawri ka i koru Zezu na, i ko tusiri ka laŋ bay feri riw bele ka tji munu na bayji le, hie daa ri ngji bamba tasiri i baa mii: «Ledban key na, ka ba Vu Ngerewuru ba tusue!» ⁵⁵ May haneri ka i dii fal Zezu saa kudu zad ka Galele lew ka i daa ped ha ni na, i do di di i ko feri ka kal na deke. ⁵⁶ Ka sakra bari ku na, Mari ka puo be do Madala do di ndaw, Mari ma a Zak bay Zezeb ndaw, roo bay ma a vu Zebederi ndaw pi.

I daa Zezu bo luo hud

(Mrk 15.42-47; Luk 23.50-56; Zaa 19.38-42)

⁵⁷ Zadka zad ba law na bayji le, nzoŋ feziŋa mbjw munu riŋ-e ba Zezeb ka puo be do Arimate vi. Be kara ka ba led nduobal Zezu ndaw. ⁵⁸ Be na, ka uru a se luo Pilad a vbi ni hud Zezu na. Leε, Pilad mbi nzi-e ha ri mbi hud Zezu na i ha ni. ⁵⁹ Bayji le, Zezeb mbi hud na a kaa bay gari fie ka ndad bamba a *taŋ kad kad, ⁶⁰ a va daa ni bo huo tisaw fie ka'a kperε ba taa be Zezeb ki suo-e

‡ **27:51** 27.51 Gari ka kuŋ zad ka taŋ kaŋ bay zad ka taŋ kaŋ bamba tasiri ka bil hul kaŋi Ngerewuru na, zadka Zezu hu ka tul puu say hud, a naa bay feyaa ka tul nzobri na bayji le, garike na saka tar saa siya kpuru mgba siri gbaa, kie mii faa do hoy ka timbede bay haŋa nzobri soro ba lakun Ngerewuru taŋ hie.

do ba taw na. Fale ku roo, a ha ri giri bawda maa tisaw, a mbiike dib do di a zol. ⁶¹ Bayji le, Mari ka puo be do Madala bay Mari taa mbiwke na, i kaw siri ka nzaa tupal na i ko-kom ba badi.

Nzob koro tupalri

⁶² Tji nzaaruo *nam mgbaka tarām Zibri na bayji le, *ngerenzob fe poyri, bay *Fariziri i se mbiw hoy luo Pilad ⁶³ i baa mii: «Mbay, buru ker se tul bay ka nzob ula nzobri key baa bay kaw bay kumnun be kob robay mii: beri hu, ze bo daa nam say le, beri tji saa luo hud bay kaw bay kumnun. ⁶⁴ Munu zu bayji le, mu mbi nzaa-a ha nzob yumri koro tupal na kekeke kpuru mgba nam ndeke di sayke bay haɲa led nduobal-eri, i vi i rii hud be na i vaa baa ha nzobri mii: “Ka tji saa luo hud” na ya. Kud bay ka mini key na, a kal taa pola ka mii, beri ba nzob ka Ngerewuru waa bay pie ni vi na pavbad robay.» ⁶⁵ Bayji le, Pilad yinjra bay bay ha ri mii: «I ko, nzob koro zadri na ze i kaw ku. I ha ri se i vaa koro tupal na munu ka law-ri hii.» ⁶⁶ Bayji le, i se i vaa rji nzaa huo tisaw na gbereken do di, i daa nzob koro zadri na kaw nzi-ε kekeke.

28

Zezu tji saa luo hud

(Mrk 16.1-10; Luk 24.1-12; Zaa 20.1-10)

¹ Bay tiika nam dimasi ka fal *nam mgbaka tarām Zibri na bayji le, Mari ka puo be do Madala bay Mari taa ki na, i se i vaa piyey tupal na. ² Bayji le, ka zadε ku na tusiri lan yik yik,

le, lef nzaaped Ngerembay vi saa nulue a giri bawda maa tisaw ká i r̄jike nzaa huo na bo fi mbjw a kaw tul-e. ³ Ka nduy ndáw ndǎw munu ba mbam ká sie, a gari beri puu zedede munu ká sari ha ⁴ nzoɓ yumri ká i koro tupal ká í ko ni na, h̄e daa ri í to kpak kpak, í zuo siri rad munu ba nzoɓ huferi. ⁵ Báyyi le, lef nzaaped Ngerewuru ká nulue na mbi bay a baa ha máyri na mii: «Ì daa h̄e ya, bay yi le, m̄i ko ndaw, Zezu ká i ber ni do tul puu say hud na, be ze ì nzaa ni key. ⁶ Ka ti zad ni ya; ka t̄ji saa luɔ hud a kaw báy kumnun munu ká'a baa bayke ha r̄i pola na. I vi í ko zad ká i daa ni bo d̄i na. ⁷ I se ba vaa í v̄a baa ha lef nduɔbal-eri mii: “Zezu na t̄ji saa luɔ hud. Ka se bay v̄a giyan r̄i ká kuɗu zad ká Galele. Be ze ba zad ká ì kóko ni ká d̄i.” Be ze ba bay ká m̄i hii bay báa ha r̄i zu.»

⁸ Báyyi le, máyri na i zol saa tupal ku na kod hoy báy nun h̄e ndaw, báy bawda suoriya ndaw pi. I duu í v̄a baa bayke ha lef nduɔbal Zezuri na. ⁹ Leɛ, zadɛ ku hoy Zezu suo nun-ri a baa mii: «Soko baari woo!» Leɛ, i soro ba lakun-ε í huku siri í m̄gba bal-ε í ruo ni. ¹⁰ Báyyi le, Zezu baa ha ri mii: «Ì daa h̄e ya! I se í v̄a baa ha yu-iri ha ri se kuɗu zad ká Galele. Zadɛ ku ze í kóko m̄i ká d̄i.»

Nzoɓ yumri lo soro ferri ká kal

¹¹ Zadka máyri na i se faa koɓ roɓay na, nzoɓ yum haneri ká sakra nzoɓ koro tupalri na i se bil ngerɛpuo í v̄a k̄ji fal ferri ká kal na riw bele ha *ngerenzob fe poyri. ¹² Zadka ngerenzob fe

poysi laa munu na báyii ɛ, i mbu̯ kɪ báy ɲɛɛ Zibri, a i leke bay zuo bil kɪ riw bele, ro i faa lari wuruk wuruk ha̯ nzoɔ yu̯mri na í baa ha ri mii: ¹³ «Ì baa ha̯ nzoɔ bri mii: “Sunɛ ká buru nam báy ze, leɔ̯ nduobal Zezuri ví ri̯i huɔ̯ be na serere í zɔ̯lke!” ¹⁴ A zadka nzoɔ réke tul puo laa bayke ɛ, buru kɪ buru léke law-ɛ, bay náake bay ká tul-r̄i báy.» ¹⁵ Zadka nzoɔ yu̯mri na yaa lari na báyii ɛ, i daa faa mbɔ̯w munu ká i k̄ɛke ri. Be ze ha̯ bayke na yaake zad̄ kpol kpol ká sakra Zibri kpuru̯ t̄i vuri.

Zezu tina sùo-ɛ ha̯ leɔ̯ nduobal-eri

(Mrk 16.14-18; Luk 24.36-49; Zaa 20.19-23; Ped̄ 1.6-8)

¹⁶ Báyii ɛ, leɔ̯ nduobal-eri ká duo fale mbɔ̯w na, i zol̄ í se kuɔ̯u zad̄ ká Galele ká tul mbɔ̯ɔ ká Zezu baa bayke pola ha ri. ¹⁷ Zadka i ko ni na báyii ɛ, i huku pol-e í ruo ni. Roo ɛ, nzoɔ ha̯neri ma̯y bay ká tul-e ro̯bay. ¹⁸ Báyii ɛ, Zezu soro ba lakun-ri a baa ha ri mii: «Baa ɲɛɛwuru ha̯ m̄i hu̯rusuo ká tul feri riw bele, ká nulue ndaw, ká tusiri key ndaw pi. ¹⁹ Munu zu ɛ, ì se báy saw puo nzoɔ bri boɔ̯ boɔ̯ riw bele, a í daa ha ri vi ba leɔ̯ nduobal-iri, bo í daa tul-ri nduo mbii báy ri̯j Baa ndaw, ri̯j Leɔ̯ ndaw, ro̯ɔ ri̯j Tem Law Pie ndaw, ²⁰ a í fére ri dáa vu mbom bo tul feri riw bele ká m̄i fere r̄i na. A ɛ, bi na, m̄i sáɔ̯ zinj r̄i báy namri riw bele kpuru̯ maa báy ɔ̯ro bie nam ká tusiri key.»

cxxxviii

Mbede sáka kuni fie
New Testament in Kuo

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kuo)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

1bae8b8b-6141-55e9-b352-adf7a01da5f4